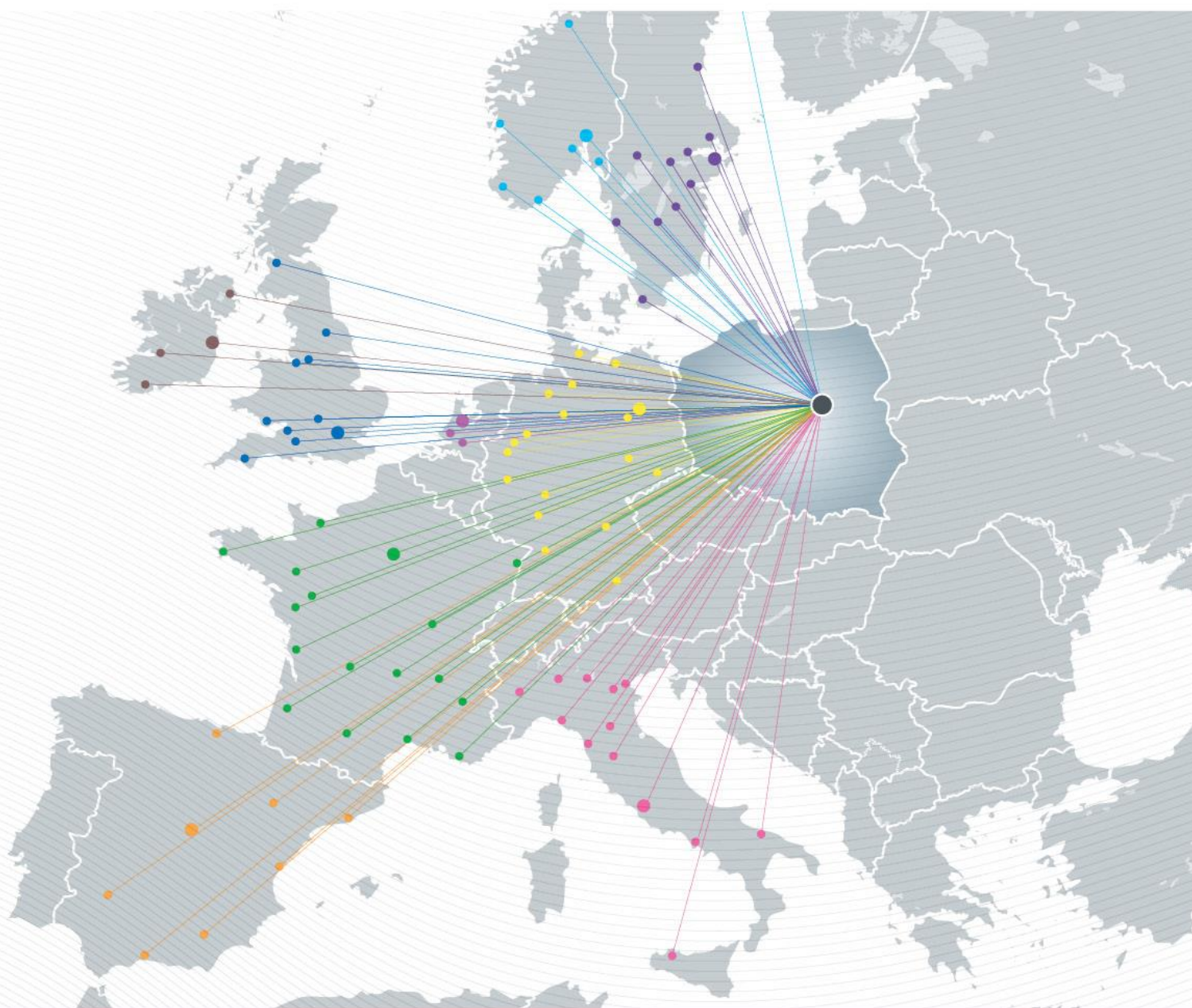

Polskie Organizacje Imigranckie w Europie

Polskie organizacje imigranckie w Irlandii – raport podsumowujący

OŚRODEK
BADAŃ NAD
MIGRACJAMI

UNIwersytet
Warszawski

Polskie Organizacje
Imigranckie w Europie

Polskie organizacje imigranckie w Irlandii – raport podsumowujący

Mariusz Dzięglewski

OŚRODEK
BADAŃ NAD
MIGRACJAMI

UNIwersytet
Warszawski

Warszawa 2019

OŚRODEK
BADAŃ NAD
MIGRACJAMI

Ośrodek Badań nad Migracjami UW
ul. L. Pasteura 7, 02-093 Warszawa
tel. +48 2255 46 770
kom. +48 600 42 90 43
e-mail: migration.cmr@uw.edu.pl
www.migracje.uw.edu.pl

Autorraportu: Mariusz Dziegłowski
Email: mariusz.dziegłowski@gmail.com

Kierownik projektu: dr hab. Michał Nowosielski
Koordynator badań: dr Witold Nowak

Copyright by Ośrodek Badań nad Migracjami UW 2019
ISBN 978-83-66348-09-7

NARODOWE CENTRUM NAUKI

Projekt badawczy „Polskie Organizacje Imigranckie w Europie”
realizowany w latach 2015-2020 jest finansowany przez
Narodowe Centrum Nauki z siedzibą w Krakowie w ramach
programu SONATA BIS (nr 2014/14/E/HS6/00731)

Spis treści

O projekcie.....	6
I. Przebieg realizacji badań empirycznych.....	8
II. Kondycja polskich organizacji imigranckich w Irlandii	13
II.1. Ogólna charakterystyka polskich organizacji w Irlandii	13
II.1.1. Zarys historii polonijnej stowarzyszeniowości	13
II.1.2. Odbiorcy i zasięg terytorialny działań organizacji– stan obecny	15
II.2. Działalność polskich organizacji w Irlandii	17
II.2.1. Cele organizacji.....	17
II.2.2. Działania i przedsięwzięcia organizacji	19
II.2.3. Rola polskich organizacji	20
II.3. Polskie organizacje w Irlandii w otoczeniu instytucjonalnym i społecznym	22
II.3.1. Relacje organizacji z innymi polskimi organizacjami imigranckimi (w Irlandii i innych krajach).....	22
II.3.2. Relacje organizacji z instytucjami oraz sektorem pozarządowym kraju przyjmującego - Irlandii	24
II.3.3. Relacje organizacji z instytucjami polskimi	27
II.3.4. Relacje organizacji z diasporą polską w Irlandii	29
II.4. Zasoby ludzkie polskich organizacji w Irlandii	30
II.4.1. Charakterystyka bazy członkowskiej organizacji.....	30
II.4.2. Funkcjonowanie zarządów organizacji.....	30
II.4.3. Personel organizacji	32
II.5. Finanse i sytuacja materialna polskich organizacji w Irlandii.....	33
II.5.1. Finanse organizacji	33
II.5.2. Siedziby organizacji	36
II.5.3. Majątek organizacji	38
II.6. Podsumowanie: parametry stanu polskich organizacji w Irlandii.....	38
III. Czynniki wpływające na sytuację polskich organizacji imigranckich w Irlandii (30 stron znormalizowanych).....	43
III.1. Proces migracyjny i zbiorowość imigrancka	43
III.1.1. Historia migracji z Polski do Irlandii (z uwzględnieniem stanu obecnego)	43
III.1.2. Charakterystyka zbiorowości imigranckiej w kraju przyjmującym	47
III.2. Społeczeństwo wysyłające	51
III.2.1. Polityka polonijna – założenia i realizacja	51

III.2.2.	Charakterystyka społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.....	53
III.3.	<i>Spółeczeństwo przyjmujące</i>	57
III.3.1.	Założenia i realizacja polityk integracyjnych.....	57
III.3.2.	Uwarunkowania formalno-prawne i finansowe funkcjonowania organizacji imigranckich i w szczególności polonijnych	62
III.3.3.	Dyskurs publiczny o imigrantach i ich organizacjach	64
III.3.4.	Dominujące postawy społeczeństwa irlandzkiego wobec imigrantów i ich organizacji.....	67
III.4.	<i>Relacje bilateralne między krajem wysyłającym a przyjmującym</i>	69
III.4.1.	Charakterystyka stosunków politycznych w XX i XXI wieku.....	69
III.4.2.	Charakterystyka umów i porozumień międzynarodowych między Polską a Irlandią	69
III.4.3.	Dominujące wzajemne postawy społeczeństw Polski i kraju przyjmującego	70
III.5.	<i>Inne czynniki</i>	72
IV.	Stan a uwarunkowania polskich organizacji imigranckich w Irlandii–konkluzje	73
IV.1.	<i>Stan polskich organizacji w Irlandii a charakterystyka procesu migracyjnego z Polski do Irlandii oraz charakterystyka polskiej zbiorowości w Irlandii</i>	73
IV.2.	<i>Stan polskich organizacji w Irlandii a charakterystyka Polski jako kraju wysyłającego</i>	75
IV.3.	<i>Stan polskich organizacji w Irlandii a charakterystyka Irlandii jako kraju przyjmującego</i>	78
IV.4.	<i>Stan polskich organizacji w Irlandii a bilateralne stosunki między Polską a Irlandią</i>	81
IV.5.	<i>Podsumowanie</i>	82
V.	Literatura	84

O projekcie

Prezentowany raport został przygotowany w ramach projektu „Polskie organizacje imigranckie w Europie” realizowanego w latach 2015-2020. Celem projektu było dokonanie diagnozy i wyjaśnienia uwarunkowań stanu polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich.

Przez organizacje imigranckie rozumie się tu stowarzyszenia stworzone przez i dla imigrantów dla realizacji celów związanych z dostarczaniem usług – społecznych, ekonomicznych i kulturowych – lub prowadzących działalność rzeczniczą na rzecz społeczności (Rodriguez-Fraticelli i in. 1991). Poprzez stan organizacji rozumie się tu aktualne położenie organizacji w zakresie struktury formalno-prawnej, miejsca i zasięgu działania, profilu działalności, form współpracy, zasobów ludzkich, zasobów materialnych, źródeł finansowania, które podlegają zmianom pod wpływem czynników egzo- i endogennych.

Projekt zakładał badanie dwójakiego rodzaju:

- Badanie diagnostyczne, mające na celu diagnozę stanu polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich.
- Badanie wyjaśniające, mające na celu udzielenie odpowiedzi na pytanie: jakie czynniki kształtują stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich?

Dzięki porównaniu stanu organizacji w wybranych krajach oraz pogłębionym badaniom nad specyfiką jego uwarunkowań możliwe było zweryfikowanie następujących hipotez:

H1: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od charakterystyki procesu migracyjnego oraz zbiorowości imigranckiej.

H2: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od charakterystyki kraju wysyłającego.

H3: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od charakterystyki kraju przyjmującego.

H4: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od bilateralnych relacji między krajem wysyłającym a przyjmującym.

Do realizacji badań porównawczych w projekcie wybrano następujące kraje: Niemcy, Francję, Wielką Brytanię, Irlandię, Norwegię, Szwecję, Holandię, Włochy i Hiszpanię.

Badania terenowe przeprowadzone zostały następującymi technikami badawczymi:

- a. Badanie techniką sondażu internetowego (CAWI) – ilościowe badanie zaangażowania społecznego, stosunku do polskich organizacji imigranckich oraz charakterystyki społeczno-demograficznej Polaków mieszkających w wybranych krajach europejskich.
- b. Wywiady pogłębione z przedstawicielami instytucji zajmujących się koordynacją, kreowaniem i realizacją polityki polonijnej na temat oceny założeń i realizacji polityki polonijnej, oceny kondycji polskich organizacji imigranckich, oceny czynników wpływających na stan polskich organizacji imigranckich.
- c. Wywiady pogłębione z przedstawicielami instytucji zajmujących się koordynacją, kreowaniem i realizacją polityk migracyjnych i integracyjnych w wybranych

krajach europejskich na temat oceny założeń i realizacji polityk migracyjnych i integracyjnych oraz ich wpływu na stan polskich organizacji imigranckich.

- d. Wywiady pogłębione z ekspertami w zakresie polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich na temat oceny kondycji polskich organizacji imigranckich, oceny czynników wpływających na stan polskich organizacji imigranckich.
- e. Studia przypadków polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich, mające na celu szczegółowe zbadanie działalności wybranych organizacji ze szczególnym uwzględnieniem ich kondycji oraz czynników na tę kondycję wpływających (wywiady pogłębione z liderami wybranych organizacji, przedstawicielami otoczenia, dokumentacja działalności instytucji w postaci np. fotografii, wycinków prasowych, programów, publikacji etc.).
- f. Badanie techniką sondażu instytucjonalnego polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich mające na celu zdiagnozowanie stanu tych instytucji. Sondaż zostanie przeprowadzony w formie ankiety internetowej oraz rozsyłanej ankiety pocztowej dla zwiększenia odsetka zwrotu.

I. Przebieg realizacji badań empirycznych

W celu weryfikacji tez zgodnych z przyjętym modelem wyjaśniającym (Nowak, Nowosielski 2016) przeprowadzono wielopoziomowe badania, które objęły:

- (1) analizę danych zastanych (deskresearch),
- (2) badanie sondażowe wśród organizacji imigranckich w Irlandii (N=21), przeprowadzone techniką ankietową (CAWI),
- (3) badanie wśród przedstawicieli instytucji irlandzkich - ekspertów zajmujących się planowaniem i wdrażaniem strategii integracyjnej przeprowadzone techniką wywiadu pogłębionego (N=7),
- (4) badanie wśród ekspertów w zakresie polskich organizacji imigranckich w Irlandii (N=7) przeprowadzone techniką wywiadu pogłębionego (IDI)
- (5) studia przypadku polskich organizacji imigranckich w Irlandii (N=5) w oparciu o indywidualne wywiady pogłębione z jej przedstawicielami (N=20), obserwację i analizę dokumentów.

Celem niniejszego raportu jest podsumowanie wyników poszczególnych badań przedstawionych w raportach szczegółowych, które pozwalają określić kondycję i czynniki wpływające na stan polskich organizacji imigranckich w Irlandii w świetle przyjętego modelu wyjaśniającego (Nowak, Nowosielski 2016).

Analiza danych zastanych (1) objęła wszystkie cztery charakterystyki uwzględnione w modelu wyjaśniającym: a. charakterystykę polskich organizacji w Irlandii; b. charakterystykę zbiorowości imigranckiej w kraju przyjmującym; c. charakterystykę społeczeństwa przyjmującego; d. relacje bilateralne pomiędzy Irlandią i Polską.

W analizie wykorzystano dane pochodzące ze statystyki publicznej w Polsce (GUS 2012), w Irlandii (CSO 2008, 2011, 2012), prace naukowe i raporty badaczy polskich¹ i zagranicznych². W ramach kwerendy zgromadzono również szereg informacji dotyczących polityk migracyjnych w Polsce i Irlandii na podstawie publikowanych dokumentów rządowych i stron internetowych administracji centralnej (MSZ, Office of the Minister for Integration). Wykorzystano również informacje zawarte na stronach internetowych polskich organizacji imigranckich w Irlandii oraz organizacji irlandzkich (stowarzyszenia, fundacje).

Badanie sondażowe, przeprowadzone techniką ankietową wśród organizacji imigranckich (2), objęło swoim zasięgiem instytucje polonijne w dziewięciu krajach, które uwzględniono w projekcie. Głównym celem badania było uzyskanie porównawczych danych na temat kondycji polskich organizacji imigranckich w badanych krajach. Łącznie badaniem objęto 189 instytucji, w tym 21 polskich organizacji imigranckich w Irlandii. W badaniu wykorzystano kwestionariusz ankiety, który składał się z sześciu części dotyczących: (1) ogólnej charakterystyki organizacji, (2) jej działalności, (3) współpracy z innymi organizacjami/instytucjami, (4) zarządu, personelu i członków organizacji, (5) rozwoju i oceny działalności organizacji oraz (6) jej kondycji finansowej.

¹ Wśród tych opracowań wymienić należy między innymi: Grabowska 2003, 2007, Dabaene 2008, Klimek 2012, Kropiwek Kong-O'Riain 2006, Nolka, Nowosielski 2009; Olszewska 2011, Radiukiewicz i in. 2006

² Korzystano między innymi z takich opracowań jak: Faas i in. 2015; Fanning 2011; King O'Riain 2008; Komito, Bates 2009; Krings 2009, 2011, 2013; Little 2009; Muhlau i in. 2011; Roeder 2011; Simon 2014; Titley 2009.

Badanie przeprowadzono w 2016 roku. Część respondentów wypełniła kwestionariusz przesłany drogą pocztową (ankieta pocztowa), a część – drogą internetową (CAWI).

Badanie wśród przedstawicieli instytucji irlandzkich (3) miało na celu charakterystykę postrzegania irlandzkiej polityki integracyjnej przez przedstawicieli organizacji, które politykę tą planują i wdrażają. W badaniu zastosowano technikę indywidualnego wywiadu pogłębionego z wykorzystaniem częściowo ustrukturyzowanego scenariusza wywiadu. Scenariusz zawierał pytania dotyczące charakterystyki polityki integracyjnej w Irlandii, jej oceny przez respondenta oraz opisu przemian jakim podlegała ona od roku 2004. Eksperti byli również pytani o zakres partycypacji organizacji imigranckich w kształtowaniu tej polityki. Osobny blok zagadnień dotyczył oceny kondycji polskich instytucji imigranckich w Irlandii, współpracy tych instytucji z organizacjami irlandzkimi oraz oceny czynników wpływających na ich kondycję.

W badaniu zastosowano celowy dobór próby. Kryteria doboru opierały się na rekrutacji 7 reprezentantów instytucji (urzędów centralnych/regionalnych/lokalnych oraz NGO) odpowiedzialnych za politykę integracyjną w danym kraju na poziomie centralnym, regionalnym i lokalnym. Rekrutację uczestników badania przeprowadzono w kwietniu, a wywiady zostały zrealizowane *face-to-face* pomiędzy 11 a 16 maja 2016 roku.

Wszystkie zrekrutowane osoby reprezentowały organizacje pozarządowe zajmujące się planowaniem oraz wdrażaniem strategii integracyjnych migrantów w Irlandii. Pięć organizacji ma swoją siedzibę w Dublinie, jedna w Limerick i jedna w Cork. Strukturę próby badawczej przedstawia poniższa tabela (tab. 1).

Tabela 1. Struktura próby badawczej: przedstawiciele instytucji irlandzkich odpowiedzialnych za politykę integracyjną (N=7).

Lp.	Stosowany kod	Typ irlandzkiej instytucji	Lokalizacja
1	1_CCMP_POIE_Irlandia	Organizacja pozarządowa	Dublin
2	2_ICI_POIE_Irlandia	Organizacja pozarządowa	Dublin
3	3_MRCI_POIE_Ireland	Organizacja pozarządowa	Dublin
4	4_DorasLuimni_POIE_Ireland	Organizacja pozarządowa	Limerick
5	5_NCP_POIE_Ireland	Organizacja pozarządowa	Dublin
6	6_CCHandWIP_POIE_Ireland	Organizacja pozarządowa	Dublin
7	7_Nasc_POIE_Ireland	Organizacja pozarządowa	Cork

Badanie wśród ekspertów w zakresie polskich organizacji imigranckich w Irlandii (4) miało na celu zebranie informacji na temat postrzegania przez ekspertów kondycji, funkcji oraz uwarunkowań funkcjonowania tych organizacji w Irlandii.

W badaniu zastosowano technikę indywidualnego wywiadu pogłębionego z wykorzystaniem częściowo-ustrukturyzowanego scenariusza wywiadu. Scenariusz obejmował kilka bloków tematycznych, które są komplementarne w stosunku do badania ekspertów w zakresie irlandzkiej polityki integracyjnej oraz danych uzyskanych w badaniu sondażowym. Badanie objęło takie obszary jak: charakterystyka polskich organizacji imigranckich, ich funkcje, stopień zorganizowania, relacje organizacji z innymi organizacjami oraz z władzami różnego szczebla zarówno w Irlandii jak i w Polsce oraz uwarunkowania funkcjonowania tych instytucji w Irlandii.

Dobór próby miał charakter celowy. Kryterium doboru był status respondenta jako reprezentanta organizacji parasolowej, urzędu konsularnego, mediów polonijnych lub jako nieformalnego lidera opinii w Irlandii. Rekrutacja odbyła się drogą mailową. Badani byli rekrutowani metodą kuli śnieżnej. Rekrutację przeprowadzono w sierpniu, a wywiady zrealizowano pomiędzy 20 a 23 września 2016 roku.

W badaniu wzięło udział 7 ekspertów (4 kobiety, 3 mężczyźni). Sześciu respondentów związanych jest z organizacjami mającymi swoją siedzibę w Dublinie, jedna - w Cork. Respondenci pełnią różne funkcje w społeczności imigrantów polskich w Irlandii, często też pełnią kilka funkcji jednocześnie. Strukturę próby przedstawiono w poniższej tabeli (tab. 2).

Tabela 2. Struktura próby badawczej: eksperci w zakresie polskich organizacji imigranckich (N=7).

Lp.	Stosowany kod	Typ eksperta	Lokalizacja
1	1_IDI_E_POIE_Irlandia	Pracownik organizacji charytatywnej w Irlandii i jednocześnie były pracownik naukowy zajmujący się tematyką migracyjną (K)	Dublin
2	2_IDI_E_POIE_Irlandia	Były dziennikarz polskich mediów w Irlandii i współzałożyciel polskiej organizacji imigranckiej (K)	Dublin
3	3_IDI_E_POIE_Irlandia	Pracownik instytucji państwa polskiego w Irlandii i działacz polonijny (miedzy innymi współzałożyciel popularnej organizacji polonijnej) (K)	Dublin
4	4_IDI_E_POIE_Irlandia	Pracownik instytucji państwa polskiego w Dublinie (M)	Dublin
5	5_IDI_E_POIE_Irlandia	Pracownik instytucji państwa polskiego (K)	Dublin
6	6_IDI_E_POIE_Irlandia	Pracownik polskiej organizacji pomocowej w Irlandii (M)	Cork
7	7_IDI_E_POIE_Irlandia	Pracownik organizacji państwowej w Irlandii, poprzednio aktywny w społeczności polskiej (M)	Dublin

Kolejne badanie uwzględnione w niniejszym raporcie opiera się na studiach przypadku polskich organizacji imigranckich w Irlandii (5), które objęły pięć celowo wybranych instytucji. Badanie przeprowadzono w oparciu o indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami tych instytucji, obserwację i analizę dokumentów.

Studium przypadku miało na celu pogłębiony opis kondycji i określenie determinantów sytuacji polskich organizacji imigranckich w oparciu o doświadczenie przedstawicieli konkretnych instytucji. W ten sposób dane pochodzące z wywiadów eksperckich jak też i badania sondażowego zostały pogłębione o perspektywę członków organizacji imigranckich w Irlandii. Za organizację imigrancką przyjęto stowarzyszenie stworzone przez i dla imigrantów dla realizacji celów związanych z dostarczaniem społecznych, ekonomicznych i kulturowych usług lub prowadzących działalność rzeczniczą na rzecz społeczności imigranckiej (Rodriguez-Fraticelli, Sanabria, Tirado 1991:34).

W badaniu zastosowano dobór celowy określając kryteria wykluczające i kryteria dopuszczające. Jako kryteria wykluczające dany podmiot z badania przyjęto status podmiotu jako związek wyznaniowy, oddział instytucji zlokalizowanych w Polsce, nieorganizowane sieci społeczne oraz przedsiębiorstwa. Za kryteria dopuszczające uznano: (1) status podmiotu jako organizacji formalnej oraz (2) kryterium etniczne – organizacja tworzona przez i dla polskich obywateli lub osób polskiego pochodzenia. W przypadku każdej organizacji przeprowadzono wywiady pogłębione z czterema jej członkami. Łącznie przeprowadzono 20 indywidualnych wywiadów: 17 podczas pobytu badacza w Irlandii pomiędzy 23 stycznia a 3 lutego 2017 roku, 3 z wykorzystaniem komunikatora SKYPE już po powrocie z Irlandii w kwietniu i maju 2017 r. Wywiady trwały przeciętnie od 50 do 60 minut.

Sprawna rekrutacja członków organizacji imigranckich w Irlandii wynikała z nawiązanych podczas wcześniejszych badań kontaktów, ale również ze specyfiki relacji pomiędzy organizacjami polonijnymi w tym kraju. Już przebieg rekrutacji wykazał, iż organizacje te są nawzajem na siebie otwarte, nie ma między nimi widocznych konfliktów, a ich członkowie chętnie dzielą się między sobą wiedzą i informacjami na temat własnej działalności. Pewnym ograniczeniem związanym z doбором próby okazał się jednak brak wystarczającego zróżnicowania respondentów w strukturze, niektórych organizacji. Często po dwie lub trzy osoby z danego stowarzyszenia, z którymi przeprowadzano wywiad należały do jego zarządu. Nie udało się również skonstruowanie próby badawczej zrównoważonej pod względem płci. W próbie nieznacznie przeważają kobiety, co wynika z faktu, iż organizacje polonijne w Irlandii – jak zauważyło wielu badanych – są sfeminizowane. Szczegółową strukturę próby przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Struktura próby badawczej: członkowie pięciu wybranych polskich organizacji imigranckich (N=20).

Lp.	Stosowany kod	Typ organizacji	Lokalizacja	Typ rozmówcy
1	8_IDI_01a_POIE_Irlandia	Edukacyjna	Duże miasto	przedstawicielka zarządu, prezes
2	9_IDI_01b_POIE_Irlandia			szeregowy członek, przedstawicielka zarządu, wiceprezes
3	10_IDI_01c_POIE_Irlandia			odbiorca usług, szeregowy członek, dyrektor jednej ze zrzeszonych instytucji
4				przedstawicielka otoczenia
5	11_IDI_02a_POIE_Irlandia	Kulturalna	Duże miasto	przedstawicielka zarządu, prezes
6	12_IDI_02b_POIE_Irlandia			szeregowy członek, przedstawicielka zarządu
7	13_IDI_02c_POIE_Irlandia			odbiorca usług, wolontariuszka
8	14_IDI_02d_POIE_Irlandia			przedstawiciel otoczenia
9	15_IDI_03a_POIE_Irlandia	Rzecznicza	Brak siedziby	przedstawiciel komitetu sterującego
10	16_IDI_03b_POIE_Irlandia			przedstawiciel komitetu sterującego
11	17_IDI_03c_POIE_Irlandia			przedstawiciel komitetu sterującego
12	18_IDI_03d_POIE_Irlandia			były członek organizacji
13	19_IDI_04a_POIE_Irlandia	Wspierająca	Średnie miasto	założyciel organizacji, były członek zarządu
14	20_IDI_04b_POIE_Irlandia			szeregowy członek, pracownik administracyjny
15	21_IDI_04c_POIE_Irlandia			szeregowy członek, koordynator wolontariuszy
16	22_IDI_04d_POIE_Irlandia			przedstawiciel otoczenia, wolontariusz
17	23_IDI_05a_POIE_Irlandia	Integracyjna	Duże miasto	członek zarządu
18	24_IDI_05b_POIE_Irlandia			wiceprezes zarządu

19	25_IDI_O5c_POIE_Irlandia		członek zarządu
20	26_IDI_O1d_POIE_Irlandia		przedstawiciel otoczenia

II. Kondycja polskich organizacji imigranckich w Irlandii

II.1. Ogólna charakterystyka polskich organizacji w Irlandii

II.1.1. Zarys historii polonijnej stowarzyszeniowości

Irlandia, będąc do lat 90tych krajem emigracji, przed 2004 rokiem nie była miejscem docelowym migrujących Polaków. Niemal wszystkie polskie organizacje imigranckie powstały dopiero wraz z akcesją Polski do Unii Europejskiej, otwarciem irlandzkiego rynku pracy i dynamicznym napływem polskich imigrantów do Irlandii.

Pierwszą organizację o nazwie Stowarzyszenie Polskich Kombatantów „SPK” Oddział Irlandia założyli nieliczni polscy weterani wojenni, którzy przyjechali do Irlandii z Wielkiej Brytanii po drugiej wojnie światowej. Liczbę Polaków na Zielonej Wyspie po wojnie w roku 1950 szacuje się na około 200 osób, z czego 160 było studentami na dublińskiej uczelni (Kałuski 2007). W roku tym w Dublinie działała też filia Towarzystwa Pomocy dla Polaków, która miała swoją główną siedzibę w Londynie. Liczbę Polaków mieszkających w Irlandii pod koniec lat 70tych szacuje się na około 300 osób. Efektem znikomej liczby Polaków w Irlandii, przed okresem lat 90tych, jest powstanie w tym czasie tylko dwóch organizacji: Towarzystwa Irlandzko-Polskiego (Polish-Irish Society), które w czasie stanu wojennego w Polsce organizowało pomoc dla opozycji solidarnościowej, oraz wyodrębnionej z tej instytucji organizacji o nazwie Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny (POSK). Obydwie organizacje mają siedzibę w Dublinie.

Liczba polskich organizacji imigranckich w Irlandii gwałtownie wzrosła po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Zaledwie dziesięć lat po akcesji MSZ w „Atlasie polskiej obecności za granicą” wymienia 20 polskich organizacji: 4 o charakterze kulturalno-artystycznym, 6 o charakterze edukacyjnym oraz 10 o innym profilu działalności (MSZ 2014). Organizacje te mają swoje siedziby w głównych miejskich skupiskach Polaków - w Dublinie, Cork, Limerick, Galway, Waterford, Portlaoise oraz Cavan. Oprócz tych organizacji MSZ dostrzega również inne formy polonijnej stowarzyszeniowości, takie jak: polskie muzea/galerie/instytuty (3), dom polski (1), biblioteki/archiwa (9) i msze polskie (6).

Oprócz wymienionych w rządowym dokumencie organizacji podczas kwerendy badawczej uzyskano informacje o innych organizacjach polonijnych w Irlandii, które mają bardzo zróżnicowany charakter. Ich działalność obejmuje takie obszary jak: integracja (na szczeblu krajowym i lokalnym), podtrzymywanie więzi z Polską, promocja polskiej kultury, wsparcie psychologiczne, prawne i socjalne, wsparcie działalności w danej branży, rozwój powiązań handlowych pomiędzy Irlandią i Polską, kultura i sztuka (teatr, literatura), edukacja, opieka medyczna i sport.

W przeprowadzonym w trakcie badań sondażu uczestniczyło aż 21 organizacji polonijnych, z czego 19 powstało po 2004 roku. Rozkład daty powstania organizacji polonijnych zdecydowanie wyróżnia Irlandię od pozostałych ośmiu krajów

uwzględnionych w badaniach, w szczególności od Francji, Niemiec czy Holandii, które posiadają bogatą historię polskiej stowarzyszeniowości sięgającą okresu przedwojennego lub okresu po drugiej wojnie światowej. Wszystkie organizacje z Irlandii uwzględnione w sondażu są zarejestrowane, przy czym dominującym statusem prawnym tych instytucji jest stowarzyszenie. Polskie organizacje imigranckie w Irlandii wyróżniają się także na tle innych krajów pod względem struktury organizacyjnej. Aż 8 z 21 organizacji posiada formalnie wyodrębnione oddziały lokalne, podczas gdy w innych krajach istnieje tylko jedna lub dwie organizacje tego typu.

Ważnym przejawem polonijnej stowarzyszeniowości jest rozwój polskich szkół w Irlandii. Polska placówka konsularna sprawuje opiekę nad pięcioma szkolnymi punktami konsultacyjnymi finansowanymi przez Ministerstwo Oświaty (szkoły w Dublin, Cork, Limerick, Waterford i Cavan) oraz siedmioma punktami edukacyjnymi. Szacuje się, iż w placówkach tych uczy się około 2650 uczniów. Ponadto, według szacunków MSZ w roku 2014 w Irlandii znajdowało się 21 innych społecznych, weekendowych szkół polskich, które finansowane są ze środków społecznych i częściowo przez polskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych (MSZ 2014). Znaczna liczba polskich szkół zrzeszona jest w jedynej polskiej organizacji parasolowej jaką jest Polska Macierz Szkolna w Irlandii (PMSI) założona w roku 2012. Jej głównym celem jest działalność oświatowa na rzecz Polonii, a jednym z obszarów działalności lobbing na rzecz zrównania praw uczniów polskiego pochodzenia, w dostępie do polskojęzycznej edukacji w Irlandii. Pomimo, iż irlandzkie doniesienia prasowe mówią o dynamicznym wzroście liczby polskich szkół w Irlandii do których w roku 2013 uczęszczało około 4000 polskich dzieci (Carbery 2013), MSZ oszacował, iż jedynie 27% polskich dzieci w wieku szkolnym uczęszcza do szkół polskich w Irlandii (MSZ 2009).

Innym przejawem stowarzyszeniowości polonijnej w Irlandii jest dynamiczny rozwój mediów polskich. Po roku 2004 szybko powstają gazety polonijne (np. „Polski Express”, „Szpila”, „Gazeta Polska”, „Wyspa”). Obecnie wydawanych jest co najmniej kilkanaście polskich gazet. Powstają również polskie radio (RADIoCommunity Radio Station PLK FM), podcasty („Nie tylko dla Orłów”) i szereg internetowych portali informacyjnych i społecznościowych o charakterze ogólnokrajowym lub lokalnym (np. www.gazeta.ie, www.poloniairelandia.pl, www.polskilimerick.com.pl). Na uwagę zasługuje również zainteresowanie mediów irlandzkich Polakami. W szczytowym okresie napływu Polaków do Irlandii (2006) wydawany był 8-stronnicowy polski dodatek do jednej z głównych irlandzkich gazet („Evening Herald”). W irlandzkiej telewizji i radio nadawane są też polskie programy.

Studia przypadków pięciu wybranych organizacji imigranckich wskazują na zróżnicowane okoliczności ich powstania i historię. Organizacja powstała w latach 80tych została utworzona przez nieliczną grupę emigrantów powojennych oraz napływających do Irlandii przedstawicieli emigracji postsolidarnościowej. Impulsem do powstania pozostałych czterech organizacji utworzonych po 2004 roku, były spontaniczne nieformalne spotkania aktywistów, zapotrzebowanie na konkretne usługi w środowisku polonijnym lub konkretne wydarzenie, które spowodowało potrzebę stowarzyszenia się. Historia polonijnych organizacji imigranckich powstałych po akcesji Polski do UE jest bardzo krótka. Istotną cechą rozwoju tych organizacji jest brak oparcia w zastanych strukturach i powstawanie nowatorskich form polonijnej

stowarzyszeniowości. Brak wzorców i zastanych struktur – co podkreślają badani eksperci – jest jednocześnie atutem i utrudnieniem w rozwoju polskich organizacji:

Plusy mogą być takie, że ta Polonia jest zdana trochę też na siebie i dużo inicjatyw, które tworzy, tworzy od nowa, trochę też realizując inicjatywy, które odwołują się do jakichś takich bardziej współczesnych form funkcjonowania NGOs czy organizacji mniejszościowych, migranckich itd., korzystając też ze wzorów organizacji, które tutaj działają w Irlandii.(Irlandia_4_OrgPanPol)

Historia nowopowstałych organizacji to historia ewolucji, przejścia od jednych form działalności do innych, co spowodowane jest reakcją na zmiany zachodzące w otoczeniu organizacji i stopniowe nabywanie doświadczenia przez działaczy polonijnych.

II.1.2. Odbiorcy i zasięg terytorialny działań organizacji– stan obecny

W świetle badania sondażowego najczęściej organizacji polonijnych w Irlandii obejmuje swoją działalnością określony region (10 z 25 badanych organizacji) lub gminę (7 z 25). Nieco mniej organizacji działa na terenie całego kraju (6 z 25). Zaledwie dwie organizacje (2 z 25) zasięgiem swoich działań obejmują najbliższe sąsiedztwo (dzielnice, osiedle). Organizacje polonijne mają swoją siedzibę zazwyczaj w największych skupiskach Polaków, głównie w miastach. Jak zauważają eksperci w zakresie organizacji imigranckich – z biegiem czasu organizacje te, oprócz Dublina, Limerick i Cork, zaczęły być obecne również w mniejszych ośrodkach takich, jak: Arklow, Kilkenny, Ennis, Galway czy Gorey.

Przedstawiciele organizacji, które uczestniczyły w sondażu, deklarowali w większości stosunkowo nieliczną grupę odbiorców ich działalności w porównaniu do całkowitej liczby polskich imigrantów w Irlandii. 14 z 21 organizacji adresuje swoją działalność do grupy odbiorców mieszczącej się w przedziale od 21 do 500 osób. Jedynie cztery organizacje szacują liczbę swoich odbiorców w przedziale od 501 do 2000 osób, dwie – w przedziale od 2001 do 5000 osób i jedna – powyżej 10 tys. osób. Niemal wszystkie organizacje (20 z 21) działające w Irlandii kierują swoją ofertą do imigrantów poakcesyjnych, a jedynie jedna do imigrantów przybyłych po drugiej wojnie światowej i jedna do imigrantów z lat 70tych. Co ciekawe, jedynie 6 badanych organizacji posiadało w swojej ofercie działania lub programy specjalnie skierowane do osób nowoprzybyłych, co również odróżnia Irlandię od takich krajów jak Wielka Brytania, Holandia, Norwegia, Szwecja, gdzie ponad połowa organizacji prowadziła takie programy.

Eksperti w zakresie polskich organizacji oceniają ich rozwój w kategoriach stopniowego poszerzania grona odbiorców. W wywiadach eksperci zwracają uwagę na takie działania organizacji polonijnych, które angażują całą społeczność polską w Irlandii – rodziny i dzieci. Wśród tego typu organizacji i działań wymieniano polskie szkoły, harcerstwo oraz spontaniczne i cykliczne wydarzenia, takie jak: coroczne WOŚP czy festiwal „Polska-Eire”. Badani nie byli jednak zgodni co do zaangażowania Polaków w działalność organizacji polonijnych.

Studia przypadków wskazują, iż na ogół polskie organizacje imigranckie mają jasno sprecyzowany profil odbiorców swoich działań. W przypadku organizacji wspierającej szkolnictwo polskie w Irlandii, głównymi odbiorcami są dzieci w wieku szkolnym

i ich rodzice. Różnego rodzaju działania planowane są i realizowane w sposób otwarty – inkluzywny, umożliwiający partycypację jak największej liczbie odbiorców na terenie całego kraju:

Natomiast niezależnie od tego, że te pięć szkół nie należy do naszej organizacji, czy inne szkoły nie należą do naszej organizacji, to wszystkie szkoły mogą korzystać z owoców pracy naszej organizacji, to znaczy: jak organizujemy jakiś konkurs czy konferencję, to zawsze adresowany jest on do wszystkich dzieci, chodzących do wszystkich szkół polonijnych w Irlandii, niezależnie od ich statusu. Jak organizujemy konferencję dla nauczycieli, to też zapraszamy wszystkich nauczycieli, z każdego typu szkół. (8_IDI_O1a_POIE_Irlandia)

Pośrednim odbiorcą działalności tej organizacji jest również państwowe szkolnictwo w Irlandii, ponieważ organizacja lobbuje na rzecz zmian w oświacie umożliwiających naukę języka polskiego.

Studia przypadku wskazują również na zmianę profilu odbiorców działalności badanych organizacji, które starają się ze swoją ofertą (głównie kulturową) wyjść poza społeczność polską włączając się lub organizując wydarzenia adresowane także dla Irlandczyków:

Będziemy coraz bardziej wychodzić do Irlandczyków i rozszerzamy już powoli działalność... Bierzymy udział w CultureNight, robimy od czasu do czasu imprezy tak bardziej nastawione międzynarodowo i zdarza się, że na nasze imprezy przychodzą obcokrajowcy. No, trzeba już wyjść z tego takiego typowo polskiego kręgu. (13_IDI_O2c_POIE_Irlandia)

Wraz z upływem czasu wśród odbiorców usług organizacji polonijnych zaczęli pojawiać się również przedstawiciele innych grup imigranckich: Rosjanie, Ukraińcy, Czesi czy Hiszpanie. Wyjście polonijnych organizacji w kierunku Irlandczyków i innych grup etnicznych wiąże się z ogólnym trendem w kierunku integracji oraz uczestnictwa Polaków w wielokulturowym środowisku irlandzkim. W związku z tym kierunkiem do pośrednich odbiorców działań organizacji polonijnych zaliczyć również należy instytucje państwa irlandzkiego (administrację samorządową, związki zawodowe etc.)

Zmiana profilu odbiorców działań organizacji polonijnych w Irlandii wiąże się również ze zmianami w cyklu życia migrantów, którzy wyjechali jako młodzi ludzie bez zobowiązań rodzinnych, a po kilku latach pobytu najczęściej zakładają rodzinę. Swoją ofertą organizacje starają się adresować również do ściśle określonych grup odbiorców: dzieci, nastolatków, kobiet 50+, liderów i animatorów lokalnej społeczności czy kandydatów na radnych w dzielnicach miast.

Ponadto, o ile w początkowym okresie po akcesji Polaki do UE odbiorcami działalności organizacji imigranckich były osoby z ograniczoną znajomością języka angielskiego, poszukujące wsparcia w zakresie prawnym, socjalnym i edukacyjnym, o tyle w późniejszych latach zapotrzebowanie na tego typu usługi maleje. Wiele z usług oferowanych przez organizacje ma zasięg ogólnokrajowy za sprawą wykorzystania internetu (np. usługi prawne online):

[...] dzięki temu, że jest pomoc online, również osoby z innych części Irlandii mogą do nas napisać i dostać taką poradę za darmo, więc myślę, że to też jest fajna rzecz, że nie

ograniczamy się tylko do tutaj naszego własnego otoczenia, tylko i wyłącznie Cork. (20_IDI_O4b_POIE_Irlandia).

II.2. Działalność polskich organizacji w Irlandii

II.2.1. Cele organizacji

Cele polskich organizacji imigranckich zawarte są zazwyczaj w ich statutach, a eksperci wypowiadają się o nich używając określenia „misja” lub „cele misyjne” organizacji. Cele te zmieniają się wraz z rozwojem polskiej stowarzyszeniowości oraz stopniowym „zadomowieniem się” społeczności polskiej w Irlandii. Na podstawie wypowiedzi ekspertów organizacje polonijne w Irlandii można podzielić na kilka kategorii ze względu na realizowane przez nich cele. Są to organizacje:

- (1) kulturalne – ich celem jest przede wszystkim promocja wszelkich aspektów polskiej kultury w Irlandii,
- (2) pomocowe/ socjalne – celem tych organizacji jest wspieranie Polaków w aspekcie socjalnym, prawnym, psychologicznym, są to organizacje do których:

Polacy mogą się zwrócić z różnymi swoimi sprawami. (2_IDI_E_POIE_Irlandia),

- (3) edukacyjne/o profilu kształcącym – celem jest przede wszystkim podtrzymywanie kompetencji językowych i ojczystej kultury wśród dzieci imigrantów; eksperci zwracają uwagę na izolacjonistyczny charakter tego typu organizacji:

(...) uważam, że optymalnym jest kierunek taki, że polski język byłby jednak w irlandzkiej szkole i że polskie dzieci od poniedziałku do piątku mogą się tak uczyć, a w sobotę i w niedzielę mogą się z Irlandczykami integrować, bo polskie szkoły weekendowe to jest szprycha, znaczy, to jest kij w szprychy integracji (4_IDI_E_POIE_Irlandia)

- (4) branżowe/ zrzeszające profesjonalistów (psychologów, lekarzy, informatyków) – ich celem jest integracja polskich imigrantów o tym samym/podobnym profilu zawodowym,
- (5) lobbujące/aktywizujące/ pro-obywatelskie – ich celem jest ochrona praw polskich migrantów na rynku pracy oraz aktywizacja Polaków do uczestnictwa w strukturach społeczeństwa irlandzkiego (np. w charakterze radnych):

(...) to jest cały taki cel – żeby po prostu w instytucjach decyzyjnych byli Polacy, żeby oni byli postrzegani jako osoby kompetentne. [Jako] Nośniki kompetencji, co jest też zgodne z wyznacznikami „Marka Polska”, które zostały wydane w 2013 roku przez Senat (...).(3_IDI_E_POIE_Irlandia)

- (6) integracyjne – mają na celu integrację społeczności polskiej i Irlandczyków oraz innych grup etnicznych zamieszkujących Zieloną Wyspę,
- (7) reprezentujące Polaków/promujące polską społeczność w Irlandii – mają na celu dbałość o pozytywny wizerunek Polski i Polaków w Irlandii,

(8) pełniące funkcje usługowe – ich celem są usługi świadczone na rzecz innych organizacji realizujących konkretne działania (np. udostępnienie sali na realizację wydarzenia).

Studia przypadku i wyniki sondażu przeprowadzonego wśród polskich organizacji imigranckich wskazują, iż powyższa typologia ma charakter jedynie porządkujący. Niemal wszystkie organizacje realizują kilka celów jednocześnie, a akcent położony na poszczególne cele zmienia się w czasie. Przykładowo, organizacja o profilu edukacyjnym na początku swojej działalności stawiała sobie za cel wspieranie osób, które chcą zakładać polskie szkoły w Irlandii. Wraz z rozwojem organizacji coraz bardziej do głosu dochodziły takie cele, jak lobbing na rzecz wprowadzenia języka polskiego jako obcego w szkołach irlandzkich. Najbardziej dynamiczne organizacje stawiają sobie za cel aktywizację społeczno-obywatelską wśród Polaków, chcą też wpływać na kształt polskiej i irlandzkiej polityki migracyjnej:

[...] sporządzamy dokumenty konsultacyjne do programów polityki polskiego rządu i irlandzkiej. (17_IDI_O3c_POIE_Irlandia)

Tak zdefiniowane cele działalności polskich organizacji imigranckich są wysoko oceniane przez irlandzkich ekspertów wdrażających politykę integracyjną. Eksperci ci jednak są zdania, iż organizacje realizujące takie cele są nieliczne wśród imigrantów z Europy Środkowo-Wschodniej. Eksperci krytykują koncentrowanie się organizacji imigranckich na celach związanych z profilem kulturalnym i społecznym i brak pojmowania integracji na poziomie legislacji i praw obywatelskich.

Z kolei w wywiadach z ekspertami w zakresie polskich organizacji imigranckich pojawiały się głosy krytyki w stosunku do organizacji, które skupiają się na celach związanych z pielęgnowaniem wartości narodowych i polskiej kultury jako tych, które odseparowują Polaków od ich nowego społeczeństwa. Twierdzono, że powinny one:

(...) działać jako punkt łączenia, takiego wchodzenia w to społeczeństwo, niż odizolowywania i separatyzmu etnicznego, bo to nawet nie jest dobrze widziane tutaj. (1_IDI_E_POIE_Irlandia)

Niemniej jednak, mimo że polonijne organizacje kulturalne nastawione są na reprezentację Polski wobec Polonii i vice versa, na pielęgnowanie spuścizny ojczystej, kontakt z przeszłością i historią polską, to, jak zauważyła jedna z badanych, czynią to przy jednoczesnym otwieraniu się na realia i kulturę lokalną:

(...) otwieramy się teraz bardziej na obcokrajowców też, bo już uważamy, że nie można się izolować, ale dla nas zawsze priorytetem jest, żeby pielęgnować polskie słowo, polską kulturę w Irlandii, bo takich instytucji jest mało. (2_IDI_E_POIE_Irlandia)

Organizacje polonijne ukierunkowują się na różnorodne cele, które ze względu na typ relacji pomiędzy społecznością polską, a społecznością irlandzką można też przedstawić na osi, na której jeden koniec wyznaczają cele związane z kultywowaniem tradycji i kultury narodowej, w pewnej izolacji od społeczeństwa irlandzkiego, a drugi jej koniec cele związane z pełną integracją, aktywnością i partycypacją Polaków

w irlandzkich strukturach społecznych. O ile ocena realizacji celów związanych z kultywowaniem polskiej tożsamości dokonana przez polskich i irlandzkich ekspertów jest krytyczna, o tyle przedstawiciele organizacji oceniają ją pozytywnie. Zdecydowana większość badanych w sondażu (ponad 80%) uznała za ważną rolę organizacji imigranckich w takich obszarach, jak: podtrzymywanie polskiej tradycji i kultury, utrzymywanie więzi z Polską i osobami pochodzącymi z Polski oraz tworzenie pozytywnego wizerunku Polski i Polaków. Przedstawiciele organizacji – w przeciwieństwie do ekspertów – za mniej ważne uznali cele związane z integracją Polaków i Irlandczyków, reprezentowaniem interesów Polaków w Irlandii czy wsparciem dla nowoprzybyłych.

II.2.2. Działania i przedsięwzięcia organizacji

Polskie organizacje imigranckie realizują swoje cele poprzez działania, które często mają formę mniej lub bardziej złożonych projektów. W świetle wyników sondażu przeprowadzonego wśród tych organizacji liczba projektów realizowanych przez organizacje w Irlandii wskazuje na dużą dynamikę ich działalności. Z 15 organizacji, które realizują projekty niemal połowa (7) zrealizowała od 21 do 100 projektów w przeciągu ostatnich dwóch lat przed badaniem, a jedna trzecia (5) od 11 do 20 projektów. Wśród obszarów działalności organizacji najczęściej wymieniano działania związane z podtrzymywaniem tradycji i tożsamości narodowej, edukacją i wychowaniem, kulturą i sztuką oraz promocją Polski w Irlandii. Pomimo, iż zdecydowana większość organizacji deklaruje działania mające na celu podtrzymywanie tożsamości narodowej – działania takie pojawiają się na drugim miejscu w pytaniu, w którym respondenci mieli za zadanie wybrać jedynie dwa z wszystkich zawartych w kafeterii pól działalności. W pytaniu tym na pierwszym miejscu znajdują się działania związane z edukacją i wychowaniem (rys. 1):

Rysunek 1. Najważniejsze pola działań polskich organizacji imigranckich w Irlandii (liczba organizacji).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z sondażu przeprowadzonego wśród organizacji imigranckich (N=189).

Studia przypadków pozwalają na bardziej pogłębione poznanie konkretnych działań i przedsięwzięć realizowanych w poszczególnych obszarach. Przykładowe działania podejmowane w badanych instytucjach to:

(1) w obszarze edukacji i wychowania:

- organizowania zjazdów, szkoleń i konferencji metodycznych dla nauczycieli w polskich szkołach,
- organizowanie konkursów ortograficznych, plastycznych, recytatorskich,

(2) w obszarach podtrzymywania tożsamości narodowej i działalności kulturowej:

- organizowanie wydarzeń kulturalnych (spotkania z pisarzami, poetami, muzykami, koncerty, wystawy sztuki, obchody świąt narodowych),
- prowadzenie biblioteki i czytelní polskojęzycznej.

(3) w obszarze promocji Polski w Irlandii/lobbyingu i aktywizacji obywatelskiej:

- szkolenia liderów polonijnych:

[znalezienie] jakby naturalnych liderów, ludzi którzy już w swoich środowiskach pracują, danie im pewnych narzędzi i know-how, po to, żeby mogli bardziej efektywnie działać na rzecz Polonii, na rzecz swoich lokalnych środowisk. (15_IDI_O3a_POIE_Irlandia)

- spotkania z przedstawicielami rządu irlandzkiego i polskiego – obrona i reprezentacja interesu polskiej mniejszości narodowej,

(4) w obszarze działalności wspierającej/pomocowej (w tym ochrona zdrowia i poradnictwo):

- udzielanie informacji dotyczących pomocy społecznej w Irlandii i pomoc w ubieganiu się o różne świadczenia społeczne,
- wsparcie osób chcących wrócić do Polski:

Było takie biuro „Powroty”. Wspólnota też to finansowała, o ile się nie mylę. Bo w pewnym momencie była taka fala powrotów do Polski, ale że te osoby były tutaj np. pięć i więcej lat i urodziły im się dzieci na terenie Irlandii, to teraz jak z powrotem wrócić do Polski i w miarę bezboleśnie, żeby to nie był po prostu szok. Na takiej zasadzie... a i tak to pewnie był szok. Aczkolwiek żeby był mniejszy. I to biuro Powroty pomagało przygotować się krok po kroku, co trzeba zrobić. [...] Było przydatne na tamten moment, bo było to coś, co było faktycznie stworzone na potrzebę, która się zrodziła w danym momencie. (12_IDI_O2c_POIE_Irlandia)

II.2.3. Rola polskich organizacji

Polskie organizacje w Irlandii pełnią zróżnicowane funkcje względem społeczności Polaków zamieszkujących Zieloną Wyspę. Rolę tych organizacji wyznaczają cele jakie opisane zostały w rozdz. II.2.1. Ze względu na stosunkowo młodą historię społeczności polskiej w Irlandii najważniejszą rolę większości organizacji jest podtrzymywanie

polskiej tradycji i kultury, utrzymywanie więzi między Polakami w Irlandii, więzi z krajem pochodzenia oraz dbałość o wizerunek Polski. Na drugim planie sytuuje się rola organizacji w integracji Polaków z Irlandczykami oraz reprezentowanie interesów Polaków mieszkających w Irlandii. Taki profil organizacji polskich w Irlandii - które są ukierunkowane bardziej na kraj pochodzenia niż kraj pobytu - wynika z oceny roli organizacji przez ich przedstawicieli przeprowadzonej w sondażu (tabela 4).

Tabela 4. Ocena roli organizacji w życiu Polaków mieszkających w Irlandii (N=19).

<i>Jak ocenia Pan/Pani obecnie rolę Pana/Pani organizacji w poniższych obszarach?</i>	Ważna	Średnioważna	Małoważna
W podtrzymywaniu polskiej tradycji i kultury wśród osób pochodzących z Polski	17	1	1
W tworzeniu w irlandzkim społeczeństwie pozytywnego wizerunku Polski	17	1	1
W utrzymywaniu więzi z Polską	16	2	1
W tworzeniu i utrzymywaniu więzi między osobami pochodzącymi z Polski	16	2	1
W tworzeniu w społeczeństwie irlandzkim pozytywnego wizerunku Polaków mieszkających w Irlandii	16	3	0
W nauczaniu języka	14	1	4
W integracji Polaków mieszkających w Irlandii ze społeczeństwem tego kraju	13	4	2
W reprezentowaniu interesów Polaków mieszkających w Irlandii	11	4	4
W pomocy w adaptacji nowych imigrantów z Polski	8	7	4
W pomocy (np. socjalnej, prawnej) osobom pochodzącym z Polski	4	9	6
W egzekwowaniu ustaleń porozumień bilateralnych pomiędzy Irlandią i Polską	2	5	12
W rozwoju gospodarczym i finansowym Polaków mieszkających w Irlandii	0	4	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z sondażu przeprowadzonego wśród organizacji imigranckich (N=189).

Z wymienionych przez ekspertów, w zakresie organizacji imigranckich, typów organizacji ze względu na realizowany przez nie cel, za najważniejsze role jakie pełnią organizacje w Irlandii uznać należy funkcje:

- (1) kulturową/kulturotwórczą,
- (2) reprezentacyjną,
- (3) edukacyjną.

Nieco mniejsze znaczenie w oczach przedstawicieli organizacji polskich ma integracja Polaków w społeczeństwie irlandzkim, jednak – jak wskazują studia przypadków – zależy to w dużej mierze od profilu organizacji. Badani w ramach studium przypadku członkowie organizacji, dostrzegają istotne zmiany w tym zakresie w przeciągu ostatnich kilku lat. Respondenci dostrzegają tendencję w kierunku zwiększenia roli swoich organizacji w procesie integracji. Zmiany w tym kierunku postrzegają jako kolejny etap związany ze stopniowym „zadomowieniem” się Polaków w Irlandii. Stąd, niektóre organizacje w coraz większym stopniu orientują się nie tylko na integrację, ale również na aktywizację polskich imigrantów i aktywny współudział Polaków w strukturach administracyjnych

na szczeblu lokalnym. Również w kontekście cyklu kształtowania się społeczności polskiej w Irlandii interpretować należy odejście polskich organizacji od pełnienia roli pomocowej/socjalnej.

Należy również zwrócić uwagę na zależność, pomiędzy oceną przez przedstawicieli organizacji roli organizacji w poszczególnych obszarach życia Polaków w Irlandii i deklarowanymi przez nich działaniami podejmowanymi przez organizacje. Z zestawienia tego wynika, iż najwięcej działań ukierunkowanych jest na realizację funkcji kulturowej i edukacyjnej. Nieporównanie mniej działań - w stosunku do wysokiej rangi wynikającej z wyników sondażu - organizacje podejmują w zakresie realizacji funkcji reprezentacyjnej.

II.3. Polskie organizacje w Irlandii w otoczeniu instytucjonalnym i społecznym

II.3.1. Relacje organizacji z innymi polskimi organizacjami imigranckimi (w Irlandii i innych krajach)

Wyniki sondażu wśród organizacji polskich wskazują, iż 7 z 19stu badanych organizacji deklaruje przynależność do porozumień polskich organizacji w Irlandii. Są to organizacje o profilu edukacyjnym lub organizacje, których przedstawiciele odwołują się do nieformalnych sieci i współpracy w ramach platformy komunikacji jaką stanowi jedna z organizacji. Przedstawiciele polskich organizacji najczęściej w porównaniu do innych badanych krajów, deklarowali regularną współpracę z innymi polskimi organizacjami (15 z 21 organizacji). Wśród badanych organizacji nie było przypadku instytucji, która w ogóle nie współpracowałaby z innymi. Z kolei współpraca z innymi polskimi organizacjami działającymi poza Irlandią, ma raczej charakter sporadyczny (13 z 20 organizacji) niż regularny (3 z 20 organizacji).

Polskie organizacje imigranckie w Irlandii nie tworzą jednego związku czy federacji stowarzyszeń, chociaż podejmowano próby utworzenia takiej federacji. Obecnie istnieje jedna organizacja parasolowa, zrzeszająca 15 innych organizacji o tym samym – edukacyjnym profilu działalności³.

Cechą charakterystyczną relacji pomiędzy organizacjami polskimi w Irlandii jest jednak bardzo silne usieciowienie członków poszczególnych organizacji. Szczególną rolę w tym obszarze odgrywa organizacja, która nie ma formalnej struktury i nie jest zarejestrowana, a która stanowi platformę integrującą działalność różnorodnych organizacji poprzez utrzymywanie kontaktów z większością z nich, bez względu na ich profil.

Kolejną istotną cechą relacji z pomiędzy polskimi organizacjami jest komplementarność i brak wyraźnych konfliktów pomiędzy nimi. Warto jednak zauważyć, iż istnieje różnica pomiędzy deklaratywnym wymiarem opisu relacji przez badanych, a ich faktycznymi postawami i działaniami, które świadczą o napiętych relacjach pomiędzy niektórymi organizacjami. Szczególnie uwidacznia się to w kontekście zróżnicowania celów działalności pomiędzy organizacjami nastawionymi tylko na podtrzymywanie tożsamości i kultury polskiej, a organizacjami które za swój cel stawiają integrację i partycypację obywatelską. Nie jest to jednak konflikt zinstytucjonalizowany, a raczej postrzegany w kategoriach osobistych animozji.

³ Podano liczbę organizacji zrzeszonych w styczniu 2017 roku.

Można zatem mówić o specyficznym układzie czynników, które przemawiają na rzecz komplementarnego i stosunkowo bezkonfliktowego funkcjonowania organizacji polskich w Irlandii. Pierwszą grupą czynników jest heterogeniczność społeczności polskiej w Irlandii, jej stosunkowo krótka historia oraz różny profili działalności organizacji. Duża liczba i zróżnicowanie Polaków w Irlandii sprawia, że organizacje mają bardzo szerokie pole do zagospodarowania i mogą – bez obawy o konkurencję – profilować swoje działania w oparciu o własne cele i określoną grupę docelową. Druga grupa czynników wiąże się z wyraźnym „rozchodzeniem się” kierunków działania, co nie tyle generuje konflikt, co raczej brak zainteresowania i współpracy. Pojawiające się przypadki konkurencji pomiędzy organizacjami nie mają jednak jednoznacznie dezorganizującego wydźwięku.

W odróżnieniu od innych krajów o bogatej tradycji stowarzyszeniowości polonijnej sięgającej lat powojennych (Wielka Brytania), trudno dostrzec otwarty konflikt pomiędzy „starymi” organizacjami (IPS i POSK) i tymi, które powstały dopiero po akcesji Polski do UE. Jeden z ekspertów zwraca uwagę na dużą otwartość ze strony „starych” organizacji (powstałych przed okresem lat 90tych) na nowoprzybyłych migrantów poakcesyjnych:

(...) poznałam ludzi z POSK-u i z IPS-u, że nie było czegoś takiego. Bo oni oczywiście stanowią ten trzon tej takiej organizacji, ale dali dużo młodym do... Przede wszystkim prezesem IPS przez jakiś czas był chłopak, przedstawiciel młodej emigracji (...) o ile zachowany zostanie ten duch, Jan Paweł II, Chopin itd., to jednak te inicjatywy młodych były jak najbardziej wspierane. (1_IDI_E_POIE_Irlandia)

Zarówno wypowiedzi ekspertów, jak i studia przypadków, wskazują, iż członków różnych polskich organizacji imigranckich cechuje duża otwartość i nastawienie na kooperację. Badani podają szereg inicjatyw, które potwierdzają sprawną i bezsporną współpracę polskich instytucji. Taką inicjatywą jest między innymi Festiwal „Polska-Eire”:

(...) nagle ten polski sklep pojawi się jako sponsor, przyniesie swoje logo, ale na przykład da tę kiełbasę czy te pączki... I ktoś kogoś tam jeszcze wynajdzie, to jakiś przewóz, że autobus będzie za darmo. To nagle uświetni to polska grupa folkowa, tańce tradycyjne... Mało widzę tu konkurencji. (Irlandia_4_OrgPanPol)

Deklarowana przez polskich ekspertów bezkonfliktowość pomiędzy polskimi organizacjami nie jest jednak taka jednoznaczna w pogłębionej analizie ich wypowiedzi. Wypowiedzi respondentów – chociaż często dyplomatyczne - pozwalają mówić o różnych przypadkach antagonizmów, napięć lub konfliktów. Na podstawie wywiadów wyróżnić można trzy przyczyny konfliktów między organizacjami w Irlandii: (1) różnice na tle politycznym, (2) różnice na tle posiadania władzy i wpływów i (3) różnice natury osobistej. Różnica w poglądach politycznych często utrudnia kooperację ze względu na odmienne postrzeganie celów i działań organizacji:

(...) jest coraz więcej napięć, które odzwierciedla sytuacja polityczna w Polsce. To się przenosi. Więcej radykalizmów, ekstremizmów, ruchów narodowych, które się gdzieś tam pojawiają. (6_IDI_E_POIE_Irlandia)

Różnica związana z poczuciem własnej autonomii i niezależności organizacji utrudnia stworzenie jednej organizacji parasolowej – skupiającej w formie federacji lub związku stowarzyszeń wszystkie organizacje i posiadającej legitymację do reprezentowania interesów Polaków w Irlandii:

(...) ludzie boją się tworzyć parasole, bo każda organizacja lubi być niezależna i być najważniejsza. (7_IDI_E_POIE_Irlandia)

Kilkakrotnie w wywiadach z ekspertami wspomniano o konflikcie personalnym, wynikającym z niejasnych i niejawnych zasad członkostwa w jednej z organizacji, czy „wchodzeniu sobie w drogę” i powielaniu działań przez różne organizacje (jako przykład podawano szkoły polonijne). Za inicjatywę, która dzieli społeczność organizacji uznano konkurs „Wybitny Polak w Irlandii”, która wywołuje szereg napięć pomiędzy członkami różnych organizacji:

(...) czasami wśród tych działaczy polonijnych chodzi o to, żeby ucisnąć dłoń kierownika, zrobić sobie zdjęcie z ważną osobą i potem czują żal, że dlaczego on, a nie ja. I to powoduje jakieś animozje. (7_IDI_E_POIE_Irlandia)

Studia przypadków wskazują również na tendencję silniejszej współpracy pomiędzy organizacjami o podobnym profilu i celach. W przypadku organizacji edukacyjnej silne relacje łączą ją z zrzeszonymi w niej szkołami polskimi oraz innymi organizacjami, których działania koncentrują się na podtrzymywaniu kultury narodowej. Relacje z organizacjami o profilu integracyjnym lub profilu związanym z aktywacją obywatelską są znacznie luźniejsze, a w niektórych przypadkach nawet napięte. W przypadku niektórych organizacji efektywna współpraca między organizacjami wynika z pełnienia różnych funkcji przez jedną osobę w dwóch organizacjach. Kooperacja często przyjmuje formę wzajemnego wspierania działań różnych organizacji, przekazywania informacji, wzajemnego użyczenia sobie siedziby organizacji lub wspólnej realizacji przedsięwzięcia (np. festiwal „Polska- Eire”). Kooperacja między organizacjami ma charakter zarówno formalny (wspólne pisanie wniosków grantowych) jak i nieformalny i odbywa się *ad hoc* (wspólna praca przy remoncie siedziby).

II.3.2. Relacje organizacji z instytucjami oraz sektorem pozarządowym kraju przyjmującego - Irlandii

Relacje polskich organizacji z instytucjami państwa irlandzkiego określić można najkrócej jako poprawne, neutralne ale nie pogłębione. Wyniki badania sondażowego wskazują iż ponad jedna trzecia tych organizacji w ogóle nie współpracuje z irlandzkimi instytucjami rządowymi na szczeblu krajowym (7 z 20), regionalnym (7 z 20) czy lokalnym (8 z 20). Polskie organizacje sporadycznie współpracują z irlandzkimi mediami ogólnokrajowymi (8 z 20) i lokalnymi (4 z 20). Niemal połowa z nich nie współpracuje

również z instytucjami samorządowymi (8 z 20), a zdecydowana większość – z irlandzkimi partiami politycznymi (15 z 20).

Z wywiadów z ekspertami w zakresie polskich organizacji wynika, iż relacje z irlandzkim otoczeniem instytucjonalnym są obojętne, naznaczone poprawnością polityczną, nieusystematyzowane i niesformalizowane. Z drugiej strony, eksperci polscy zwracali uwagę na fakt, iż w kontekście współpracy z władzami należy raczej wyjść z inicjatywą niż oczekiwać wsparcia z ich strony:

Kiedy mamy jakieś potrzeby, pukamy. Jak pukamy cicho, to ignorowane są te pukania, jak pukniemy głośno, to może ktoś się pojawi, z kimś porozmawiamy. (Irlandia_6_OrgNGOPol)

Takie podejście pozwala na efektywną współpracę, czego przykładem jest program Dublin County Council wdrażany we współpracy z jedną z polskich organizacji i mający na celu zachęcenie polskich migrantów do odbywania staży w irlandzkich instytucjach państwowych i do obywatelskiej partycypacji.

Niewielu przedstawicieli instytucji irlandzkich miało częsty lub bezpośredni kontakt z przedstawicielami polskich instytucji, nie potrafili oni również bez zastanowienia podać nazw polskich instytucji, z którymi mieli zazwyczaj sporadyczny kontakt.

Studia przypadków wskazują na fasadowy charakter współpracy z irlandzkimi instytucjami tych organizacji, które koncentrują się wokół podtrzymywania polskiej kultury i języka w społeczności Polaków mieszkających w Irlandii. Współpraca taka wyczerpuje się na zaproszeniach przedstawicieli lokalnych władz na uroczystości, takie jak np. piknik z okazji festiwalu „Polska-Eire”, czy zakończenie roku szkolnego w polskich szkołach. Na przeciwnym biegunie sytuuje się organizacja, której głównym celem jest lobbing na rzecz społeczności polskiej w Irlandii i aktywizacja obywatelska polskich imigrantów. Najbardziej wymierne efekty takiej współpracy obserwować można na szczeblu samorządowym w dużych miastach takich jak Dublin, Limerick czy Cork. Organizacja realizuje szereg projektów i inicjatyw we współpracy z lokalnym samorządem, korzysta też ze środków grantowych instytucji irlandzkich. Współpraca często ma charakter doraźny, np. przed wyborami w 2014 roku, w czasie debat adresowanych do imigrantów. Współpraca na szczeblu samorządowym przyjmuje formę wspólnej organizacji wydarzeń, inicjatyw oraz projektów.

Charakter współpracy pomiędzy polskimi organizacjami imigranckimi, a innymi organizacjami pozarządowymi w Irlandii ogranicza się do sporadycznych inicjatyw. Tylko dwie organizacje (z 20), które uczestniczyły w sondażu, regularnie współpracuje z sektorem pozarządowym, a 8 z nich deklaruje brak jakiegokolwiek formy współpracy. Jedynie dwie organizacje posiadają członków którzy są aktywni w radach obcokrajowców i radach integracyjnych skupiających przedstawicieli sektora pozarządowego w Irlandii.

Przedstawiciele sektora pozarządowego pozytywnie wyrażali się na temat współpracy w projekcie związanym z aktywnym obywatelstwem (*activecitizenship*), którego celem było uświadamianie Polaków na temat sytuacji politycznej Irlandii oraz zachęcanie ich do głosowania w lokalnych wyborach:

(...) w czasie wyborów lokalnych zrobili świetną robotę, aby zachęcić obywateli polskich, aby zarejestrowali się do głosowania w wyborach lokalnych tutaj w Irlandii i mieliśmy [przy tym] świetną współpracę z nimi. (7_Nasc_POIE_Ireland)

Charakter współpracy z organizacjami polskimi jest najczęściej niesformalizowany. Współpraca odbywa się bez podpisywania kontraktów czy protokołu – na zasadzie wzajemnego porozumienia. Trudnościami w rozwinięciu bardziej zażytych relacji z organizacjami polskimi – w opinii ekspertów irlandzkich – są: (1) przeciążenie pracą organizacji irlandzkich i brak czasu na angażowanie się w bardziej ścisłą współpracę i (2) brak inicjatywy ze strony współpracy ze strony organizacji polskich.

Percepcja ekspertów polonijnych w zakresie intensywności relacji z irlandzkimi organizacjami pozarządowymi pokrywa się z postrzeganiem przedstawicieli tychże organizacji. Eksperti polonijni byli zdania, iż współpracują z irlandzkimi organizacjami bardzo rzadko, nie są też:

Zbyt chętnie zapraszani na przykład do ciał konsultacyjnych czy do ciał, które mają wpływ na decyzje dotyczące socialinclusion [włączenia społecznego]. (6_IDI_E_POIE_Irlandia)

Trudności w nawiązaniu bardziej intensywnych relacji polscy eksperci widzieli przede wszystkim w (1) braku informacji na temat wydarzeń, zebrań czy konsultacji organizowanych przez irlandzki sektor pozarządowy, (2) braku chęci współpracy ze strony partnerów irlandzkich:

(...) a kiedy my czegoś potrzebujemy, to niekoniecznie – drzwi są pozamykane. Od dwóch... półtora roku próbuję umówić się na spotkanie z głównym szefem zajmującym się nadzorem wszystkich serwisów dostarczających usługi terapii osób uzależnionych. (6_IDI_E_POIE_Irlandia)

W efekcie, współpraca organizacji polonijnych z irlandzkim sektorem pozarządowym określana jest jako „gołosłowe deklaracje” bez pokrycia w rzeczywistym działaniu, lub quasi-kooperacja, która wynika z wymogów rządowych instytucji finansujących projekty:

(...) jakaś tam minimalna współpraca musi być, że my się znamy, że my się wzajemnie zapraszamy. Np. robiliśmy wspólnie konferencje, żeby pokazać Irlandczykom, że te organizacje imigranckie współpracują, coś robią wspólnego. (7_IDI_E_POIE_Irlandia)

Przedstawiciele organizacji polskich, którym udaje się nawiązać bardziej intensywną relację z irlandzkim sektorem pozarządowym, wskazują iż kluczem do sukcesu jest duża aktywność i wyjście z inicjatywą w kierunku organizacji irlandzkich: w kierunku organizacji irlandzkich.

Studia przypadków wskazują również na dużą różnicę w intensywności relacji polskich i irlandzkich organizacji pozarządowych w zależności od profilu działalności ośrodków polonijnych. Organizacje nastawione nie-inkluzywnie najczęściej w ogóle nie nawiązują takiej współpracy, podczas gdy organizacje inkluzywne regularnie współpracują z wieloma irlandzkimi organizacjami pozarządowymi i etnicznymi i są często zapraszane do wspólnych inicjatyw. Jednym z przykładów takiego współdziałania jest przygotowany we współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi manifest przed

wyborami parlamentarnymi w 2016 roku, który miał na celu zwrócenie uwagi na kwestie grup mniejszościowych w Irlandii (Org 3). Inną formą współpracy są seminaria dotyczące aktywizacji politycznej, zdrowia psychicznego, szkolenia i wspólne projekty.

II.3.3. Relacje organizacji z instytucjami polskimi

W świetle sondażu przeprowadzonego wśród polskich organizacji w Irlandii relacje z takimi instytucjami polskimi, jak partie polityczne, Kościół, media polonijne i media w Polsce są mało intensywne. Wyjątek stanowią relacje z ambasadą w Irlandii i polskimi konsulatami. Tylko 6 z 19 organizacji współpracuje regularnie z instytucjami państwa polskiego, a taka sama liczba deklaruje brak jakiegokolwiek współpracy. Z drugiej strony – wszystkie organizacje z wyjątkiem jednej współpracują z polskimi przedstawicielstwami dyplomatycznymi w Irlandii, w tym 16 z 21 deklaruje współpracę regularną. Organizacje - podobnie jak w przypadku partii irlandzkich - nie współpracują z polskimi partiami politycznymi. Tylko 3 organizacje zadeklarowały sporadyczną współpracę w tym zakresie. Połowa organizacji (10 z 20) sporadycznie współpracuje z mediami w Polsce, częściej organizacje współpracują z mediami polonijnymi w Irlandii (14 organizacji). Ciekawym zjawiskiem jest deklarowany brak regularnej współpracy z instytucją polskiego kościoła katolickiego w Irlandii. Tylko jedna organizacja deklaruje taką współpracę, co świadczy o zmianie tradycyjnej roli ośrodków kościelnych w życiu polonijnym w Irlandii.

Krytykowano również główny kierunek polityki polonijnej, który wiąże się z przeniesieniem wsparcia państwa polskiego na Wschód. Zdaniem przedstawicieli polskich organizacji, w rządowej polityce błędnie zakłada się, iż migracja do Irlandii ma charakter tymczasowy (1_IDI_E_POIE_Irlandia), a Polacy w Irlandii postrzegani są w kategoriach mobilnych obywateli, którzy nie potrzebują wsparcia ze strony instytucji państwowych. Krytycznie również postrzegano politykę zagraniczną w stosunku do polskiej diaspory, która główny nacisk kładzie na szkolnictwo, historię i tradycję i nie nadąża za współczesnymi nurtami migracji:

[polityka zagraniczna] nie dostosowuje się do realiów i do tego, co się dzieje wraz z migracją takiej ilości Polaków. (6_IDI_E_POIE_Irlandia)

Niektórzy badani przedstawiciele polskich organizacji postrzegają taką politykę jako przestarzałą, oderwaną od realiów funkcjonowania współczesnych migrantów polskich w Irlandii i innych krajach. Za pozytywne uznano jednak zmiany polityki w stosunku do diaspory w ostatnich latach, w szczególności – zwrot w kierunku lobbingu, działań aktywizujących, zachęcających Polaków do obejmowania wyższych stanowisk w Irlandii i promowanie polskiego biznesu.

Wśród głosów krytycznych, zwracano również uwagę na (1) brak dalekosiężnego myślenia rządu, który nie wspiera przedsięwzięć nie przynoszących natychmiastowych efektów (3_IDI_E_POIE_Irlandia), (2) niskie wsparcie diaspory polskiej w porównaniu ze wsparciem swoich grup imigranckich przez inne kraje (6_IDI_E_POIE_Irlandia) oraz (3) skomplikowaną procedurę rozlokowania funduszy na działalność organizacji polonijnych. W przypadku tego ostatniego zarzutu przedstawiciele polskich organizacji

argumentowali, iż priorytetem w przyznawaniu grantów przez MSZ są organizacje na wschodzie:

[nasz] projekt nie przeszedł... natomiast ja sprawdziłam, no to większość [grantów] właśnie poszło do Polaków na wschodzie. (1_IDI_E_POIE_Irlandia)

Ponadto, przedstawiciele organizacji nie są informowani o przyczynach wycofania lub nie przyznania środków, co uniemożliwia optymalizację wniosków grantowych. Sytuacja taka powoduje szereg różnych domysłów i prób interpretacji działań instytucji państwowych:

(...) jak rozmawiałem z osobą z Polski, to były takie głosy, że na Irlandię poszło dużo pieniędzy, a na inne kraje nie, więc może teraz dajmy na inne kraje, żeby nikt nie miał pretensji, że cały czas dajecie na Irlandię, a nie na Węgry czy tam na inne kraje. (7_IDI_E_POIE_Irlandia)

Znacznie lepiej oceniane są relacje organizacji polskich z ambasadą i konsulatami RP w Irlandii, chociaż przedstawiciele tych organizacji twierdzą, iż na skutek marginalizacji społeczności polskiej w Irlandii w polityce migracyjnej kraju – w strukturze konsulatu przewidziano zbyt mało etatów w porównaniu do innych krajów. Sytuacja taka postrzegana jest jako krzywdząca w kontekście liczebności Polonii w tym kraju. Pomimo głosów krytycznych, relacje z ambasadą polską w Dublinie oceniane są w kategoriach efektywnego dialogu i współpracy opartej na szacunku w stosunku do przedstawicieli organizacji ze strony pracowników ambasady:

(...) zawsze byliśmy traktowani z szacunkiem i nasze potrzeby były brane pod uwagę i na tyle, na ile można było, tak nas wspierali. Nie wiem, czy można było bardziej, czy nie, ale zawsze coś nam dawali (...) i tak zawsze wyczuwałam szacunek taki, chęć dialogu, chęć pomocy, tak samo od konsulatu jak i ambasady tutaj; zawsze była bardzo dobra współpraca. (2_IDI_E_POIE_Irlandia)

Relacje z placówkami konsularnymi również oceniane są bardzo pozytywnie jako relacje partnerskie, a nie relacje klient – usługodawca.

Do pozytywnych aspektów oceny relacji z instytucjami rządowymi zaliczyć należy natychmiastową gotowość państwa polskiego w sytuacji dyskryminacji i zagrożenia dla diaspory polskiej, tak jak to miało miejsce w Wielkiej Brytanii po Brexicie (2_IDI_E_POIE_Irlandia). Ponadto przedstawiciele polskich organizacji na ogół pozytywnie postrzegali rządową inicjatywę „Powroty”, chociaż dostrzegają również brak programów reintegracyjnych i szerszej pomocy państwa dla powracających Polaków już na miejscu, w Polsce. Eksperci polscy postrzegają powroty jako proces bardzo problematyczny zarówno dla dorosłych jak i ich dzieci, szczególnie w obszarze edukacji. Powracający – zdaniem przedstawicieli polskich organizacji – nie tylko nie są wspierani instytucjonalnie, ale również spotykają się w kraju z postawami niechęci i lekceważenia:

Nie tylko dzieci, dorośli również. Przyjdzie taki człowiek do urzędu pracy się zarejestrować, z zagranicy wrócił, ha, po co ty tu idziesz w ogóle. Szukasz pracy? Było ci dobrze, to wracaj tam. (6_IDI_E_POIE_Irlandia)

Studia przypadków stanowią potwierdzenie charakterystyki relacji między polskimi organizacjami w Irlandii, a polskimi instytucjami. Najlepiej relacje te oceniają przedstawiciele organizacji, których profil i działania są zbieżne z polityką rządu, a więc nastawione na kultywowanie tradycji i kultury narodowej oraz szkolnictwo:

[...] szczególnie od ostatnich wyborów sporo się tutaj w tych relacjach zmieniło na dobre, nareszcie ktoś słucha tego, co mówimy. Pan Prezydent wprowadził legitymacje dla wszystkich uczniów, więc nawet taki gest świadczy o większej otwartości. Jest większa otwartość, jeśli chodzi o dostępność do tych osób w ogóle. (8_IDI_O1a_POIE_Irlandia)

II.3.4. Relacje organizacji z diasporą polską w Irlandii

Przedstawiciele organizacji polonijnych w Irlandii zgadzają się w opinii o niewielkim zaangażowaniu Polaków mieszkających w Irlandii w działalność polskich organizacji. Nieco więcej zaangażowania przejawiają młodsze pokolenia Polaków. Osoby te – zdaniem ekspertów – chętniej jednak angażują się w działalność irlandzkich NGOs. Respondenci jednoznacznie wskazują, iż migrantów należących do starszych kategorii wiekowych cechuje wyraźny brak zaufania do wszelkich instytucji i sformalizowanych form życia społecznego.

Pomimo tej tendencji, studia przypadków wskazują, iż niektóre organizacje cieszą się względnie dużą popularnością i są cenione przez Polaków mieszkających w Irlandii. Świadczy o tym chociażby wsparcie finansowe Polaków, którzy spontanicznie reagują w trudnych sytuacjach, w jakich znajdują się organizacje, np. w przypadku braku środków na opłacenie czynszu:

[...] w ciągu tygodnia zbierało się 3 czy 4 tysiące euro. Ludzie wpłacali, były takie osoby... Ja wpłaciłem niewiele, bo na zasiłku nie mogę sobie pozwolić na jakieś takie wielkie, szczerdre dary, ale były osoby, które wpłacały po 50 czy 100 euro, ktoś wpłacił 400 euro na przykład – z własnych pieniędzy. Więc świadczy to o tym, że jakby istnienie tej biblioteki i jej praca jako to, co się dzieje, jest doceniane i ważne. (14_IDI_O2d_POIE_Irlandia)

Niektóre organizacje z kolei starają się iść z duchem czasu i dostosowują swoją ofertę do zainteresowań odbiorców, podejmują też inicjatywy wspierające Polonię w potrzebach, np. w sytuacjach losowych. Przykładem takich inicjatyw są akcje crowdfundingowe, czy kiermasz, z którego środki przeznaczone są na dany cel. Niektóre organizacje dostrzegające niechęć Polaków do zaangażowania się w działalność polskich stowarzyszeń oraz korzystania z ich oferty tłumaczą faktem, iż ze względu na duże skupiska polonijne większość potrzeb Polaków realizowana jest we własnej grupie zaprzyjaźnionych rodaków i niesformalizowanych relacjach:

[...] mają realizowanie potrzeby bycia w gronie Polaków – OK, to już nie muszą iść na jakieś spotkania polonijne. Bo jest ich dużo, ksiądz po polsku mówi, jest fajnie. Mają polską

telewizję, internet; powiedzmy, mają realizację potrzeby kontaktu z językiem i wiedzą, co się dzieje w Polsce. (16_IDI_03b_POIE_Irlandia)

II.4. Zasoby ludzkie polskich organizacji w Irlandii

II.4.1. Charakterystyka bazy członkowskiej organizacji

W świetle danych sondażowych ze względu na liczbę członków organizacji polonijnych w Irlandii stowarzyszenia te można określić jako średniej wielkości. Tylko 3 z 18stu organizacji posiadały od 151 do 500 członków, 10 z 18 – deklarowały liczbę swoich członków w przedziale pomiędzy 21 a 150 członków. Członkowie organizacji niemal całkowicie rekrutują się spośród migrantów poakcesyjnych, tylko niewielki odsetek stanowią migranci powojenni, migranci z lat 70tych i 90tych.

Odsetek członków organizacji aktywnie angażujących się w konkretne działania jest zróżnicowany. Aż 5 z 19 organizacji deklarowało, aktywny udział w życiu organizacji 80%-100% swoich członków, a 4- od 40% do 80%. 10 organizacji zadeklarowało zaangażowanie poniżej 40% swoich członków.

W okresie ostatnich dwóch lat od badania skład członkowski połowy (10 z 19) organizacji pozostawał bez zmian, w przypadku 7 organizacji liczba członków wzrosła, a w przypadku 2 – spadła. Członkowie organizacji komunikują się najczęściej w języku polskim, ale w przypadku części organizacji komunikacja odbywa się w języku angielskim lub innych językach.

Studia przypadków wskazują na duże zróżnicowanie członków polonijnych organizacji, które wynika z jednej strony z jednej strony z heterogeniczności polskiej zbiorowości ze względu na wykształcenie, wiek i usytuowanie na rynku pracy, a z drugiej strony – z szerokiej i różnorodnej oferty tych organizacji. Z kolei czynnikiem, który może stanowić dobrą platformę porozumienia i kooperacji, jest homogeniczność polskiej zbiorowości ze względu na okres przybycia do Irlandii po roku 2004. W przypadku edukacyjnej organizacji parasolowej w Irlandii, jej członkami są szkoły polonijne wraz z ich personelem, rodzicami i dziećmi. Wśród badanych organizacji w roli członków dominują kobiety, a niektóre ze stowarzyszeń są silnie sfeminizowane. Członkowie najbardziej zaangażowani w działalność organizacji to osoby związane z szeroko rozumianą kulturą, sztuką, organizatorzy festiwali, aktywiści, dziennikarze i praktycy doświadczeni w pisaniu projektów i pozyskiwaniu funduszy. Osoby najbardziej zaangażowane to głównie migranci w wieku od 20 do 45 lat, z wyjątkiem jednej z dwóch organizacji powstałych w latach 80tych. Organizacja ta postrzegana jest jako elitarna. Ich członkowie często mają wyższe wykształcenie i biegle mówią po angielsku, interesują się kulturą i sztuką, co kształtuje profil ich działalności. Równocześnie sam profil organizacji ma znaczenie w doborze i selekcji osób do niego należących. Warunkiem przystąpienia do organizacji jest znajomość języka angielskiego i spełnianie pewnych standardów:

Tzn. [trzeba] wiedzieć... nie wiem... być ubranym w miarę sensownie, nie śmiedzieć, nie przychodzić tutaj na wino i się najeść, umieć się wysławić i zachowywać z różnymi ludźmi, z różnych opcji. (23_IDI_05a_POIE_Irlandia)

II.4.2. Funkcjonowanie zarządów organizacji

W świetle sondażu przeprowadzonego wśród polskich organizacji imigranckich w Irlandii liczba członków zasiadających w ich zarządzie obejmuje od dwóch do dwunastu osób, przy czym połowa organizacji posiada pięciu i więcej członków zarządu. W zarządzie nieznacznie częściej reprezentowane są kobiety niż mężczyźni. Połowa organizacji posiada 3 lub więcej kobiet w zarządzie. W zarządzie polskich organizacji zasiadają głównie osoby w wieku 35 i więcej lat. W zarządzie wszystkich organizacji znajdowało się jedynie sześciu członków w wieku poniżej 35 lat.

W oczach przedstawicieli irlandzkich instytucji wdrażających politykę integracyjną liderów polskich organizacji cechują talenty kierownicze, które ujawniają się podczas wspólnie realizowanych projektów:

Jesteśmy bardzo zaangażowani w kwestie aktywnego kierownictwa i aktywnego obywatelstwa. Mamy kilku naprawdę dobrych liderów... Tak, tak to odbieram, i nie tylko ja, cała nasza organizacja.(4_DorasLuimni_POIE_Ireland)

Studia przypadków wskazują, iż w zależności od statutów organizacji praca zarządu i przebieg procesu decyzyjnego w polskich organizacjach są zróżnicowane. Członkowie zarządu są wybierani spośród osób posiadających doświadczenie i wysokie kompetencje w swoich dziedzinach. Statut organizacji na ogół precyzuje długość kadencji członków zarządu (rok, dwa lata), niemniej jednak w przypadku niektórych organizacji w zarządzie zasiadają te same osoby, pełniąc różne funkcje. Sytuacja taka wynika najczęściej z braku chętnych i kompetentnych osób, które mogłyby kontynuować prace swoich poprzedników. Niektórzy przedstawiciele badanych organizacji zarzucają również wybranym organizacjom pewną hermetyczność:

Jak tak patrzysz z boku, to jest taka trochę elita, w pewien sposób, że wiesz, to są ludzie, którzy są w tym swoim gronie, gotują się w tym swoim własnym sosie i tak naprawdę bardzo ciężko jest się wbić w to. To są wszyscy bardzo sympatyczni ludzie, natomiast bardzo ciężko jest się wmieszać w tą całą ich działalność. Co roku, za każdym razem, jak się spotykasz, to jest dokładnie ta sama grupa osób. (18_IDI_O3d_POIE_Irlandia)

W skład niektórych zarządów wchodzi również Irlandczycy, często pełniący określone funkcje w administracji publicznej (np. radny). Praca członków zarządu ma na ogół charakter dobrowolny i społeczny.

Cechą szczególną funkcjonowania badanych zarządów jest ich geograficzne rozproszenie. Członkowie zarządów często zamieszkują w innych miejscowościach, a strategię i plan działań oraz wspólne decyzje podejmują podczas walnych zjazdów czy zebrań (raz w roku, dwa razy do roku). W trakcie tego typu zjazdów najczęściej omawiana jest działalność za miniony okres, planowane działania w nadchodzącym okresie, przydział określonych zadań członkom organizacji oraz dokonują wyboru władz organizacji. Sposób podejmowania decyzji określa statut (np. głosowanie członków organizacji z prawem głosu/członków zarządu). Znaczna część komunikacji pomiędzy członkami zarządu odbywa się za pośrednictwem nowych mediów – poprzez Skype, email, media społecznościowe czy telefonicznie. Komunikacja taka jest też preferowana przez członków zarządu, którzy mieszkają w tej samej miejscowości, ale ze względu na pracę zawodową i życie rodzinne nie mają czasu na częste spotkania. Tylko w przypadku jednej

z badanych organizacji spotkania zarządu odbywają się co miesiąc. Komunikacja odbywa się najczęściej w języku polskim, z wyjątkiem tych organizacji, które mają w swoim zarządzie Irlandczyków – wówczas członkowie zarządu komunikują się w języku angielskim.

Struktura władz niektórych organizacji jest złożona. Czasem zarząd składa się z Komitetu Sterującego i Komisji Rewizyjnej, w innym przypadku z Rady Dyrektorów oraz Zarządu, który ma funkcję wykonawczą w stosunku do zaleceń Rady Dyrektorów, której zdaje raport z przebiegu wykonanych działań. Prezes stowarzyszenia określiła swoją rolę jako:

[...] reprezentowanie organizacji na zewnątrz, koordynowanie pracą zarządu, podejmowanie decyzji finansowych, pozyskiwanie funduszy, pisanie i rozliczanie projektów.
(13_IDI_O2c_POIE_Irlandia)

W organizacji tej członkowie dzielą się na członków zwyczajnych i członków z prawem głosu. Prawo głosu członkowie zwyczajni mogą uzyskać po pół roku aktywnej działalności w ramach stowarzyszenia. Proces decyzyjny podzielony jest na różne obszary, w zależności od których decyzje może podejmować samodzielnie Prezes stowarzyszenia, członkowie zarządu w głosowaniu lub wszyscy członkowie (np. decyzja o zastąpieniu lub usunięciu członka zarządu).

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż zarząd polskich organizacji w Irlandii, stanowi nie tylko jej trzon ale skupia osoby najbardziej zaangażowane w działalność tych organizacji. Efektem tej sytuacji są zmiany członków zarządu polegające na zamianie pełnionych funkcji w zarządzie przez te same osoby. Innym skutkiem wysokiego zaangażowania niewielkich członków zarządu, przy braku silnego zaangażowania innych członków diaspory polskiej – jest syndrom „wypalenia zawodowego”, który można zaobserwować w przypadku niektórych najbardziej zaangażowanych działaczy.

II.4.3. Personel organizacji

W świetle sondażu dwie trzecie (12 z 19) polskich organizacji w Irlandii na stałe współpracuje z płatnymi pracownikami, a jedna trzecia (6 z 19) w ogóle nie posiada etatowych pracowników. Jedna organizacja korzysta z płatnej pracy na zasadzie jednorazowych umów-zleceń. Przedstawiciele organizacji w Irlandii deklarują brak planów związanych z zatrudnianiem pracowników w przyszłości (8 z 19 organizacji) lub nie potrafią określić dalszych planów kadrowych, co może się wiązać ze wspomnianą wcześniej trudnością w planowaniu budżetu tych organizacji, których finansowanie opiera się na grantach z polskich instytucji. Jedna czwarta organizacji (5 z 19) planuje w najbliższym roku zwiększyć liczbę płatnych pracowników.

Istotną rolę w pracach organizacji pełnią wolontariusze, z których korzystają niemal wszystkie ośrodki. Jedynie dwie organizacje nie korzystają z ich pracy. Połowa organizacji (8 z 16) korzystających z pracy wolontariuszy deklaruje udział w swoich pracach od 11 do 20 osób, którzy przynajmniej raz pracowali jako wolontariusze na rzecz organizacji w poprzedzającym badanie roku. Trzy organizacje deklarują udział od 21 do 50 wolontariuszy, 3 – do 5 wolontariuszy i 2 – od 6 do 10 wolontariuszy. Zdecydowana większość organizacji jest nastawiona na dalszy rozwój swojej działalności

(15 z 19 organizacji), a jedynie nieliczne planują utrzymanie swojej działalności na dotychczasowym poziomie. We wszystkich studiach przypadku najbardziej zaangażowanym personelem organizacji są członkowie zarządu. Niektóre organizacje opierają się jedynie na dobrowolnej nieopłacanej pracy ich członków i/lub wsparciu wolontariuszy, którzy nie są członkami organizacji. Wśród emigrantów ekonomicznych wolontariat jako praca nieodpłatna często postrzegany jest negatywnie, co eksperci wiążą z brakiem myślenia kolektywnego, w kategoriach dobra wspólnego i nie dostrzeganiem innych – niż tylko ekonomiczne – korzyści płynących z tego typu pracy.

Przedstawiciele badanych organizacji dostrzegają potrzebę zatrudnienia etatowego pracownika, który pełniłby rolę administracyjną lub który mógłby się zająć jedynie przygotowaniem i pisanem wniosków grantowych. Obecnie role te są współdzielone przez członków organizacji i wykonywane najczęściej nieodpłatnie. Niektóre organizacje korzystają z samorządowych programów aktywizacji zawodowej i zatrudniają pracowników, których etat finansowany jest przed urząd miasta. Takie rozwiązanie następująco wyjaśnia jeden z członków zarządu:

[...] naprawdę nas nie byłoby stać, a poza tym to byłoby wbrew prawu naszej spółki [stowarzyszenia], żebyśmy kogoś zatrudniali. (12_IDI_O2b_POIE_Irlandia)

Organizacje korzystające z pracy wolontariuszy dbają o to aby podpisywać z nimi umowy określające warunki pracy. Wolontariusze, oprócz doświadczenia, zyskują również rekomendacje i wzbogacają w ten sposób swoje CV.

W przypadku organizacji zatrudniających etatowych pracowników, ich wynagrodzenia finansowane są z grantów. Zatrudnienie przyjmuje różne formy, jest to praca na cały etat, praca na część etatu lub kontrakty usługowe (*freelancers*). W skład personelu polskich organizacji wchodzi coraz częściej osoby o różnych obywatelstwach, szczególnie o podwójnym - polskim i irlandzkim - obywatelstwie.

II.5.Finanse i sytuacja materialna polskich organizacji w Irlandii

II.5.1. Finanse organizacji

Dane dotyczące wielkości rocznych przychodów organizacji (w roku 2015) sytuują organizacje polskie nieco powyżej średniej w porównaniu do wszystkich krajów uwzględnionych w badaniu. Trzeba jednak pamiętać, iż porównanie takie nie jest w pełni uprawnione ze względu na różnicę w parytecie siły nabywczej w badanych krajach. Niemniej jednak najczęściej deklarowana wysokość przychodów w roku 2015 mieściła się w przedziale pomiędzy 10 001 a 50 000 euro (6 z 19 organizacji). Cztery organizacje osiągnęły przychód w przedziale od 5001 do 10 000 euro, po trzy – odpowiednio od 1001 do 5000 euro i od 50 001 do 100 000 euro. Tylko jedna organizacja osiągnęła roczny przychód powyżej 500 000 euro.

W świetle wyników sondażu zdecydowana większość polskich organizacji w Irlandii ocenia finanse organizacji za niewystarczające. Szczególnie odczuwalny deficyt środków finansowych przedstawiciele organizacji dostrzegają w obszarach inwestycji (remont siedziby, zakup wyposażenia biurowego, 18 z 19 organizacji) i wynagrodzenia osób zaangażowanych w działalność stowarzyszenia (16 z 19). Za niewystarczające

13 z 19 przedstawicieli organizacji uznało również środki na działalność bieżącą organizacji (koszty utrzymania siedziby, opłaty za media, materiały biurowe) oraz środki na działalność statutową (realizacja działań i projektów). Sytuacja finansowa organizacji wydaje się być zróżnicowana i płynna. W odniesieniu do poprzedniego roku przed badaniem sytuacja finansowa ponad połowy organizacji (10 z 19) poprawiła się, czterech organizacji pogorszyła się, a pięciu pozostała bez zmian. Pogorszenie się sytuacji finansowej może wynikać z wycofania środków z instytucji polskich, o którym wspominają w wywiadach eksperci.

Tylko trzy badane organizacje prowadziły działalność gospodarczą, a główne źródła finansowania działalności organizacji są zróżnicowane i w znacznym stopniu zależą od profilu organizacji, przy czym wszystkie organizacje korzystają jednocześnie z kilku źródeł finansowania. Najwięcej organizacji polskich w Irlandii korzysta ze środków pochodzących od instytucji polskich, dopiero w dalszej kolejności organizacje korzystają ze środków pochodzących od instytucji i organizacji irlandzkich (tabela 5).

Tabela 5. Źródła finansowania polskich organizacji imigranckich w Irlandii w latach 2013-2015.

Źródła finansowania	Liczba organizacji
Wsparcie ze strony instytucji polskich (ambasady, konsulaty, środki Senatu, ministerialne, itp.)	17
Składki członkowskie	10
Wsparcie od polskich organizacji pozarządowych (np. Wspólnota Polskiej)	9
Darowizny od osób fizycznych	9
Źródła publiczne kraju pobytu – poziom regionalny	8
Dochody z kampanii, zbiórek publicznych, akcji charytatywnych (np. cegiełki, pocztówki)	8
Źródła samorządowe kraju pobytu – poziom lokalny	7
Opłaty (zwroty kosztów) w ramach odpłatnej działalności statutowej organizacji	7
Źródła publiczne kraju pobytu – poziom centralny	6
Darowizny od instytucji i firm	6
Wsparcie od innych organizacji pozarządowych kraju pobytu (w szczególności fundacji)	4
Źródła publiczne kraju pobytu – środki funduszy Unii Europejskiej	2
Dochody z działalności gospodarczej	2

Organizacje pozyskiwały środki z grantów ministerialnych (głównie MSZ), ze środków Senatu RP, Ambasady RP i konsulatów. Jedynie dwie organizacje nie korzystały z tego źródła finansowania swojej działalności. Finansowanie działalności ze składek członkowskich deklarowało 10 organizacji, a finansowanie ze środków polskich organizacji pozarządowych („Wspólnota Polska”) deklarowało 9 organizacji.

Korzystanie ze wsparcia strony irlandzkiej deklaruje mniejsza liczba organizacji. Najczęściej są to środki publiczne pozyskane na poziomie regionalnym (7 organizacji),

lokalnym (samorząd, gmina) (7), rzadziej centralnym (6). Organizacje w znikomym stopniu korzystają z funduszy Unii Europejskiej, co należy powiązać z brakiem wyspecjalizowanej kadry, która mogłaby przygotować wniosek i rozliczyć unijny projekt, o którym wspominają przedstawiciele organizacji w wywiadach. Stosunkowo często organizacje korzystają też ze zbiorów publicznych (8), darowizn od osób fizycznych (9) i firm (6). Wśród źródeł finansowania działalności przedstawiciele organizacji nie wskazali odsetek z kapitału lub lokaty bankowej i dochodów z majątku (np. wynajem lokalu), tylko dwie organizacje wykazały jako źródło finansowania – środki pochodzące z działalności gospodarczej.

W odniesieniu do finansowania działalności organizacji polskich z irlandzkich środków publicznych, irlandzcy eksperci zwrócili uwagę na fakt, iż fundusz integracyjny w latach 2007-2014 obejmował tylko obywateli spoza Unii (1_CCMP_POIE_Irlandia), tym samym organizacje polonijne nie mogły z niego korzystać ze względów formalnych. W oczach ekspertów irlandzkich polskie organizacje borykają się z trudnościami finansowymi, które prowadzą do tego, iż większość pracowników działa jako wolontariusze mając swoją pełnoetatową pracę, a niektóre organizacje zakończyły działalność z powodu redukcji dofinansowania (2_ICI_POIE_Irlandia).

Studia przypadków wskazują na zróżnicowane dylematy związane z pozyskaniem środków na działalność organizacji. Te organizacje, które koncentrują się na działalności edukacyjnej i związanej z kultywowaniem tradycji i kultury narodowej ograniczają się do pozyskiwania środków z polskich instytucji (głównie ministerialnych) oraz indywidualnych sponsorów. Symboliczna składka członkowska w przypadku obciążenia dotacji ze strony polskich instytucji sprawia, że organizacje nie mają środków na zatrudnienie etatowego pracownika, większość prac związanych z działalnością organizacji wykonują nieodpłatnie, a nierzadko nie mają też możliwości uzyskania żadnych korzyści ze swojej pracy, choćby w postaci zwrotu poniesionych kosztów – nie mogą np. „wziąć na paliwo” (10_IDI_O1_POIE_Irlandia). Jednocześnie tego typu organizacje w ogóle nie poszukują środków ze strony irlandzkiej, co wynika z nieznaności procedur aplikowania o granty i niewiedzy członków organizacji o możliwościach pozyskania funduszy w ten sposób. W świetle wypowiedzi ekspertów irlandzkich, istnieje również duże prawdopodobieństwo, iż w przypadku ubiegania się o środki przez organizację o charakterze nie-inkluzywnym, szanse na uzyskanie funduszy z irlandzkich instytucji publicznych są nieznaczące.

Sytuacja finansowa jednej z badanych instytucji jest bardzo słaba na skutek wstrzymania dotacji ze Wspólnoty Polskiej i zmian w kierunkach polityki zagranicznej, a co za tym idzie priorytetów w finansowaniu organizacji polonijnych w świecie:

W momencie, kiedy była zmiana władzy w Polsce, to zamknięto wszystkie decyzje poprzedników no i do nas jak gdyby już nie trafiły pieniądze. Argumentowano tak, że potrzebne są tam, gdzie bieda jest, czyli wschód, że my żyjemy w kraju, w którym sami sobie poradzimy. No ale to nie jest tak, bo być może Irlandia w porównaniu do gdzieś tam krajów wschodnich jest bogatsza, ale to jest jednak kultura i [...] zwyczajnie ktoś musi dać na to pieniądze. (13_IDI_O2c_POIE_Irlandia)

Nagle wstrzymanie dotacji spowodowało, iż organizacja zaczęła borykać się z podstawowymi problemami bytowymi – opłatą czynszu za wynajmowaną siedzibę i koniecznością

poszukiwania wsparcia finansowego wśród członków polskiej diaspory w Irlandii. Słabą sytuację finansową mogłyby poprawić fundusze pochodzące ze środków unijnych, w organizacji jednak nie ma odpowiedniej osoby, która potrafiłaby przygotować wniosek grantowy – co zdaje się być bolączką większości organizacji.

Zarząd niektórych badanych organizacji świadomie rezygnuje z przepływu funduszy przez organizacje, chcąc zwolnić członków zarządu z rozliczeń finansowych i nadmiernej administracji. Najprostszą formą finansowania i rozliczania środków jest realizacja projektów:

I tak było bardzo dużo formalności, bo przecież zawsze przy projekcie jest dużo 'papierologii', ale wydaje mi się, że to był taki plus, nie, nie musieliśmy się z tym [księgowością – przyp. autora] borykać. Raport finansowy mamy czysty, bo żadne środki nie wpływały na konto..... rozumiesz, nie ma problemów. (17_IDI_O3c_POIE_Irlandia)

Brak pracownika biurowego – specjalisty w aplikowaniu o granty w połączeniu z niestabilnością i brakiem płynności finansowej zmuszają członków zarządu do składania aplikacji o granty do urzędów miejskich, Ambasady RP oraz organizacji irlandzkich, co zajmuje dużo czasu, który aktywiści mogliby przeznaczyć na działania statutowe. Jednocześnie praca ta nie zawsze przynosi wymierne efekty:

Nie ma na przykład nie wiem, jednej czy dwóch osób, które mają nie wiem, etat i mogą tylko się na to starać. Czyli już pisać wnioski [pisownia oryginalna] nie po nocach, ale szukać źródeł dofinansowania, przeglądać regulaminy i faktycznie składać projekty, nie. Brakuje tego. Powiem Ci szczerze. Ja bym chętnie zrezygnowała nawet z mojej pracy w ambasadzie gdybym wiesz, mogłabym się spełniać dla Forum Polonia, nie? No ale niestety. Trzeba coś do garnka włożyć, nie? (17_IDI_O3c_POIE_Irlandia).

Na przykładzie jednej z badanych organizacji można prześledzić stopniową zmianę z finansowania organizacji ze środków polskich instytucji na finansowanie ze środków z instytucji irlandzkich:

Wiem, że dajemy sobie radę i co najciekawsze, dajemy sobie radę bez środków z Polski, na przykład. Aplikujemy, jak, co roku aplikujemy... pięć lat temu w 85 procentach polegaliśmy na środkach z Polski, na przykład. Składaliśmy wnioski też do Stowarzyszenia Wspólnoty Polskiej, mamy dobre relacje ze Wspólnotą Polską, więc wierzymy, że może się coś tam uda. Mamy dobre relacje z Ministrem Spraw Zagranicznych, z Senatem, więc też wierzę w to, że... Staramy się być apolityczni bez względu na to jak to tam wygląda. (19_IDI_O4a_POIE_Irlandia)

Te z badanych organizacji, którym udaje się efektywnie pozyskać fundusze ze środków instytucji irlandzkich znajdują się w znacznie lepszej sytuacji finansowej. Na sukces w pozyskaniu tych środków – zdaniem przedstawicieli tych instytucji – składa się posiadanie w gronie członków organizacji osoby posiadającej odpowiednie kompetencje w zakresie przygotowania aplikacji o granty oraz zbieżność profilu działalności organizacji z irlandzką polityką integracyjną.

II.5.2. Siedziby organizacji

Jedynie jedna z 21 ankietowanych polskich organizacji w Irlandii posiada własną siedzibę. Sytuację taką wiązać należy ze stosunkowo krótką historią diaspory polskiej w Irlandii. Niemal połowa badanych organizacji (10 z 21) wynajmuje lokal na swoją siedzibę, co wiąże się z dużymi kosztami. Cztery organizacje mają siedzibę w mieszkaniu jednego z członków organizacji, a jedna w tym samym lokalu co firma, w której pracuje członek organizacji. Trzy organizacje współdzielą siedzibę z innymi polskimi organizacjami, dzięki czemu koszty jej utrzymania rozkładają się na te stowarzyszenia. Dwie z organizacji w ogóle nie posiadają własnej siedziby.

Jak wynika ze studiów przypadków brak stałej siedziby organizacji może być działaniem zamierzonym. W przypadku niektórych badanych organizacji jej członkowie nie widzą potrzeby posiadania siedziby, gdyż są oni rozproszeni geograficznie, a na okazjonalne zjazdy czy wydarzenia wynajmują odpowiednie miejsce w hotelu, co jest znacznie mniej kosztownym rozwiązaniem niż utrzymanie własnej siedziby. Mniej formalne spotkania członków organizacji odbywają się w miejscach publicznych (pub, kawiarnia), a organizacja takich przedsięwzięć jak np. warsztaty możliwa jest również w udostępnianych nieodpłatnie miejscach innych organizacji, czy instytucji irlandzkich (np. szkoła). W przypadku takich organizacji, które wymagają posiadania własnej siedziby ze względu na charakter działalności (biblioteka, prowadzenie cyklicznych warsztatów, zajęć i spotkań) organizacje z trudem utrzymują te siedziby, borykając się często z podstawowymi problemami związanymi z opłatą za czynsz. Usytuowanie siedziby w centrum dużego miasta generuje duże koszty. Ponadto, standard wynajmowanych pomieszczeń jest na ogół bardzo niski. Pomieszczenia są zbyt małe w stosunku do prowadzonej w nich działalności. Często są to dwa niewielkie pomieszczenia użytkowane do bardzo zróżnicowanych celów. Zdarza się również, iż w wynajmowanych siedzibach brakuje podstawowych udogodnień, takich jak dostęp do ciepłej wody. W przypadku siedziby jednej z organizacji problemem okazało się również zagrzybienie pomieszczenia:

Mamy budynek, na jaki nas stać w tym momencie. Wiadomo, on nie spełnia tych wszystkich wymagań, jakie byśmy chcieli... Czyli niezagrzybiony, jakieś zaplecze, żebyśmy mogli... Mówię o zapleczu kuchennym. I ciepłą wodę..... Jest łazienka, ale nie ma ciepłej wody. Grzejemy sobie w czajniku, tak rozwiązujemy, żeby naczynia pomyć. (11_IDI_O2a_POIE_Irlandia)

Jedyna organizacja posiadająca własną siedzibę znajduje się w bardzo uprzywilejowanej sytuacji – nie musi ponosić stałych kosztów wynajmu pomieszczenia. Siedziba znajduje się w centrum Dublina w dużym gregoriańskim budynku. Budynek jest w dobrym stanie – jest on na bieżąco remontowany przez członków wolontariuszy, którzy zajmują się odmalowywaniem nieruchomości oraz innymi pracami. Członkowie organizacji dbają o estetykę wewnątrz, na ścianach wiszą dzieła polskich artystów, a w pomieszczeniach znajdują się gabloty ze zbiorami polskich książek. Siedziba organizacji była centrum życia polonijnego do końca lat 90tych. Tradycyjny i polskich charakter tego miejsca podkreślają: krzyż kościoła katolickiego, portret papieża Jana Pawła II, polskie godło, mapa Polski, krzyż harcerski oraz fortepian, który kojarzy się Polakom z osobą Fryderyka Chopina. Organizacja chętnie udostępnia swoją siedzibę innym organizacjom polonijnym odpłatnie lub nieodpłatnie – w zależności od profilu ich działalności.

II.5.3. Majątek organizacji

W świetle sondażu przeprowadzonego wśród polskich organizacji w Irlandii, 6 z 19 organizacji nie posiada majątku rzeczowego ani finansowego. Znaczna część organizacji nie posiada również własnego wyposażenia biurowego i sprzętu komputerowego (7 organizacji). Sytuacja taka może wynikać z profilu działalności organizacji i braku zapotrzebowania na tego typu zaplecze. Majątek pozostałych organizacji jest niezwykle skromny – w większości przypadków jego równowartością jest właśnie wyposażenie biurowe i sprzęt komputerowy. Tylko 2 z 19 organizacji oszacowały swój majątek w przedziale od 10 001 do 50 000 euro, po trzy organizacje posiadają majątek odpowiednio od 5 001 do 10 000 euro i od 1001 do 5000 euro. Cztery organizacje posiadają majątek w mieszczący się przedziale od 501 do 1000 euro.

Studia przypadków wskazują, iż organizacje polskie w Irlandii nie posiadają żadnych oszczędności finansowych, poza środkami na pokrycie kosztów bieżącej działalności. Na majątek rzeczowy organizacji składają się głównie zbiory książek i sprzęt komputerowy (Org 2PL). W przypadku organizacji posiadającej własną siedzibę – jej majątek stanowi gregoriańska kamienica wraz ze zgromadzonymi zbiorami w niej (Org 5PL).

II.6. Podsumowanie: parametry stanu polskich organizacji w Irlandii

Dokonana powyżej analiza kondycji polskich organizacji imigranckich w Irlandii pozwala na opis najważniejszych ich cech, które odnoszą się zarówno do ich mocnych i słabych stron. Dane uzyskane w badaniach pozwalają też na wskazanie prawdopodobnych przyszłych scenariuszy zmiany ich kondycji w kategoriach szans i zagrożeń. Warto na wstępie zaznaczyć, iż wśród cech organizacji określających ich kondycję, mocne strony organizacji znacznie dominują nad ich słabościami.

Wśród **mocnych stron** organizacji wymienić należy następujące ich cechy:

(1) *Brak wyraźnych konfliktów między organizacjami, nastawienie na kooperację.*
Członkowie poszczególnych organizacji wspierają się nawzajem w swoich inicjatywach. Wsparcie takie jest szczególnie efektywne w przypadku osób, które pełnią różne funkcje w kilku organizacjach. Pomiedzy członkami różnych organizacji nie ma wyraźnych konfliktów czy tarć. Jeśli pojawiają się napięcia – mają one raczej charakter incydentalny, opierają się na personalnych animozjach i nie mają większego wpływu na funkcjonowanie organizacji.

(2) *Wysokie usieciowienie pomiędzy organizacjami, dobry przepływ informacji.*
7 Organizacje w Irlandii cechuje gęsta sieć kontaktów pomiędzy ich członkami. Personel organizacji przekazuje sobie nawzajem istotne informacje, wspiera też w promocję wydarzeń organizowanych przez inne organizacje. Kontakty te najczęściej mają niesformalizowany charakter. Jedną z dobrze rozpoznawalnych organizacji funkcjonuje jako platforma, która skupia wszystkie kontakty i udostępnia swój portal do przekazywania informacji i promocji działalności wszystkich organizacji. Wysokie usieciowienie umożliwia wzajemną współpracę przy niektórych wydarzeniach, takich jak np. festiwal „Polska-Eire”.

(3) *Wszechstronny charakter i komplementarność działalności organizacji*
Organizacje polonijne w Irlandii prowadzą bardzo szeroko zakrojoną działalność, która adresowana jest do różnych grup i stanowi szeroką paletę usług (od wsparcia poprzez

wydarzenia kulturalne aż do aktywizacji obywatelskiej)). W swojej działalności organizacje nie konkurują ze sobą ze względu na unikatowość obszarów ich działalności. Stąd, w przypadku niektórych organizacji można mówić o ich specjalizacji (np. oferta działań skoncentrowanych wokół aktywizacji obywatelskiej Polaków). Starają się też "nie wchodzić sobie w drogę" i nie powielać działań innych organizacji. Działania różnych organizacji wzajemnie się uzupełniają.

(4) Zasoby: duże zaangażowanie, profesjonalizm i doświadczenie zarządów organizacji

Członkowie zarządów polskich organizacji w Irlandii to osoby, które posiadają duże doświadczenie w zakresie zarządzania organizacją. Wśród zarządu organizacji znajdują się często profesjonaliści. Członków organizacji cechuje bardzo duże zaangażowanie w jej działalność. Najczęściej są to osoby powyżej 35 roku życia, które mieszkają w Irlandii dłuższy okres czasu i dobrze znają realia kraju pobytu oraz specyfikę irlandzkiej Polonii.

(5) Silne osobowości/charyzmatyczni liderzy organizacji

W ocenie zarówno ekspertów polskich jak i irlandzkich liderzy polskich organizacji to osoby posiadające charyzmę, silne osobowości, które potrafią przyciągnąć i aktywizować innych. Nierzadko wśród liderów organizacji znajdują się osoby posiadające określoną wizję rozwoju organizacji i jej roli w zmieniającej się szybko sytuacji polskiej diaspory w Irlandii (dorastające drugie pokolenie imigrantów, seniorzy).

(6) Wysoka aktywność organizacji (duża liczba projektów)

Organizacje w Irlandii cechuje bardzo duża aktywność. Wiele z nich realizuje dziesiątki różnorodnych projektów, które adresowane są do Polaków w Irlandii.

(7) Brak zastanych struktur i wzorów polonijnej stowarzyszeniowości/nowatorskie formy stowarzyszania się

W związku z krótką historią pobytu migrantów Polskich w Irlandii, w kraju tym nie ma niemal zastanych struktur i wzorów polonijnej stowarzyszeniowości. W związku z tym powstające organizacje same wypracowują od podstaw właściwą dla nich formę zrzeszania się. W takim kontekście powstają nowatorskie formy stowarzyszeniowości, czego przykładem jest oparta na networkingu organizacja stanowiąca platformę współpracy pomiędzy różnymi organizacjami polskimi, instytucjami irlandzkimi i stowarzyszeniami etnicznymi.

(8) Dobre relacje z instytucjami polskimi

Relacje z instytucjami polskimi w dużej mierze uwarunkowane są aktualnym kierunkiem polityki zagranicznej/migracyjnej. Kierunek ten może być w jednym okresie bardziej zbieżny z działalnością organizacji o określonym profilu, a w innym – może on być odmienny. Niemniej jednak w większości przypadków organizacje polonijne mają dobre i rozwinięte relacje z instytucjami polskimi – w szczególności z oddziałami konsularnymi w Irlandii.

Wśród **słabych stron** organizacji polonijnych w Irlandii wymienić należy takie cechy, jak:

(1) Niestabilność finansowa/brak płynności finansowej/brak majątku

Niemal wszystkie organizacje polonijne borykają się z trudnościami finansowymi. Ponieważ głównym środkiem ich finansowania są granty, a organizacje nie posiadają własnego majątku, ich działalność obciążona jest ciągłym zagrożeniem utraty płynności finansowej, a w rezultacie nawet – koniecznością rozwiązania organizacji.

(2) Brak etatowych pracowników/ekspertów w zakresie przygotowania wniosków grantowych

Czynnikiem wpływającym na brak płynności finansowej jest też brak etatowych pracowników, w szczególności osób, które miałyby kompetencje w zakresie pisania wniosków grantowych. W rezultacie prace te są podejmowane najczęściej przez członków zarządu nieodpłatnie, co odbywa się kosztem działalności statutowej. Ponadto, organizacje opierają się głównie na pracy wolontariuszy, co negatywnie odbija się na ciągłości niektórych przedsięwzięć.

(3) Brak czasu na aktywną działalność członków organizacji ze względu na zobowiązania zawodowe i rodzinne

Ze względu na fakt, iż członkowie organizacji najczęściej pracują na jej rzecz nieodpłatnie, muszą oni pracować zawodowo. Ze względu na zobowiązania związane z pełnoetatową pracą zawodową oraz zobowiązania rodzinne, członkom organizacji nie pozostaje zbyt wiele wolnego czasu aby mogli w pełni zaangażować się w jej działalność.

(4) Brak odpowiedniego lokum na siedzibę organizacji

Charakter działalności niektórych organizacji w Irlandii sprawia, iż nie potrzebują one stałej siedziby. Te jednak, które takiej siedziby potrzebują (np. biblioteka polska) borykają się z trudnościami utrzymania odpowiedniej siedziby. Ze względu na bardzo ograniczone środki pomieszczenia przeznaczone na siedzibę są zbyt małe i nieodpowiednie do prowadzonej w nich działalności. Ponadto standard tych pomieszczeń jest bardzo niski (brak ciepłej wody, zagrzybienie).

(5) Niewielkie zaangażowanie społeczności polskiej w działalność organizacji (wolontariat)

Ze względu na ekonomiczny charakter migracji poakcesyjnej – z której głównie rekrutują się członkowie polskiej społeczności w Irlandii – zaangażowanie Polaków w działalność organizacji jest stosunkowo niewielkie. Na taką sytuację mają też wpływ przeniesione z Polski wzorce związane z postrzeganiem idei wolontariatu oraz nieufność w stosunku do stowarzyszania się.

(6) Spadek zapotrzebowania na ofertę kulturalną organizacji

W ostatnich latach można zaobserwować spadek zainteresowania kulturalną ofertą organizacji polonijnych, co wiąże się również ze spadkiem uczestnictwa w organizacjach o tym profilu (szczególnie związanych z organizacją wydarzeń w domenie tzw. „kultury wysokiej”).

(7) Słabe relacje organizacji z irlandzkim sektorem pozarządowym

Organizacje polonijne sporadycznie współpracują z innymi organizacjami pozarządowymi w Irlandii. Przedstawiciele irlandzkiego sektora pozarządowego na ogół nie widzą potrzeby takiej współpracy w związku z tym, iż społeczność polska w Irlandii postrzegana jest jako „bezproblemowa”, „niewidoczna” i dobrze zorganizowana – potrafiąca zaspokoić swoje potrzeby w ramach własnej grupy etnicznej.

(8) Brak jednej organizacji parasolowej skupiającej wszystkie organizacje w federację/związek stowarzyszeń

W Irlandii nie ma jednej organizacji parasolowej, która mogłaby reprezentować interesy Polonii na zewnątrz. Istnieje jedynie organizacja zrzeszająca inne organizacje edukacyjne (szkoły polskie). Podejmowano próby utworzenia takiej organizacji, jednak nie zakończyły się one sukcesem ze względu na wysoką potrzebę zachowania autonomii wśród członków niektórych organizacji.

(9) Niewielka rotacja członków zarządu organizacji

Badania dowodzą, iż w szeregach zarządów organizacji często zasiadają te same osoby, które po zakończeniu kadencji zamieniają się pełnionymi funkcjami. Sytuacja ta może wynikać z braku innych kandydatów, którzy posiadaliby porównywalne doświadczenie i kompetencje do pełnienia odpowiednich funkcji w zarządzie.

Wśród **pozytywnych scenariuszy** zmian w kondycji organizacji wymienić należy:

(1) Prorozwojowy charakter działalności (rozwój struktury, zasięgu odbiorców, usług)

Niemal wszystkie organizacje planują dalszy rozwój, który obejmuje zarówno zmiany w strukturze (powstanie nowych oddziałów organizacji), zasięgu odbiorców (włączenie seniorów, nastolatków), czy zwiększenie wachlarza oferowanych usług. Prawdopodobny scenariusz zakłada dynamiczny rozwój istniejących organizacji.

(2) Szansa wytworzenia silnej struktury polonijnej / stworzenie organizacji parasolowej

Członkowie organizacji dostrzegają korzyści z istnienia organizacji parasolowej oraz podejmują inicjatywę w kierunku utworzenia takiej organizacji. Ze względu na rozpoznawalność, usieciwienie i profil działalności, predestynowana do takiej roli jest szczególnie jedna istniejąca organizacja. Jej dobre osadzenie zarówno w relacjach z innymi polonijnymi organizacjami, jak też i z instytucjami irlandzkimi, wskazuje na duże prawdopodobieństwo wytworzenia się organizacji parasolowej na bazie istniejącej już organizacji.

(3) Szansa na wykształcenie się profilu działalności opartego na promowaniu kultury polskiej z silnym aspektem integracyjnym

Pomimo tego, iż obecnie organizacje polonijne podejmują najwięcej działań skupionych wokół podtrzymywania tożsamości kulturowej i edukacji, coraz silniejszy staje się trend w kierunku wyjścia poza własną społeczność i ukierunkowania działalności na integrację społeczności polskiej z irlandzką i innymi grupami etnicznymi. Profil taki jest szczególnie wspierany przez instytucje irlandzkie. Organizacje polskie zaś postrzegają potrzebę stopniowej zmiany profilu. W przypadku niektórych organizacji można taką zmianę zaobserwować porównując ich działania z przeszłości do działań obecnych.

(4) Nowe grupy odbiorców: seniorzy, młode pokolenie Irlandczyków o polskich korzeniach

Ze względu na stopniowe zadomowienie się Polaków w Irlandii i znaczny odsetek osób planujących osiedlenie się w tym kraju, w najbliższym czasie organizacje polonijne nastawiają się na nowe grupy odbiorców, w szczególności na drugie pokolenie Polaków wychowanych w Irlandii i seniorów. Nowe grupy odbiorców stanowią szansę na rozwinięcie działalności w obszarach dotychczas niezagospodarowanych.

(5) Zmiana kierunku polityki polonijnej Polski/Irlandii - zwiększenie możliwości uzyskania wsparcia

Kierunek polskiej i irlandzkiej polityki migracyjnej ma zasadnicze znaczenie w kontekście finansowego wsparcia polskich organizacji. Zmiana polskiej polityki w stosunku do dysputy w kierunku aktywizacji obywatelskiej oraz lobbingu na rzecz Polski przy istniejącej irlandzkiej polityce migracyjnej – stanowi dużą szansę dla zwiększenia dynamiki działalności polskich organizacji.

Do **negatywnych scenariuszy** zmiany kondycji polskich organizacji w przyszłości zaliczyć należy przede wszystkim:

(1) Prawdopodobieństwo zamknięcia się organizacji w gronie tych samych członków

Niewielka rotacja w gronie zarządów oraz najbardziej zaangażowanych członków może spowodować, iż organizacje te staną się bardzo hermetyczne i pozostaną zamknięte na nowych członków.

(2) Zagrożenie istnienia organizacji na skutek braku środków na jej utrzymanie

Na skutek braku płynności finansowej oraz zabezpieczenia w postaci majątku, nie można wykluczyć rozwiązania niektórych organizacji. Dotyczy to szczególnie tych organizacji, które ponoszą stałe koszty związane z utrzymaniem swojej siedziby.

(3) Prawdopodobieństwo stagnacji/"wypalenia się" aktywnych członków organizacji

Ze względu na bardzo duże zaangażowanie i obciążenie pracą części członków organizacji, w kontekście ogólnego braku zaangażowania ze strony społeczności polskiej prawdopodobnym scenariuszem jest „wypalenie się” aktywnych członków organizacji i popadnięcie w stagnację.

(4) Potencjalny konflikt pomiędzy organizacjami uniemożliwiający utworzenie "parasola"

Pomimo braku istnienia wyraźnych konfliktów i podziałów pomiędzy organizacjami polonijnymi w Irlandii w trakcie badań uwidoczniły się pojedyncze przypadki napięć i animozji. Nie udały się też dotychczasowe próby stworzenia organizacji parasolowej. W przypadku nasilenia się napięć i różnicy zdań może nie dojść do utworzenia takiej organizacji.

(5) Zmiana kierunku polityki migracyjnej Polski/Irlandii - zmniejszenie możliwości uzyskania wsparcia

W przypadku ukierunkowania polityki wobec diaspory na działalność kulturalną i utrzymanie tożsamości narodowej przy utrzymaniu się irlandzkiej polityki integracyjnej organizacje polonijne staną przed wyborem profilu działalności. Zamknięcie się na integrację, odcina im możliwość wykorzystania wsparcia ze strony irlandzkiej, a odrzucenie działalności skupionej na podtrzymywaniu polskiej kultury – ze strony polskiej.

Powyższe parametry kondycji polskich organizacji imigranckich w Irlandii zestawiono w tabeli:

Tabela 6. Parametry polskich organizacji imigranckich w Irlandii

	Pozytywne	Negatywne
--	-----------	-----------

Obecne	Silne strony • Brak wyraźnych konfliktów między organizacjami/kooperacja • Wysokie usieciowienie pomiędzy organizacjami, dobry przepływ informacji • Wszechstronny charakter i komplementarność działalności organizacji • Zasoby: duże zaangażowanie, profesjonalizm i doświadczenie zarządów organizacji • Silne osobowości/charyzmatyczni liderzy organizacji • Wysoka aktywność organizacji (duża liczba projektów) • Brak zastanych struktur i wzorów polonijnej stowarzyszeniowości/nowatorskie formy stowarzyszania się • Dobre relacje z instytucjami polskimi	Słabe strony • Niestabilność finansowa organizacji/brak płynności finansowej/brak majątku • Brak etatowych pracowników/ekspertów w zakresie przygotowania wniosków grantowych • Brak czasu na aktywną działalność członków organizacji ze względu na zobowiązania zawodowe i rodzinne • Brak odpowiedniego lokum na siedzibę organizacji • Niewielkie zaangażowanie społeczności polskiej w działalność organizacji (wolonariat) • Spadek zapotrzebowania na ofertę kulturalną organizacji • Słabe relacje organizacji z irlandzkim sektorem pozarządowym • Brak jednej organizacji parasolowej skupiającej wszystkie organizacje w federację/związek stowarzyszeń • Niewielka rotacja członków zarządu organizacji
Przyszłe	Szanse • Prorozwojowy charakter działalności (rozwój struktury, zasięgu odbiorców, usług) • Szansa wytworzenia silnej struktury polonijnej / stworzenie organizacji parasolowej • Szansa na wykształcenie się profilu działalności opartego na promowaniu kultury polskiej z silnym aspektem integracyjnym • Nowe grupy odbiorców: seniorzy, młode pokolenie Irlandczyków o polskich korzeniach • Zmiana kierunku polityki migracyjnej Polski/Irlandii - zwiększenie możliwości uzyskania wsparcia	Zagrożenia • Prawdopodobieństwo zamknięcia się organizacji w gronie tych samych członków • Zagrożenie istnienia organizacji na skutek braku środków na jej utrzymanie • Prawdopodobieństwo stagnacji/"wypalenia się" aktywnych członków organizacji • Potencjalny konflikt pomiędzy organizacjami uniemożliwiający utworzenie "parasola" • Zmiana kierunku polityki migracyjnej Polski/Irlandii - zmniejszenie możliwości uzyskania wsparcia

Źródło: Opracowanie własne.

III. Czynniki wpływające na sytuację polskich organizacji imigranckich w Irlandii (30 stron znormalizowanych)

III.1. Proces migracyjny i zbiorowość imigrancka

III.1.1. Historia migracji z Polski do Irlandii (z uwzględnieniem stanu obecnego)

Według danych do roku 1939 Irlandię zamieszkiwało mniej niż 3000 osób nieirlandzkiego pochodzenia, w tym liczbę Polaków szacuje się na około 100 (ICI 2003). Byli oni rozproszeni geograficznie i niezorganizowani. Po II wojnie światowej do Irlandii przybyła niewielka liczba Polaków – żołnierzy Sił Zbrojnych na Zachodzie, którzy zostali zdemobilizowani w Wielkiej Brytanii w 1947 roku. Część z nich skorzystała ze stypendiów uniwersyteckich ufundowanych przez rząd irlandzki (Grabowska 2003). Według szacunków Kałuskiego w 1950 roku społeczność polska w Irlandii liczyła 200 osób, z czego 160 stanowili zdemobilizowani żołnierze, którzy studiowali na Uniwersytecie Narodowym w Irlandii (NUI) w Dublinie, Cork i Galway. Studia te były finansowane również przez polsko-brytyjski Komitet do Spraw Oświaty Polaków w Wielkiej Brytanii.

Długo po wojnie Irlandia pozostała krajem emigracji, z którego wyjeżdżały kolejne pokolenia Irlandczyków. Jednocześnie mieszkańcy Zielonej Wyspy nie mieli zbyt wielu doświadczeń związanych z imigrantami. Po wojnie do lat 90tych Irlandia przyjmowała nieliczne grupy uchodźców, ale rząd nie zawsze umiał sprostać temu wyzwaniu i przybyłym nie zawsze udało się zapewnić odpowiednie przyjęcie i zabezpieczenie. Sytuacja ta zaczęła się stopniowo zmieniać wraz z wejściem Irlandii do Unii Europejskiej (1973). Od lat 90tych Irlandia przeżywała bezprecedensowy boom gospodarczy i stopniowo z typowego kraju emigracyjnego, na przełomie XX i XXI, wieku stała się krajem intensywnej imigracji, a sam kraj ochrzczono „Celtyckim Tygrysem”.

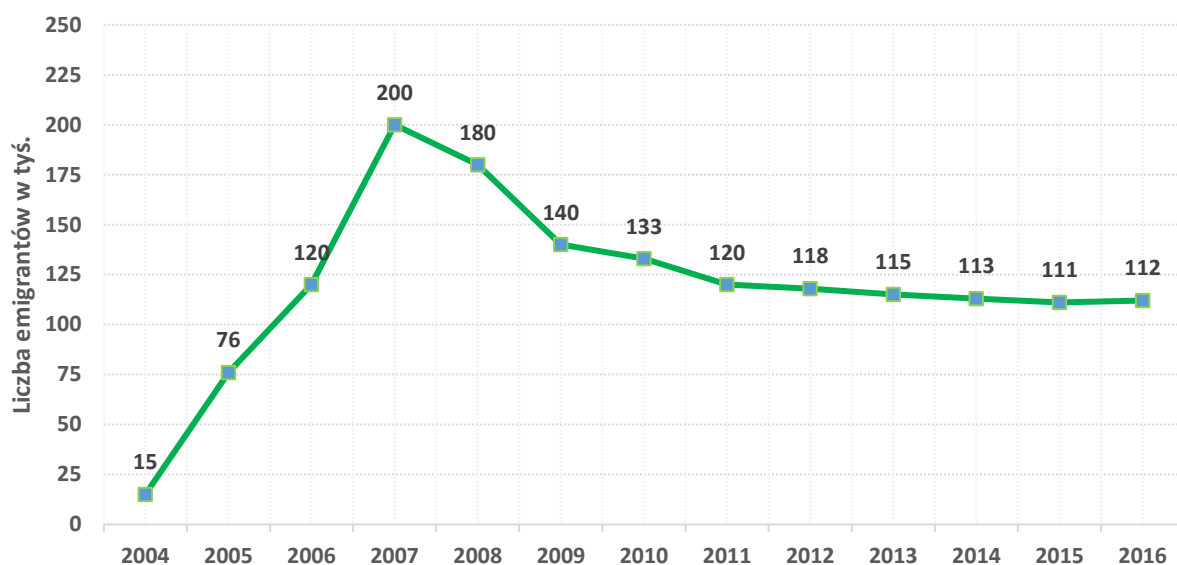
Jeszcze w latach 80tych XX wieku do Irlandii dotarła nieliczna grupa migrantów solidarnościowych oraz kobiet, które poślubiły Irlandczyków (Grabowska 2003). W latach 90tych – przybysze z Polski wciąż stanowili niewielką liczbę imigrantów ze względu na ograniczenia związane z koniecznością posiadania zezwolenia na pracę. Liczba wydanych zezwoleń znacznie wzrosła na przełomie wieków z 188 w 1999 roku do 3124 w roku 2002 (IrishDepartment of Social and Family Affairs, 2008).

Społeczność polska w Irlandii zmieniała się bardzo dynamicznie już w pierwszym roku przystąpienia Polski do Unii Europejskiej (2004). Rok ten stanowi symboliczną datę w historii Irlandii, która w okresie bezprecedensowego boomu gospodarczego przyjęła politykę otwartych drzwi i zrezygnowała z okresów przejściowych w dostępie do rynku pracy dla nowych obywateli Unii Europejskiej (Barret, Duffy 2008). Polityka taka spowodowała nieznany wcześniej przyrost liczby imigrantów w Irlandii. W roku 2017 udział imigrantów wśród ludności rezydującej w Irlandii wynosił 11,8%⁴, a polska mniejszość stała się najliczniejszą grupą etniczną w tym kraju. Sytuacja taka wymogła niejako na rządzie konieczność wypracowania założeń polityki migracyjnej, za podstawę której przyjęto aktywną integrację nowych społeczności imigrantów ze społeczeństwem irlandzkim. Polskę i Irlandię nie łączyły historyczne związki (Roeder 2011), a nagły napływ znacznej liczby migrantów z Polski należy wiązać przede wszystkim z otwarciem rynku pracy. Najbardziej chłonnym sektorem przyjmujących polskich imigrantów okazał się sektor budowlany, który w pierwszych latach po akcesji Polski do UE, odczuwał boleśnie brak rąk do pracy (Krings et al. 2013).

Napływ Polaków do Irlandii w latach 2004-2017 miał swoją dynamikę, którą przedstawiono na poniższym rysunku:

⁴ Źródło: Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

Rysunek 2. Szacunki liczby migrantów polskich przebywających czasowo w Irlandii – według stanu w końcu każdego roku w okresie od 2004 do 2016^a r. (w tysiącach)

^aDane dotyczą liczby osób przebywających za granicą czasowo: dla lat 2004-2005 – powyżej 2 miesięcy, dla lat 2010-2016 – powyżej 3 miesięcy.

Źródło: GUS (2017), *Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004 – 2016*, Warszawa 16.10.2017 (dla roku 2016); GUS (2016), *Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004 – 2015*, Warszawa 5.09.2016 (dla lat 2004-2015).

W pierwszych trzech latach po akcesji liczba polskich migrantów wzrosła ponad dziesięciokrotnie z 15 tys. w roku 2004 do 200 tys. w roku 2007, który okazał się szczytowym momentem napływu Polaków do Irlandii. W roku 2008 Irlandia bardzo dotkliwie odczuła skutki światowego kryzysu gospodarczego, który szczególnie uwidocznił się w sektorze budowlanym. Irlandia zaczęła odczuwać poważną dekoniunkturę na rynku nieruchomości i finansów oraz spowolnienie wzrostu gospodarczego. W okresie tym wzrósł również wskaźnik bezrobocia z 5% ludności aktywnej zawodowo w roku 2007 do 15,5% w 2012 roku⁵. Jednocześnie zatrudnienie w tym okresie zmniejszyło się z 69% do 59% (Krings 2010). W wyniku kryzysu w latach 2007-2011 liczba polskich imigrantów w Irlandii spadła do 118 tysięcy, a w następnych latach – ustabilizowała się. W roku 2016 według różnych szacunków na Zielonej Wyspie przebywało od 112 (GUS 2017a) do 122 tysięcy Polaków (CSO 2018a).

Na taką dynamikę napływu Polaków do Irlandii miał wpływ splot kilku czynników, które zbiegły się z momentem akcesji Polski do Unii Europejskiej. Wśród głównych przyczyn migracji wymienia się przede wszystkim (1) ograniczenie ryzyka wystąpienia problemów finansowych w gospodarstwie domowym, (2) strach przed wykluczeniem z rynku pracy oraz (3) chęć rozwoju zawodowego (Radiukiewicz et al. 2006). Dwie pierwsze przyczyny migracji odnoszą się do czynników wypychających. Ostatnie lata przed

⁵ Źródło: Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

akcesją cechowały się rosnącym bezrobociem w Polsce, które w roku 2004 wynosiło 19,1% osób aktywnych zawodowo⁶. Oprócz zagrożenia bezrobociem (Grabowska 2003, Kropiwek i King-O’Rian 2006, Roeder 2011, Simon 2014, Krings 2009), istotnym czynnikiem były również niestabilne warunki zatrudnienia oraz pogarszające się warunki pracy. W roku 2004 niemal jedna piąta pracowników w Polsce zatrudnionych było na czas określony (22,5%)⁷.

Ostatnia z wymienionych przyczyn w szczególności odnosi się do osób młodych, wykształconych, którzy nie mieli jeszcze lub mieli niewielkie doświadczenie zawodowe w Polsce. Szczególną grupą wśród migrantów poakcesyjnych byli absolwenci polskich uczelni. Nadmiar absolwentów na rynku pracy oraz niedostosowanie profilu ich wykształcenia (kierunki humanistyczne) do zapotrzebowania na rynku pracy sprawiły, iż stali się oni licznie reprezentowaną kategorią wśród migrantów poakcesyjnych (Dzięglewski 2015). Wyjazd do Irlandii był dla nich szansą na zdobycie doświadczenia i rozwój zawodowy (Simon 2014, King-O’Rian 2008, Dzięglewski [w druku 2019]) oraz rozwijanie umiejętności językowych (Radiukiewicz et al. 2006, Kropiwek i King O’Rian 2006).

Wśród pozostałych czynników przyciągających tak liczną rzeszę Polaków do Irlandii na ogół wymienia się: (1) otwarcie rynku pracy dla migrantów z Polski, (2) korzystną sytuację gospodarczą Irlandii i wysokie zarobki⁸, (3) chłonność rynku pracy i popyt na pracowników niewykwalifikowanych (Radiukiewicz et al. 2006), (4) pozytywne postrzeganie przez Polaków warunków pracy w Irlandii (Grabowska 2003), (5) angielski – jako język urzędowy (jednocześnie język bardzo popularny w Polsce), (6) szybko rozwijające się sieci społeczne, które ułatwiają dostęp do miejsc pracy (Kropiwek i King O’Rian 2006).

Stosunkowo rzadko badacze zwracają uwagę na takie czynniki, jak podobieństwo obydwu społeczeństw pod względem doświadczeń historycznych czy katolicyzm, które funkcjonują w potocznej opinii migrantów. Podobieństwa te są widoczne w badaniach *European Value Survey*, w których profil uznawanych w Irlandii i Polsce wartości oraz wielu postaw są zbliżone i w takich obszarach jak religijność odbiegają od innych krajów Europy Zachodniej. Podobieństwa te są znaczne pomimo, różnicy w przebiegu procesu modernizacji⁹.

Konsekwencją opisanego wyżej splotu czynników jest to, iż zbiorowość polska w Irlandii jest bardzo homogeniczna pod względem okresu i celu migracji (poakcesyjna migracja ekonomiczna), a jednocześnie heterogeniczna pod względem wieku, wykształcenia i pozycji społeczno-zawodowej.

Badania przeprowadzone w Irlandii wskazują, iż wielu polskich migrantów nie przejawiało intencji powrotu do kraju, ani osiedlenia się w Irlandii (Krings et al. 2009, Krings 2011, Simon 2014). Pomimo wielu spekulacji w okresie kryzysu gospodarczego nie zaobserwowano masowych powrotów do Polski, a pozycja zawodowa wielu Polaków

⁶ Źródło: Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

⁷ Źródło: Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

⁸ Średnia pensja krajowa w Irlandii w 2004 roku stanowiła czterokrotność średniej pensji krajowej w Polsce.

⁹ Źródło: EVS. (2015). European Values Study Longitudinal Data File 1981-2008 (EVS 1981-2008) (Version 3.0.0). GESIS Data Archive, Cologne.

nie pogorszyła się drastycznie (Mühlau 2012). Wielu imigrantów przebywających od dłuższego czasu w Irlandii, którzy stracili pracę zdecydowało się pozostać w Irlandii i przeczekać pogorszenie koniunktury (Simon 2014). Kryzys spowodował spadek rentowności i wzrost kosztów płac, a co za tym idzie – wdrażanie przez pracodawców niekorzystnych dla pracowników rozwiązań (Krings et al. 2011). Badania Kringsa i jego współpracowników, wskazują iż w okresie recesji Polacy byli gotowi na aktywne poszukiwanie nowego zatrudnienia oraz przekonani, iż pomoc socjalna może złagodzić skutki ewentualnego bezrobocia (Krings et al. 2011). Badacze za czynnik wpływający na decyzję o pozostaniu w Irlandii uznali również istnienie silnych i rozbudowanych sieci społecznych, które ułatwiały funkcjonowanie polskiej społeczności w okresie kryzysu.

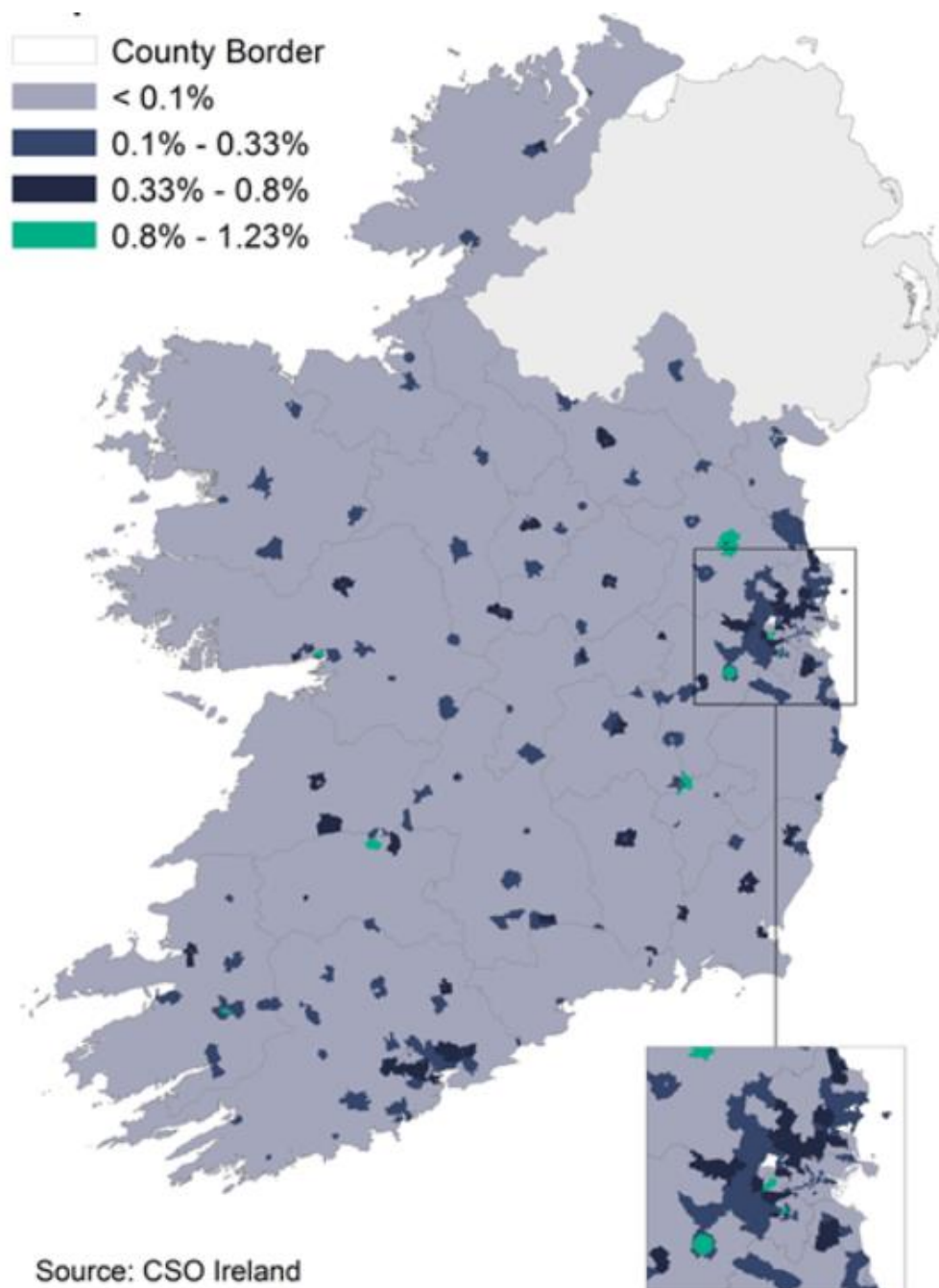
Za czynniki, które mogą wpływać na osiedlenie się znacznej liczby polskich migrantów w Irlandii, uznać należy pewną stabilizację ekonomiczną oraz rodzinną migrantów oraz przekonanie o wyższej jakości życia w Irlandii w porównaniu do Polski (Nolka, Nowosielski 2009, Mühlau, Kaliszewska, Roeder 2011). Jak wskazują badania bardziej skłonni do osiedlenia się w Irlandii są migranci, którzy założyli rodzinę, posiadają dzieci, prowadzą własną działalność gospodarczą, zakupili nieruchomość i zintegrowali się ze społeczeństwem irlandzkim (Simon 2014), chociaż niektóre badania wskazują na szereg barier w integracji, szczególnie w pierwszym okresie po akcesji, ze względu na poczucie tymczasowości pobytu i silne zorientowanie na kraj pochodzenia (Dziegłowski 2011).

Obecnie licząca 122,515 osób społeczność polska w Irlandii stanowi najliczniejszą grupę imigrantów w tym kraju (CSO 2018a) obok Brytyjczyków (103 tyś), Litwinów (36 tyś), Rumunów (29 tyś) i Łotyszy (20 tyś). Poakcesyjny charakter napływu sprawił, iż jest to grupa spójna ze względu na ekonomiczny charakter tego strumienia migracji. Grupa ta współgzystuje z liczącą około 250 osób „Polonią” przybyłą przed akcesją, skupiającą osoby w podeszłym wieku, zazwyczaj z wyższym wykształceniem, znające język angielski w stopniu bardzo dobrym (MSZ 2009).

III.1.2. Charakterystyka zbiorowości imigranckiej w kraju przyjmującym

Wyniki ostatniego Spisu Powszechnego w Irlandii w 2016 roku wskazują, iż liczba Polaków mieszkających w Irlandii nie zmieniła się zasadniczo w ostatnich latach i wynosiła ona 122,515 osób. W porównaniu do poprzedniego spisu (2011) zmalała zaledwie o 60 osób (CSO 2018b). Ponad jedna czwarta Polaków (28% populacji) zamieszkuje hrabstwo Dublin, w tym duża koncentracja migrantów występuje poza granicami miasta. Duża koncentracja polskich imigrantów występuje poza granicami hrabstwa w Maynooth, Celbridge i Donaghmore. Drugim hrabstwem przyciągającym największą liczbę polskich imigrantów jest hrabstwo Cork. Ponadto, Polacy są obecni niemal we wszystkich hrabstwach w Irlandii (rys. 3).

Rysunek 3. Odsetki imigrantów z Polski rezydujących w Irlandii w okręgach wyborczych, 2016.

Źródło: CSO (2018b) Census 2016 -Non-Irish Nationalities Living in Ireland, [online:] <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cpnin/cpnin/polish/>

Polacy zamieszkują najczęściej w dużych miastach i ich przedmieściach (36%) oraz w średnich miastach (29%), a ich skupiska są stosunkowo skoncentrowane (Gilmartin i Mills 2008). Nieco rzadziej decydują się na zamieszkanie w małych miastach (od 1500 do 9999 mieszkańców, 24%), a najrzadziej na obszarach wiejskich (11%). Ponieważ sektory budowlany i przemysłowy – były w pierwszych latach po akcesji

głównymi obszarami zatrudnienia Polaków na terenach pozamiejskim – najbardziej ucierpiały podczas kryzysu gospodarczego, co zmusiło wielu Polaków do przeniesienia się do miast (Roeder 2011). W niektórych dużych miastach, takich jak Galway polska społeczność stanowi 5% wszystkich mieszkańców. Wyniki Spisu Powszechnego wskazują również kilka bardzo małych miejscowości (od 1,500 do 8 tys. mieszkańców), w których skupiska ludności polskiej obejmują ponad 12% wszystkich mieszkańców. Sąto: Millstreet, Cork (17%), Ballymahon, Longford (15%), Buncclody-Carrickduff (13%), New Ross, Wexford (12%) i Fermoy, Cork (12%) (CSO 2018b).

Polska społeczność jest zdecydowanie młodsza od ogółu mieszkańców Zielonej Wyspy. Wśród Polaków najliczniej reprezentowane są osoby w wieku od 30 do 39 lat. W tej kategorii wiekowej znajduje się 45,8% kobiet i 43,8% mężczyzn, podczas gdy odsetki te dla wszystkich rezydentów Republiki Irlandii wynoszą odpowiednio: 16,2% i 15,4%. Należy zwrócić uwagę na gwałtowny przyrost liczby dzieci w populacji polskich migrantów urodzonych w Irlandii i znajdujących się w wieku szkolnym. Spis Powszechny z 2006 roku zarejestrował niespełna 4500 polskich dzieci w wieku od 0 do 14 lat, w roku 2011 było ich już ponad 14 tysięcy, a w ostatnim roku spisowym (2016) ponad 20 tysięcy. Oznacza to, iż w przeciągu zaledwie dziesięciu lat liczba polskich dzieci w Irlandii wzrosła niemal pięciokrotnie. Ponadto średnia, wieku polskich migrantów wzrosła z 27,7 lat w 2011 roku do 31,3 lat w 2016 roku. Zmiany te wskazują na dojrzewanie społeczności polskiej w Irlandii, jej zdomowienie się i stabilizację, a co za tym idzie – wyraźną tendencję w kierunku osiedleńczego typu migracji.

Tendencję tą potwierdzają również inne dane, takie jak: proporcja płci czy własność nieruchomości. W pierwszych latach po akcesji wśród Polaków przebywających w Irlandii dostrzec można było najbardziej zachwiany rozkład płci spośród wszystkich grup migrantów przebywających w tym kraju w 2006 roku. Prawie dwie trzecie wszystkich Polaków stanowili mężczyźni (CSO 2008). Wraz z upływem czasu dysproporcja ta zanika (Krings 2010). W roku 2011 w populacji polskich migrantów było 51,7% mężczyzn i 48,3% kobiet, a w roku 2016 – 50,5% mężczyzn i 49,5% kobiet. Zmiany te wskazują na znany w badaniach migracyjnych proces łączenia rodzin. Kobiety zwykle dołączają do swoich partnerów, którzy jako pierwsi wyjeżdżają do Irlandii, aby rozpoznać, a następnie zapewnić odpowiednie warunki dla rodziny. Obecność dzieci w rodzinie często postrzegana jest jako zbyt ryzykowna aby podjąć migrację z całą rodziną. Ponadto, w strukturze wiekowej Polaków nastąpiły istotne zmiany wskazujące na przejście osób, które wyjeżdżały do Irlandii samotnie w bardzo młodym wieku, w kolejny etap życia – związany z założeniem rodziny. Odsetek Polaków w wieku poniżej 20 lat wzrósł dwukrotnie z 10% w 2006 roku do 21% w 2016 roku. W tym samym czasie odsetek osób w wieku od 20 do 34 lat znacznie się zmniejszył się z 72% do 38,4% (CSO 2018b).

Dane dotyczące własności nieruchomości wskazują, iż Polacy coraz liczniej stają się właścicielami nieruchomości. O ile w roku 2006 odsetek osób wynajmujących mieszkanie wynosił 93% (CSO 2012, w roku 2016 mieszkanie wynajmowało 83,6% Polaków a 11,3% było właścicielami nieruchomości (CSO 2018b). Fahey i Fanning (2010) zwracają uwagę, iż imigranci osiedlają się tam, gdzie dostępność mieszkań jest najwyższa, gdyż zakup nieruchomości początkowo jest poza ich zasięgiem. Fakt, wzrostu liczby Polaków posiadających nieruchomości na własność jest trafnym wskaźnikiem

poproszenia się statusu materialnego Polaków w irlandzkim społeczeństwie oraz intencji osiedlenia się w Irlandii.

Populacja Polaków mieszkających w Irlandii jest lepiej wykształcona od populacji ogółu mieszkańców Republiki. Wśród Polaków jest nieznacznie mniej osób z wykształceniem wyższym i posiadających specjalistyczne kwalifikacje (*professional qualifications*, 31%) w porównaniu do całej populacji Irlandii (34%), natomiast więcej osób z wykształceniem podyplomowym (12% w porównaniu do 10% dla całej populacji) i wykształceniem średnim, technicznym i zawodowym (52% w stosunku do 28%) (CSO 2018b). Odsetek osób z wykształceniem wyższym wśród polskich imigrantów w Irlandii jest znacznie wyższy niż w Polsce, gdzie wynosił on 22% (GUS 2017b), co świadczy o dużej selektywności migracji (Barret, Duffy 2008).

Polaków cechuje bardzo wysoka aktywność na rynku pracy. W roku 2016, aż 84,6% polskich imigrantów było aktywnych zawodowo w porównaniu do 64,1% ogółu mieszkańców Irlandii. Bezrobocie wśród Polaków wynosiło 11,1% osób aktywnych zawodowo podczas gdy wskaźnik ten dla całej Irlandii wynosił 8,4% (CSO 2018b). Mimo wysokiego poziomu wykształcenia większość Polaków pracuje na stanowiskach świadczących o ich niskiej pozycji społeczno-ekonomicznej. Ostatni Spis Powszechny (2016) wskazuje, iż niemal jedna czwarta pracujących Polaków podejmuje zatrudnienie w prostych zawodach (23%) w porównaniu do 9% ogółu zatrudnionych w Irlandii, 17% zatrudnionych jest w zawodach wymagających kwalifikacji w handlu, i 15% w przetwórstwie, zawodach związanych z obsługą maszyn i transporcie. Główne sektory zatrudnienia to handel i usługi (samochodowe) 22% zatrudnionych, przemysł 18%, hotelarstwo i gastronomia – 15% (CSO 2018b).

W świetle badań, polscy migranci zaczynają przejawiać bardziej ponadnarodową orientację tożsamościową i stopniowo stają się częścią irlandzkiego społeczeństwa (Kropiwek, King-O’Riain 2006, MCA 2010, Olszewska 2011, Titley 2009). Badanie przeprowadzone przez Simona (2014) wskazują, iż Polacy mieszkający w Irlandii dłuższy okres czasu nie przejawiają ochoty do powrotu do Polski. Wielu z nich założyło rodziny, posiada dzieci oraz prowadzi własne firmy. Polscy imigranci oceniają jakość swojego życia w Irlandii jako lepszą niż to, czego doświadczyli w przeszłości w Polsce. W okresie recesji w Irlandii, wysokiego bezrobocia i rządowych działań oszczędnościowych większość polskich migrantów, a zwłaszcza matki, upatrywali lepszej przyszłości dla swoich rodzin w Irlandii (Simon 2014).

Pomimo tendencji integracyjnych w społeczności polskiej w Irlandii, niektórzy badacze (Dzięglewski 2012, Klimek 2012, Simon 2014) zwracają uwagę, na znaczną liczbę polskich imigrantów, którzy wolą pozostawać we własnym kręgu kulturowym. Tendencje separatystyczne widoczne są szczególnie wśród migrantów, którzy planują powrót i orientują się bardziej na utrzymanie silnej relacji z Polską niż integrację w społeczeństwie irlandzkim (Klimek 2012). Bardziej otwarta postawa i integracyjne zachowania cechują natomiast tych migrantów, którzy zdecydowali się osiedlić w Irlandii na stałe.

Pomimo bardzo dynamicznego rozwoju polonijnej stowarzyszeniowości po roku 2004 w kraju, w którym nie było zbyt wielkiej tradycji polonijnej czy wzorców zrzeszania się, zdecydowana większość Polaków w Irlandii jest nieświadoma istnienia polskich instytucji i organizacji w tym kraju (Simon 2014). Polscy imigranci zdają się być niedoinformowani w zakresie korzyści, jakie mogą czerpać z usług takich organizacji.

MSZ zwraca uwagę na fakt, iż tylko nieliczni polscy migranci aktywnie uczestniczą w działalności polonijnych organizacji (MSZ 2009). Badani przedstawiciele organizacji polonijnych w Irlandii potwierdzają tę tezę. Taki profil społeczności polskiej w Irlandii wynika z liczby odbiorców działań i inicjatyw organizacji polonijnych deklarowanych przez ich przedstawicieli. Optymistyczne szacunki odbiorców działalności organizacji polonijnych na podstawie danych sondażowych wskazują na 10% - 15% całej społeczności polskiej w Irlandii.

III.2. Społeczeństwo wysyłające

III.2.1. Polityka polonijna – założenia i realizacja

Dotychczasowe badania dotyczące polskiej polityki wobec diaspory, jako elementu polityki zagranicznej, wskazują na ważne punkty zwrotne i istotne przemiany w okresie od 2004 do 2017 roku (Lesińska 2015). Jednocześnie badania przeprowadzone w Irlandii wśród przedstawicieli organizacji polonijnych wskazują na istotny wpływ podejmowanych na centralnym szczeblu decyzji w obszarze polityki wobec diaspory na kierunki działania organizacji. Decyzje te w dużej mierze określają poziom wsparcia dla organizacji o różnym profilu. Na wsparcie państwa polskiego mogą liczyć te organizacje polonijne, których profil działalności jest zbieżny z aktualną polityką wobec diaspory. Jej nagła zmiana zaś może spowodować wycofanie się państwa polskiego z jej wsparcia, co w konsekwencji może prowadzić do trudności z jej utrzymaniem.

Analiza dynamiki w dyskursie na temat emigracji przeprowadzona przez Magdalenę Lesińską (2015) pozwala dostrzec jej dwa ważne aspekty: (a) konkurowanie głównych partii (w szczególności PO i PiS) w zakresie rozwiązań dotyczących polityki w stosunku do diaspory oraz (b) zmianę kierunku tej polityki od programów mających na celu zachęcenie Polaków do powrotów (w szczególności w latach 2007-2011) do programów, których celem jest wzmocnienie więzi z krajem poprzez rozwój oświaty i kultury polskiej za granicą (lata 2011-2015).

Istotnym momentem w kształtowaniu się polityki polskiej wobec diaspory była zmiana rządu w 2015 roku. Od początku działania nowego rządu widoczny był zwrot w kierunku polityki sprzed 2004 roku i ponowne nastawienie na politykę stymulującą powroty do kraju. W ogłoszonym przez MSZ w 2015 roku „Rządowym programie współpracy z Polonią i Polakami na lata 2015-2020” wyodrębniono różne kategorie migrantów, do których adresowane są odmienne działania, a wśród nich jako osobną kategorię uznano migrantów poakcesyjnych. Autorzy dokumentu za duże „wyzwanie” uznają motywowanie migrantów do powrotu oraz wsparcie po powrocie. Polską diasporę podzielono również na „grupy geograficzno-funkcjonalne” ze względu na kraj pobytu, tradycję migracyjną oraz znaczenie jakie skupiska polonijne mogą mieć w kontekście celowych działań rządu. Irlandia znalazła się w tej samej grupie co inne kraje najnowszej migracji poakcesyjnej, takie jak: Wielka Brytania, Niemcy, Holandia, Francja, Norwegia czy Szwecja, chociaż kraje te mają zróżnicowaną tradycję i historię polonijną. Zgodnie z dokumentem działania rządu skierowane do tej grupy państw winny koncentrować się na wspieraniu i rozwoju szkół społecznych oraz nauczania języka polskiego w szkołach lokalnego systemu oświaty, a także podtrzymywaniu związków z Polską oraz motywowaniu i ułatwianiu powrotów do kraju. Kluczowe znaczenie ma tu zapewnienie

sprawnej i wszechstronnej informacji. W zakresie zachęcania do powrotów i ich wspierania rządowy program zaleca kontynuację dotychczasowych inicjatyw (portale: powsroty.gov.pl, otwartaszkola.pl, wlanczpolske.pl) oraz określa działania jakie realizują poszczególne resorty w odniesieniu do różnych grup geograficzno-funkcjonalnych.

W ogłoszonej w 2017 roku „Strategii Polskiej Polityki Zagranicznej w latach 2017-2021” (MSZ 2017) uwzględniono trzy priorytety: (1) bezpieczeństwo, (2) rozwój aktywności międzynarodowej służącej rozwojowi gospodarczemu i społecznemu, (3) budowanie autorytetu międzynarodowego. W dokumencie tym widoczny jest zwrot w kierunku podtrzymywania tożsamości narodowej wśród Polaków zamieszkujących poza granicami kraju. W dokumencie położono nacisk na opiekę nad polskim dziedzictwem kulturowym i polskimi miejscami pamięci, szczególnie na Wschodzie. Dopiero w dalszej kolejności wymienia się takie kierunki strategii, które koncentrują się na promocji kultury i dziedzictwa polskiego w środowiskach międzynarodowych oraz współpracy z Polonią w celu budowania pozytywnego wizerunku Polski i Polaków w kraju ich pobytu. W budowaniu wizerunku rządowy dokument postrzega polskich migrantów jako aktywnie zaangażowanych w działania rządu w tym obszarze.

Przeprowadzone wywiady z przedstawicielami organizacji polonijnych w Irlandii oraz studia przypadku wskazują na zróżnicowany stosunek członków organizacji do kierunku polskiej polityki wobec diaspory. Przeważają jednak głosy krytyczne. Organizacje nastawione na podtrzymywanie tożsamości narodowej i edukację, a nie przykładające w swojej działalności zbyt wiele uwagi do integracji są najbardziej zadowolone ze zmiany kierunku polityki polonijnej wraz ze zmianą rządu. Jedna z badanych dostrzega znaczne polepszenie się współpracy organizacji z polskim Senatem i kancelarią prezydenta RP:

[...] szczególnie od ostatnich wyborów sporo się tutaj w tych relacjach zmieniło na dobre, nareszcie ktoś słucha tego, co mówimy. Pan Prezydent wprowadził legitymacje dla wszystkich uczniów, więc nawet taki gest świadczy o większej otwartości. Jest większa otwartość, jeśli chodzi o dostępność do tych osób w ogóle. (8_IDI_O1a_POIE_Irlandia)

Za negatywne aspekty polityki polonijnej i działalności polskiego rządu badani uznali przede wszystkim:

- (1) ograniczenie wsparcia rządu do działań, które mają na celu podtrzymywanie kultury i tożsamości narodowej oraz promowanie polskości,
- (2) zwrot w kierunku wsparcia społeczności polskich na Wschodzie i mniejsze zainteresowanie społecznościami polskimi w krajach najnowszej emigracji. Zwrot taki badani interpretują w kategoriach błędnych założeń rządu o wysokiej mobilności tych migrantów i tymczasowości migracji,
- (3) brak wyodrębnienia Irlandii jako oddzielnej grupy docelowej i postrzeganie jej jako części Wielkiej Brytanii, a co za tym idzie ograniczone wsparcie finansowe,
- (4) zbyt małe wsparcie państwa polskiego dla organizacji polonijnych,
- (5) brak respektowania przez MSZ uwag i komentarzy przedstawicieli organizacji polonijnych biorących udział w procesie konsultacyjnym dotyczących programów współpracy z Polonią.

Za pozytywne aspekty polityki polonijnej i działań rządu względem diaspory uznano:

- (1) zwrot państwa polskiego w stronę lobbingu i budowania wizerunku Polski i Polaków w środowisku międzynarodowym,

- (2) większe docenianie działań związanych z aktywizacją obywatelską,
- (3) działania wspierające powroty migrantów do Polski,
- (4) natychmiastową gotowość rządu do pomocy przy potencjalnej sytuacji dyskryminacji lub zagrożenia dla diaspory polskiej.

Wszystkie badane instytucje krytycznie odnoszą się do sposobu rozdzielania funduszy przez Senat i MSZ. Wskazują na zbyt późne ogłaszanie wyników konkursów i obcinanie funduszy w trakcie trwania finansowania, co znacznie utrudnia planowanie działalności organizacji. Osobnym aspektem finansowania jest – w percepcji przedstawicieli polskich organizacji – zmiana alokacji środków z krajów Europy Zachodniej na Wschód, a co za tym idzie zmniejszenie puli dostępnych środków dla organizacji w Irlandii. Ponadto krytykowano również nagłe wycofanie finansowania organizacji ze środków MSZ oraz brak przejrzystości i informacji zwrotnej w całym procesie wnioskowania o granty.

Badani przedstawiciele organizacji polonijnych zwrócili uwagę na fakt, iż organizacje o profilu wspomagającym czy integracyjnym – które nie koncentrują się w swojej działalności na podtrzymywaniu kultury narodowej – często nie są traktowane poważnie przez przedstawicieli rządu:

[...] my jakby jesteśmy uczestnikami procesu konsultacyjnego, z tym że nie zawsze to jest słyszalne. Nie jest to słyszalne, bo to nie jest „sexy”. Polak zagubiony nie jest „sexy”. Polak dumny, z flagą biało-czerwoną – to jest fajne. (19_IDI_04a_POIE_Irlandia)

Organizacje, których profil opiera się głównie na integracji i budowaniu przyjaźni pomiędzy społeczeństwem polskim i irlandzkim w ogóle nie korzystają z finansowego wsparcia rządu polskiego.

III.2.2. Charakterystyka społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.

Obraz stanu społeczeństwa obywatelskiego i aktywności społecznej w Polsce jaki wyłania się z wypowiedzi ekspertów polskich i irlandzkich oraz w studiach przypadku jest bardzo krytyczny, co pokrywa się z wynikami wielu badań. Wartości wskaźników, za pomocą których można diagnozować stan społeczeństwa obywatelskiego, takie jak poziom zaufania do ludzi i instytucji, partycypacja w wyborach, czy opinie na temat demokratycznego systemu politycznego, sytuują polskie społeczeństwo stosunkowo nisko w porównaniu do społeczeństw Europy Zachodniej, w tym – Irlandii. Ważnym czynnikiem w charakterystyce społeczeństwa obywatelskiego w Polsce jest również niski poziom zaangażowania Polaków w działalność organizacji polonijnych w Irlandii, który w przypadku pierwszego pokolenia migrujących wiąże się z nabytymi w Polsce wzorcami. W świetle danych z European Social Survey (ESS) dla lat 2002-2016 najwyższy poziom zaufania społecznego zaobserwować można w krajach skandynawskich, po środku skali znajdują się kraje Zachodniej Europy, a najniższy poziom występuje w krajach postkomunistycznych. Badania w Europie wskazują, iż poziom uogólnionego

zaufania społecznego w Polsce jest jednym z najniższych w Europie. Poziom ten jest niższy nawet w stosunku do innych krajów postkomunistycznych (Czechy, Słowenia)¹⁰.

Analiza danych z ESS wskazuje, iż poziom zaufania społecznego jest stosunkowo stabilny w czasie (2002-2016), cechują go jedynie niewielkie wahnięcia. We wszystkich europejskich krajach poziom zaufania do ludzi jest wyższy niż poziom zaufania do instytucji¹¹. Wartości obydwu wskaźników w roku 2016 dla Polski (zaufanie do ludzi 12,9, dla instytucji 12,2) są znacznie niższe, niż w Irlandii (odpowiednio 17,8 i 15,4). Oznacza to, iż w Irlandii migranci polscy mogą spodziewać się większej skłonności do zachowań kooperacyjnych, podejmowania wspólnych inicjatyw, a jednocześnie znacznie mniejszego nacisku na mechanizmy i procedury kontroli. W wymiarze życia codziennego, migranci spotykają się w Irlandii z postawami większej otwartości oraz większego zaangażowania w życie wspólnotowe (na poziomie krajowym, lokalnym i sąsiedzkim). Analiza danych na przestrzeni 14 lat (2002-2016) wskazuje, iż dystans pomiędzy Polską a Irlandią pod względem poziomu zaufania społecznego jest znaczny i nie zmniejsza się w istotny sposób.

Badani eksperci irlandzcy dostrzegają różnice w aktywności obywatelskiej Polaków mieszkających w Irlandii, szczególnie - brak zaufania do rządu i państwa. Eksperci postrzegają takie postawy jako spuściznę systemu komunistycznego w Polsce. Jeden z respondentów zaobserwował następującą prawidłowość:

Spółeczności z Europy Wschodniej mają inne podejście do zaangażowania się państwa, organizacji swojej społeczności, niż na przykład społeczność z Bangladeszu, Pakistanu czy Filipin... Może ten brak zaufania do państwa i organizacji i bardziej indywidualna walka o swoje prawa pochodzi z czasów komunistycznych?(3_MRCI_POIE_Ireland)

Brak zaangażowania obywatelskiego Polaków, eksperci postrzegają jako wyniesiony z uprzedniej epoki wzór indywidualnej walki zamiast grupowej organizacji ludzi występujących w obronie własnych praw. Zdaniem irlandzkich ekspertów brak zaangażowania obywatelskiego Polaków uwidacznia się również w profilu organizacji polonijnych skupionych na działalności kulturowo-społecznej, a nie na lobbingu i obronie praw obywatelskich. Zdaniem niektórych ekspertów organizacje te:

¹⁰**Źródło:** Obliczeniawłasnenapodstawie: (1) European Social Survey Cumulative File, ESS 1-7 (2016). Data file edition 1.0. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway (dane z rundy 1-7) oraz (2) ESS Round 8: European Social Survey Round 8 Data (2016). Data file edition 2.0. NSD - Norwegian Centre for Research Data, (danedlarundy 8).

¹¹ Za Henrykiem Domańskim (Domański 2014a) za wskaźnik poziomu zaufania do ludzi przyjęto sumę średnich odpowiedzi na trzy pytania zawarte w kwestionariuszu *EuropeanSocialSurvey* w skali od 0 (brak zaufania) do 10 (pełne zaufanie): (1) wybór pomiędzy opinią „Ogólnie rzecz biorąc, większości ludzi można ufać” a „Nigdy nie jest się zbyt ostrożnym w postępowaniu z ludźmi” (2); wybór pomiędzy opinią: „Czy Pani/Pana zdaniem, gdyby nadarzyła się okazja większość ludzi próbowałaby Panią/Pana wykorzystać, czy zachować się uczciwie? ”; (3) wybór pomiędzy opinią: „Czy Pani/Pana zdaniem ludzie przeważnie starają się pomagać innym, czy głównie myślą o sobie?”. Za wskaźnik poziomu zaufania do instytucji przyjęto sumę średnich odpowiedzi na trzy pytania w skali od 0 (brak zaufania) do 10 (pełne zaufanie) dotyczące zaufania do: (1) systemu prawnego, (2) policji, (3) polityków (Domański 2014b).

Nie podważają żadnych strukturalnych przeszkód towarzyszącym ludziom w procesie integracyjnym.(2_ICI_POIE_Irlandia)

Część irlandzkich ekspertów jest odmiennego zdania i wskazuje na wysokie umiejętności samoorganizowania się Polaków, których przeciwstawia się innym grupom migrantów (np. Chińczykom):

To, co odróżnia polską społeczność imigracyjną, to jest fakt, że oni potrafią się bardzo dobrze zorganizować; istnieje wiele inicjatyw, które dostarczają informacji Polakom – istnieją polskie kościoły, żłobki, sklepy, są też reprezentanci tej społeczności. (3_MRCI_POIE_Ireland)

W świetle wywiadów z ekspertami polskimi i studiów przypadku, polscy imigranci opisywani są w kategoriach niskiego zaangażowania w działalność organizacji polonijnych i braku zainteresowania partycypacją obywatelską w kraju pobytu. Źródła tego stanu rzeczy eksperci upatrują w ekonomicznym charakterze emigracji poakcesyjnej oraz wyniesionymi z Polski nawykami:

(...) z tym się wiąże trochę młodość tej Polonii, o której mówiłem wcześniej, która ma swoje zalety, ale ma też swoje wady. Oni są... na razie skoncentrowani na takim etapie życia, że po jakichś traumatycznych doświadczeniach w kraju, z bezrobociem itd., z tą ofertą, która się pojawiła, że można więcej zarobić, mieć więcej możliwości, mieć bardziej pracę taką pozwalającą na łatwiejsze życie.(4_IDI_E_POIE_Irlandia)

Nawyki przywiezione z Polski – zdaniem ekspertów – szczególnie uwidaczniają się w braku zaangażowania Polaków w sformalizowane organizacje, indywidualizmie, nieufności, antyautorytaryzmie i w podejściu polskich imigrantów do idei wolontariatu. Cechy te przedstawiciele polskich organizacji tłumaczą brakiem tradycji zrzeszania się, wzorami i niskim kapitałem społecznym w Polsce:

(...) ale pytanie... czy jeśli się popatrzy na Polskę, to czy większość ludzi angażuje się w różne NGOs? Też nie. Nie ma takiej potrzeby. Też trzeba ich namawiać na udział w wyborach lokalnych. (7_IDI_E_POIE_Irlandia)

Innymi trudnościami w kształtowaniu relacji pomiędzy organizacjami i diasporą polską w Irlandii, są zdaniem ekspertów podziały w polskiej społeczności, brak myślenia kolektywnego i indywidualizm. Szczególnie ten ostatni kojarzony jest ze spuścizną okresu transformacji w Polsce:

(...) nie ma tego myślenia kolektywnego, bardziej jest indywidualizacja, czyli: ja muszę sobie załatwić tylko, ja muszę mieć dobrze, mnie nie interesuje sąsiad, kolega i Polak inny, znajomy. Polak jest indywidualistą, on chce tylko zarobić pieniądze, a nie ma myślenia kolektywnego, takiego zwykłego „communityspirit”... Brakuje tego. (6_IDI_E_POIE_Irlandia)

O ile młodsze pokolenie Polaków, wykształconych w postkomunistycznej Polsce i Irlandii - zdaniem ekspertów – angażuje się w irlandzkie NGOs - o tyle migranci należący

do starszych kategorii wiekowych przejawiają brak zaufania do wszelkich instytucji charakterystyczny dla czasów PRL-u:

(...) starsi z kolei, którzy pamiętają jeszcze czasy komunizmu, przemian ustrojowych, raczej stronią od angażowania się i to wynika, tak myślę, z ich nieufności. (6_IDI_E_POIE_Irlandia)

Brak masowego zainteresowania diaspory polskiej ofertą organizacji polonijnych tłumaczony jest również przez ekspertów poprzez ekonomiczny charakter poakcesyjnych strumieni migracyjnym, a co za tym idzie – nastawienie migrantów głównie na korzyści finansowe jakie wiążą się z emigracją.

Wolontariat – jako nieodpłatna praca - postrzegany jest jako działalność nie ciesząca się wysokim poważaniem w Polsce i nie przynosząca korzyści porównywalnych z pracą płatną:

(...) pamiętam, jak (w Polsce) ja patrzyłam na wolontariuszy, którzy przychodzą do mnie. Albo osoby, które gdzieś tam starają się o pracę, bo ja rekrutowałam do korporacji, i miały wolontariat w swoim doświadczeniu. To pierwsze, co mi się otwierało, to mówię: loser. Nie mógł zdobyć płatnej pracy, to musiał robić wolontariat. (3_IDI_E_POIE_Irlandia)

Inny respondent wskazał na niewielkie kompetencje społeczne oraz zaangażowanie obywatelskie - jako wyuczone nawyki z Polski przeszczepione przez migrantów mieszkających w Irlandii:

No więc przyjeżdżają osoby – więc jak ktoś ma małe, niskie kompetencje społeczne, co wychodzi przy wyborach czy przy innych aktywnościach – to on, poza tym, że skosi trawnik, nie będzie się przejmował tym, że ma za płotem śmieci, nie będzie szedł głosować czy kandydować. Szczytem jego kompetencji społecznej jest postanie dziecka do szkoły polonijnej. (4_IDI_E_POIE_Irlandia)

Postrzeganie wolontariatu jako pracy bezwartościowej, niskie zaangażowanie obywatelskie eksperci łączą z brakiem zaufania w społeczności polskiej, brakiem tradycji kooperacji, myślenia kolektywnego i inicjatywy samoorganizacji, w której ukształtowane zostały kolejne pokolenia Polaków żyjące w PRL, a później w okresie transformacji promującej indywidualny sukces:

Nie, nie ma zaufania. Naprawdę my sobie nie ufamy (...) było nam tak trudno nowe osoby wciągnąć do pewnych inicjatyw. Na razie my jeszcze mamy tego ducha z Polski, takiego trochę nieufnego wobec drugiego człowieka, takiej małostkowości. (3_IDI_E_POIE_Irlandia)

Dostrzeżono też, iż wśród Polonii w Irlandii znajdują się liczne grupy osób zatrudnionych w wysoko płatnych sektorach, które są ukierunkowane kosmopolitycznie i nie czują potrzeby angażowania się w organizacje polonijne ani korzystania z ich oferty:

(...) też są takie osoby dobrze uposażone, i mają też na przykład inne plany na życie, bardziej kosmopolityczne... (...). (Irlandia_4_OrgPanPol)

Pomimo tych krytycznych głosów polskich ekspertów, studia przypadków dostarczają wielu przykładów znacznego zaangażowania polskiej społeczności na rzecz organizacji, szczególnie w sytuacjach kryzysowych. Na uwagę zasługują też inicjatywy niektórych organizacji, które podejmują szereg aktywności mających na celu aktywizację obywatelską Polaków poprzez zachęcenie do czynnego czy biernego udziału w wyborach samorządowych w Irlandii. W dalszej perspektywie dłuższy pobyt Polaków w kraju o znacznie wyższych wskaźnikach zaufania społecznego przy efektywnych działaniach organizacji polonijnych nastawionych na aktywizację obywatelską może przynieść pozytywne zmiany w społeczności polskich imigrantów w Irlandii.

III.3. Społeczeństwo przyjmujące

III.3.1. Założenia i realizacja polityk integracyjnych

Na kształt irlandzkiej polityki imigracyjnej duży wpływ miał fakt, iż przed 2004 rokiem, Irlandia była głównie krajem emigracji, a nieznaczna liczba imigrantów sprawiła, iż Republika nie potrzebowała polityki imigracyjnej. Kształtowała się ona zatem pod wpływem nagłych i ważnych wydarzeń. Zmiany w polityce imigracyjnej Irlandii podejmowane były *ad hoc* w odpowiedzi na napływ imigrantów, w szczególności po roku 2004. Taki charakter polityka imigracyjna zachowała do dziś – w dużym stopniu jest ona prowadzona na płaszczyźnie administracyjnej a nie ustawowej, a działania zmierzające ku jej realizacji w znacznym stopniu delegowane są na samorządy.

Próba ustawowego uregulowania polityki imigracyjnej był projekt Ustawy o Imigracji, Rezydencji oraz Ochronie (*Immigration, Residence and Protection Bill*), nad którym pracę rozpoczęto w 2001 roku i który opublikowano w 2008 roku. Ustawa ta miała zastąpić wszystkie dotychczasowe przepisy dotyczące imigracji oraz określić ustawowe ramy dla rozwoju i wdrażania polityki imigracyjnej przez rząd (Quinn 2010). Projekt ustawy odłożono na półkę, a wraz z nim – kwestię uregulowania zasad stałego pobytu imigrantów i określenia zasad łączenia rodzin. Na poziomie ustawowym zagadnienia imigracyjne reguluje w Irlandii *Immigration Act* 2003 roku oraz *Irish Nationality and Citizenship Act* 1956 roku, do którego ostatnie poprawki wprowadzono w roku 2011. Do ustawy odnosi się szereg rozporządzeń (*Statutory Instrument*), które regulują szczegółowe zagadnienia związane z przemieszczaniem się obywateli UE, uchodźcami, naturalizacją czy ochroną prawną imigrantów.

Pomimo zaniechania prac nad ustawą, rząd irlandzki już w roku 2000 zapoczątkował kilka inicjatyw mających na celu przeciwdziałanie problemom o charakterze integracyjnym. Inicjatywy te zostały delegowane na władze lokalne i organizacje pozarządowe. W związku z wybuchem kryzysu gospodarczego fundusze na tego typu działalność zostały drastycznie ograniczone. Niektórzy badacze zwracają uwagę na fakt, iż z powodu braku jasno określonej polityki integracyjnej w Irlandii integracja społeczności Irlandzkiej wciąż pozostaje pod znakiem zapytania (Glynn 2014), inni z kolei wskazują na brak napięć i problemów integracyjnych, pomimo braku takiej polityki (Quinn 2010). Jednym z wyjątków związanych z ustawowym rozwiązaniem problemów w zakresie integracji były ułatwienia procesu naturalizacji dla osób starających się o irlandzkie obywatelstwo, zawarte w kolejnych poprawkach do Ustawy o Irlandzkiej Narodowości i Obywatelstwie.

W odpowiedzi na napływ imigrantów do Irlandii powołano w 2007 roku Ministerstwo do Spraw Integracji, które opublikowało raport pt. *Migration Nation* zawierający dezyderaty przyszłej polityki integracyjnej Irlandii (Office of the Minister of Integration 2008). W dokumencie tym rozpoznano integrację jako proces dwustronny polegający na wzajemnej akomodacji imigrantów i społeczeństwa irlandzkiego. Określono również wyzwania jakie muszą podjąć obie strony w celu osiągnięcia pełnej integracji oraz podano przykłady pożądanych działań ze strony imigrantów, społeczeństwa irlandzkiego, sektora prywatnego, związków zawodowych, mediów, oraz sektora pozarządowego. Osiągnięcie sukcesu w integracji jest w świetle dokumentu równoznaczne z pokojowym współistnieniem wielu kultur zamieszkujących Republikę. Za najważniejsze wskaźniki integracji nowoprzybyłych imigrantów uznano: (1) zatrudnienie, (2) znajomość języka angielskiego, (3) edukację dzieci imigrantów, (4) służbę wojskową, (5) naturalizację, (6) uczestnictwo w wyborach, (7) posiadanie przez imigrantów nieruchomości, (8) zawieranie małżeństw mieszanych.

Wraz ze zmianą rządu w 2011 roku zlikwidowano Ministerstwo do Spraw Integracji, a w jego miejsce utworzono Biuro Promocji Integracji Imigrantów (*Office for the Promotion of Migrant Integration*) podlegające pod Ministerstwo Sprawiedliwości i Równości. Ostatnie zmiany w polityce integracyjnej odnoszą się do czterech grup migrantów: (1) pracowników, (2) studentów/uczniów, (3) członków rodzin migrantów oraz (4) osób ubiegających się o ochronę.

Polacy pracujący w Irlandii mają takie same prawa na rynku pracy jak Irlandczycy. Prawo zapewnia im szereg przywilejów związanych z czasem pracy, wynagrodzeniem, okresem wypowiedzenia czy warunkami pracy (MSZ 2012). Najniższe wynagrodzenie za wykonywaną pracę nie może być niższe niż określona stawka za godzinę pracy. Krajowa Płaca Minimalna (*National Minimum Wage*) w 2018 roku wynosiła 9,55 euro. Przed rokiem 2010 r. poziom zatrudnienia wśród ogółu białych imigrantów kształtował się podobnie jak w przypadku obywateli irlandzkich (Roeder 2011). Wysokość pensji jest jednak uzależniona od znajomości języka angielskiego i z tego powodu migranci z nieanglojęzycznych krajów – w tym Polacy, są poszkodowani pod względem warunków płacowych (O'Connell i McGinnity, 2008; Grabowska-Lusińska, 2007).

W zakresie procesu naturalizacji do roku 2004 prawodawstwo było bardzo liberalne (Glynn 2014). „Prawo ziemi” (*iussoli*) obowiązujące w tym okresie sprawiało, iż dziecko urodzone w Irlandii było automatycznie uprawnione do uzyskania irlandzkiego obywatelstwa. W roku 2004 przyjęto zmianę w tym zakresie, ustanawiając prawo do obywatelstwa dla dziecka urodzonego w Irlandii, którego przynajmniej jeden z rodziców rezydował legalnie w kraju przez minimum trzy z czterech poprzedzających narodziny lat.

Najbardziej kompleksowe ustawodawstwo w Irlandii dotyczy polityki antydyskryminacyjnej. Ustawodawstwo zakazuje dyskryminacji ze względu na stan cywilny, status rodzinny, orientację seksualną, religię, wiek, niepełnosprawność, rasę lub przynależność do społeczności koczowniczej (*TravellerCommunity*). Jednak badania wykazały, że pomimo tych środków, imigranci nadal spotykają się z przejawami dyskryminacji i dwa razy częściej niż autochtoni zgłaszają przypadki nierównego traktowania w miejscu pracy; dotyczy to w szczególności osób ciemnoskórych (O'Connell i McGinnity, 2008).

Irlandia zapewnia imigrantom wyjątkowo szeroki dostęp do uczestnictwa w lokalnym życiu politycznym i wymienia się ją jako kraj, który wprowadził najlepsze praktyki w tym zakresie (Niessen et al. 2007). Wszyscy nieirlandzcy obywatele

zamieszkali w tym kraju mogą głosować w wyborach lokalnych w Irlandii, pod warunkiem, że byli rezydentami w dniu 1 września roku poprzedzającego wybory (Quinn, 2010).

Kierunek działań w zakresie integracji edukacyjnej został opisany we wspomnianym wcześniej raporcie Ministerstwa do Spraw Integracji (2008). W dokumencie postuluje się takie działania jak: (1) zwiększenie liczby nauczycieli wspomagających w szkołach, (2) udzielanie dodatkowego wsparcia finansowego szkołom posiadającym dużą liczbę osób obcego pochodzenia. Środki dla szkół miały być wykorzystane do poprawy komunikacji pomiędzy szkołą a domem, zapewnienia lekcji języka angielskiego dla dorosłych oraz przygotowania szkół do funkcjonowania w społeczeństwie wielokulturowym. Budżet na te cele został znacznie zredukowany na skutek kryzysu gospodarczego, niemniej jednak od roku szkolnego 2012/2013 wprowadzono takie inicjatywy, jak: dodatkowe wsparcie językowe dla uczniów-obcokrajowców, zestawy testowe do wstępnej oceny stopnia znajomości języka angielskiego wśród uczniów, szkolenia dla personelu udzielającego wsparcia językowego, wytyczne dotyczące nauczania języka angielskiego jako dodatkowego oraz broszury dotyczące edukacji międzykulturowej (McGinnity et al. 2014). Badania mające na celu ewaluację działań będących odpowiedzią na napływ dzieci imigrantów do irlandzkich szkół wskazują jednak na niedostateczne efekty tych inicjatyw. (Lyon, Little 2009, Faas, Sokołowska, Darmody 2015).

Dyrektywa unijna dotycząca wsparcia finansowego nauczania języka ojczystego dzieci migrantów (77/486/EWG) nie jest realizowana w Irlandii. Irlandzkie władze centralne, ze względu na oszczędności w budżecie wprowadzone w ciągu ostatnich kilku lat nie wspierają w żaden sposób szkolnictwa polonijnego (MSZ 2012). Tymczasem wiele dzieci polskich migrantów uczęszczających do irlandzkich szkół podstawowych i średnich uczy się również w weekendowych szkołach polonijnych zgodnie z polskim programem nauczania. Część szkół utrzymywana jest ze środków polskich instytucji państwowych (MSZ), ale większość ma charakter społeczny.

Realizacja różnych aspektów irlandzkiej polityki imigracyjnej była przedmiotem oceny instytucji unijnych. W „Monitorze Integracji Europejskiej” z roku 2012 wyrażono uznanie dla aktywnej polityki obywatelskiej w Irlandii, ale nisko oceniono działania w zakresie zatrudnienia, edukacji i włączenia społecznego imigrantów. Pomimo wsparcia ze strony państwa władz samorządowych podejmujących działania na rzecz integracji, cięcia budżetowe poważnie ograniczyły możliwości ich realizacji. W roku 2010 samorządy otrzymały 1,2 mln euro na działalność integracyjną, a w roku 2012 budżet ten wyniósł zaledwie 160 tys. euro.

W percepcji badanych irlandzkich ekspertów w zakresie wdrażania polityki integracyjnej głównym problemem w ich działalności jest brak wyraźnej i klarownej polityki w tym obszarze. Część badanych odwołuje się do przywołanego wcześniej raportu Ministerstwa do Spraw Integracji (2008) i jego założeń. Kontrowersję budzi definiowanie integracji jako procesu dwukierunkowego. Badani nieco inaczej rozumieją integrację:

Dokument ten nie definiował integracji w sposób, w jaki my ją widzimy. Dla nas integracja jest związana z przyznaniem praw imigrantom w taki sposób, by mogli uczestniczyć w rynku pracy, systemie edukacyjnym, usługach itp. Jest to integracja poprzez nadanie odpowiednich praw. (3_MRCI_POIE_Ireland)

Eksperci krytykują zmiany w strukturze instytucjonalnej w obszarze kreowania i wdrażania polityki integracyjnej, przede wszystkim likwidację Ministerstwa ds. Integracji oraz powołanie Biura Promocji Integracji Imigrantów (*Office for the Promotion of Migrant Integration*). Jednostka ta została usytuowana w strukturach Ministerstwa Sprawiedliwości, co badani postrzegają jako zupełnie nieodpowiednią przestrzeń dla kreowania i realizowania polityki imigracyjnej. Wielu badanych krytykowało bierność Ministerstwa Sprawiedliwości:

Na przykład Departament Sprawiedliwości nigdy tak naprawdę nie podjął współpracy, a wydawałoby się, że to raczej kluczowy dział dla integracji i imigracji, zwłaszcza, że Biuro ds. Promocji Integracji podlega Departamentowi Sprawiedliwości. Serwis integracyjny Departamentu Sprawiedliwości jest oddzielną komórką; oni nigdy nie wyodrębnili potrzeb imigrantów spoza Unii Europejskiej i ich rodzi. (1_CCMP_POIE_Irlandia)

OPMI – jako jedyna centralna instytucja zajmująca się sprawami imigracji – jest krytykowana przez przedstawicieli irlandzkich instytucji samorządowych i pozarządowych ze względu na niską aktywność, hermetyczność, marnotrawstwo zasobów oraz realizację „miękkiej” (*soft*) koncepcji integracji skupionej wokół sporządzania statystyk i organizacji imprez kulturalnych:

Jako organizacja, jesteśmy dość krytycznie nastawieni w stosunku do działań tego biura, ponieważ praca, którą ono wykonuje, tak naprawdę niewiele zmienia w życiu ludzi. (2_ICI_POIE_Irlandia)

OPMI jest krytykowane również za brak realnego wsparcia dla działalności organizacji realizujących działania integracyjne na szczeblu lokalnym.

Tylko jeden przedstawiciel organizacji odpowiedzialnej za wdrażanie polityki integracyjnej odniósł się do współpracy OPMI z władzami lokalnymi. Pozostali uczestnicy badań nie wspominali o jakichkolwiek formach kreowania czy wdrażania polityki integracyjnej przez OPMI. W opinii badanych OPMI nie wyznacza żadnych priorytetów, nie egzekwuje oraz nie sprawdza czy wdrażanie strategii w poszczególnych projektach odbywa się prawidłowo. Badani zgodnie twierdzili, iż rząd za właściwe miejsce realizacji działań integracyjnych uznaje poziom lokalny, z kolei organizacje samorządowe i oddolne skarżą się na brak odpowiednich środków na realizację tych działań, co prowadzi do impasu.

Badani krytykowali brak legislacji dotyczącej integracji i kwestii migracyjnych oraz kreowanie polityki *ad hoc*, tylko na potrzeby doraźne. Taką formułę polityki imigracyjnej w Irlandii badani tłumaczą błędnym założeniem rządu o tymczasowości migracji. Zdaniem badanych, regulacje w obszarze imigracji powinny być kreowane na płaszczyźnie ustawowej, a nie na płaszczyźnie administracyjnej:

Na celowniku powinny znaleźć się konkretne legislacje; zmiany są potrzebne w wielu obszarach, np. kształcenia ustawicznego, edukacji – to pomogłoby w procesie włączania imigrantów do rynku pracy. (4_DorasLuimni_POIE_Ireland)

W zakresie finansowania działań integracyjnym dużym utrudnieniem dla instytucji na poziomie lokalnym jest koncentracja działań rządu wyłącznie na migrantach spoza Unii Europejskiej, co wynika z kryteriów przyznawania środków finansowych pochodzących z Funduszu Integracji Europejskiej i Europejskiego Funduszu na Rzecz Uchodźców. Mobilni obywatele UE nie są w kontekście tych funduszy postrzegani jako grupa docelowa potrzebująca wsparcia w procesie integracji. W konsekwencji wszelkie działania integracyjne w Irlandii skupiły się na obywatelach spoza Unii Europejskiej:

Integracja koncentruje się na społecznościach, które kulturowo różnią się od tego, czym jest kultura europejska, czyli kultura chrześcijańska; obecną strategią jest ukierunkowanie na odbiorcę, który jest bardziej odmienny kulturowo. (5_NCP_POIE_Ireland)

Badani dostrzegają potrzebę objęcia działaniami integracyjnymi nowoprzybyłych grup imigrantów z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, jako tych którzy również mają swoje potrzeby integracyjne (np. nauka języka, szkolnictwo ustawiczne, partycypacja polityczna, naturalizacja). Podkreślano, iż w zakresie finansowania działań integracyjnych w Irlandii nie podjęto dotychczas prób podziału grup docelowych i zróżnicowania działań pod kątem potrzeb tych grup. Ponadto, respondenci byli przekonani, iż recesja była jedynie pretekstem do wycofania funduszy na integrację dla władz lokalnych. W rzeczywistości wierzono, iż w dobie kryzysu migranci wrócą do swoich krajów. Badani z zadowoleniem oceniają zmianę postaw decydentów, którzy ukierunkowują się coraz wyraźniej na tych imigrantów, którzy planują zostać na stałe w Irlandii.

Oprócz głosów krytycznych w stosunku do realizacji działań związanych z integracją badani dostrzegali też szereg pozytywnych inicjatyw rządu i organizacji pozarządowych w ostatnich latach, takich jak: (1) przyspieszenie procesu naturalizacji, (2) szerzenie partycypacji obywatelskiej wśród migrantów, (3) skuteczną politykę antyrasistowską, (4) niwelowanie nierówności na rynku pracy.

Za priorytety w zakresie działań integracyjnych uznano zwalczanie wyzysku i dyskryminacji emigrantów, dostęp do kształcenia ustawicznego, lepsze wsparcie językowe w szkołach, poradnictwo dla młodzieży, doradztwo i informację w zakresie świadomości międzykulturowej wśród dostawców usług i urzędników, działania w zakresie dostępu kobiet do rynku pracy oraz wprowadzenie darmowych kursów językowych i zawodowych.

W odniesieniu do społeczności polskiej w Irlandii przedstawiciele instytucji wdrażających politykę integracyjną z jednej strony postrzegają Polaków jako posiadających potrzeby integracyjne, ale z drugiej strony jako społeczność mobilnych obywateli UE, którzy nie borykają się z tyloma problemami imigracyjnymi co migranci spoza Unii:

Jeśli mówimy o polskich rodzinach (w Irlandii), to ich problemy są takie same jak innych – mają one te same potrzeby jak wszędzie indziej – bezpieczeństwo, zakwaterowanie, edukacja, zatrudnienie. (1_CCMP_POIE_Irelandia)

Badani nie postrzegają Polaków w Irlandii jako grupy docelowej polityki integracyjnej, co wynika z braku wyodrębnienia różnych potrzeb obywateli UE i migrantów spoza Unii na przez agendy rządowe. Ponadto zwracano uwagę, iż w Irlandii migracja nigdy nie

przysparzała większych kłopotów i w związku z tym nie była też przedmiotem debaty publicznej.

Inicjatywy rządu irlandzkiego i organizacji pozarządowych mające na celu wsparcie nowo przybyłych odczuwalne były w społeczności polskiej. Jak wskazywano w raporcie o sytuacji Polaków i Polonii (MSZ 2012) zakres tych działań był szeroki i obejmował między innymi takie inicjatywy jak: wprowadzenie dodatkowych nauczycieli do szkół uczących polskie dzieci języka angielskiego, aktywizacja Polaków w czasie wyborów do Parlamentu Europejskiego i samorządów lokalnych, oferta usług w języku polskim w instytucjach rządowych czy publikacje w języku polskim przeznaczone dla migrantów (informacje dotyczące codziennego życia w Irlandii, poszukiwania pracy, czy wynajmu mieszkania).

Polscy migranci są postrzegani przez irlandzkich ekspertów jako samowystarczalni, dobrze zorganizowani ale również otwarci na innych i zaangażowani w życie lokalnych społeczności jednocześnie pozostając dumni ze swojej odrębności.

Przedstawiciele polskich organizacji w Irlandii dostrzegają, iż polska społeczność nie jest głównym odbiorcą działań integracyjnych w tym kraju. Składa się na to „niewidzialność” spowodowana bezproblemowym statusem relacji etnicznych oraz niewielki dystans kulturowy w porównaniu do przybyszy spoza Unii. Polscy eksperci dostrzegają doraźny charakter polityki integracyjnej rządu irlandzkiego. Taką formułę konstruowania tej polityki tłumaczą właśnie jako konsekwencję braku problemów na tle dyskryminacji i ksenofobii.

Można z dużym prawdopodobieństwem powiedzieć, że przyczyną znacznego dystansu niektórych polskich organizacji w stosunku do instytucji irlandzkich jest kierunek polityki imigracyjnej w Irlandii, którego celem jest integracja wielokulturowej społeczności zamieszkującej Zieloną Wyspę. Z tego względu działalność organizacji o profilu ekskluzywnym, separatystycznym jest sprzeczna z działalnością promowaną przez instytucje rządowe. Powoduje to, iż niektóre z polskich organizacji nie mogą ubiegać się o instytucjonalne wsparcie ze strony instytucji państwowych:

(...) oni są bardzo prointegracyjni, zwłaszcza w kontekście Brexitu, i zawsze byli, i są za integracją europejską, są otwarci na migrantów, więc jak się Pani domyśla, teraz trochę nam się to też, powiedzmy... my mamy troszeczkę inne priorytety. Więc też nam się tak trochę to rozjeżdża. (4_IDI_E_POIE_Irlandia)

Studia przypadków dowodzą, iż wsparcie finansowe ze strony instytucji irlandzkich dotyczy jedynie tych organizacji polonijnych, które podejmują szeroko zakrojone działania zgodne z integracyjnym kierunkiem polityki irlandzkiej. Wsparcie takie odbywa się na ogół na szczeblu lokalnym poprzez współpracę przy realizacji projektów dotyczących świadomości czy aktywizacji obywatelskiej Polaków.

III.3.2. Uwarunkowania formalno-prawne i finansowe funkcjonowania organizacji imigranckich i w szczególności polonijnych

W Irlandii nie istnieje jedna, konkretna, narzucona przez prawo forma dla organizacji pożytku publicznego (The Wheel 2015, Nordon 2009). Powszechne jest zakładanie organizacji pożytku publicznego jako spółek z ograniczoną odpowiedzialnością

(*companies limited by guarantee*) (bez kapitału zakładowego) lub fundacji pożytku publicznego. Możliwe jest również przyjęcie innych form organizacyjnych, jak niezarejestrowane stowarzyszenie (*unincorporated association*), spółdzielnia (*co-operative*), towarzystwo zapomogowe (*provident societies*) itd. (Nordon 2009). Wszystkie organizacje charytatywne muszą być wpisane do rejestru prowadzonego przez organ kontrolny organizacji charytatywnych (The Wheel 2015).

Większość organizacji non-profit w Irlandii istnieje jako spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Organizacje realizujące cele pożytku publicznego i przeznaczące na to wszystkie swoje środki kwalifikują się do zwolnienia z opodatkowania. Aby takie zwolnienie uzyskać organizacja musi być zarejestrowana w Urzędzie Kontroli Organizacji Charytatywnych i wnioskować do urzędu skarbowego o zwolnienie z podatku na podstawie deklaracji o charytatywnym charakterze organizacji (Philanthropy Ireland b.r.). Przy ocenie charytatywnego statusu organizacji brane są pod uwagę cztery szeroko pojęte kryteria dotyczące typu działalności: (1) łagodzenie skutków ubóstwa, (2) rozwój oświaty, (3) kult religijny oraz (4) wszelkie inne cele użyteczne społecznie (The Wheel 2015). Ponadto, wszystkie organizacje, aby móc ubiegać się o zwolnienie z podatku, wymagają posiadania struktury prawnej i organu kontrolnego. Organizacje takie przyjmują najczęściej jedną z trzech form prawnych: (1) nieposiadające osobowości prawnej stowarzyszenie z konstytucją lub regulaminem, (2) fundacja charytatywna ustanowiona przez umowę powierniczą lub (3) spółka zarządzana protokołem lub statutem ¹² (<http://www.revenue.ie/en/index.html>).

O statusie organizacji pożytku publicznego decyduje to, czy organizacja prowadzi działalność ukierunkowaną na cele pożytku publicznego, a nie jej forma prawna. Działalność gospodarcza w ramach organizacji non-profit dopuszczalna jest wówczas, gdy ma bezpośrednio wspierać realizację celów pożytku publicznego, tj. gdy stanowi środek do osiągnięcia tych celów.

Najważniejsze źródło finansowania organizacji non profit stanowią środki z budżetu państwa. Inne źródła finansowania to: darowizny prywatne, wpłaty z tytułu kar, dochód z lokat, dotacje korporacyjne i składki członkowskie. Prywatne darowizny obejmują *fundraising* prowadzony społecznie (zbiórki, bezpośredni *mailing*, *fundraising* podczas imprez, a także zobowiązanie do wpłat poprzez zlecenie stałe lub polecenie zapłaty w rachunku bankowym) oraz granty. W zakresie *fundraisingu* istnieją pewne ograniczenia. Zbiórka pieniędzy w miejscach publicznych stanowi przedmiot *Ustawy o zbiórkach ulicznych i domowych*. Aby taka zbiórka mogła być przeprowadzona wymagane jest pozwolenie policji (tzw. Gardy), a wnioski składa się do komisarza lokalnej policji. Nowa Ustawa o organizacjach pożytku publicznego (*Charities Act*) z 2009 r. zmieniła Ustawę z 1962 r., rozciągając wymóg uzyskania zezwolenia zarówno na gotówkową, jak i bezgotówkową zbiórkę w miejscach publicznych (Nordon 2009).

W świetle badań sondażowych wszystkie organizacje polonijne w Irlandii były formalnie zarejestrowane. 13 z 21 organizacji to stowarzyszenia, 1 – fundacja a pozostałe posiadały inny status prawny. Studia przypadków wskazują, iż status prawny organizacji polonijnych pozwala im na bezproblemowe finansowanie działalności z różnych źródeł: grantów, zbiórek, darowizn oraz składek członkowskich. Badani nie wspominają o

¹² Źródło: <http://www.revenue.ie/en/index.html>.

jakichkolwiek utrudnieniach związanych ze sformalizowaniem działalności, rejestracją stowarzyszenia czy biurokracją:

Przed wszystkim Irlandczycy byli niezwykle pomocni... Dopytywałam się, jako kto mamy się zarejestrować, czy jako co, w urzędach uzyskiwałam pełną odpowiedź. Ja tak: memorandum... no dobrze, a macie coś, na czym mogłabym się oprzeć i włożyć tylko te części nasze? Stwierdzili: nie, nie mamy, ale proszę. Tutaj jest, tutaj na tym możecie. Cudowni byli, naprawdę, jeśli chodzi o pomoc w załatwianiu formalności. (12_IDI_O2b_POIE_Irlandia)

Jak wspomniano wcześniej, polskie organizacje polonijne mogą liczyć na finansowe wsparcie w realizacji swoich działań, ale tylko w przypadku zbieżności profilu ich działalności z irlandzką polityką imigracyjną. Dlatego cele, które są wspierane to przede wszystkim aktywizacja obywatelska Polaków mieszkających w Irlandii oraz włączenie polskiej społeczności w proces legislacyjny mający na celu obronę praw obywatelskich mniejszości w Irlandii.

Jak wynika z badań, tylko niektóre polskie organizacje polonijne stają się częścią systemu organizacji wdrażających politykę integracyjną. Z udziału w tym systemie wyłączone są organizacje o nie-inkluzywnym profilu działalności nastawione na podtrzymywanie kultury i tożsamości narodowej i edukację. W ostatnich latach organizacje polonijne są częściej postrzegane jako potencjalni partnerzy w działaniach integracyjnych, co należy wiązać ze zwrotem w polityce irlandzkiej w kierunku tych migrantów, którzy decydują się na osiedlenie się na stałe w Irlandii.

W świetle wywiadów z ekspertami irlandzkimi finansowe wsparcie polskich organizacji polonijnych z irlandzkich środków publicznych było w dużej mierze ograniczone przez regulacje prawne na szczeblu Unii Europejskiej. Irlandzcy eksperci zwrócili uwagę na fakt, iż fundusz integracyjny w latach 2007-2014 obejmował tylko obywateli spoza Unii, tym samym organizacje polonijne nie mogły z niego korzystać ze względów formalnych. Od 2010 roku wszystkie środki finansowe na pomoc dla imigrantów musiały pochodzić z Funduszy Integracji Europejskiej i Europejskiego Funduszu na Rzecz Uchodźców. W efekcie Komisja Europejska ustaliła, że fundusz integracyjny w okresie 2007-2014 obejmie tylko obywateli spoza UE; przez ten czas nie było w Irlandii żadnych alternatywnych źródeł finansowania. W konsekwencji wszelkie działania integracyjne musiały skupić się na obywatelach spoza UE. Wpłynęło to na brak wsparcia dla polskich organizacji imigranckich i zwrot w kierunku wsparcia imigrantów ze znacznie bardziej odległych kręgów kulturowych:

Integracja koncentruje się na społecznościach, które kulturowo różnią się od tego, czym jest kultura europejska, czyli kultura chrześcijańska; obecną strategią jest ukierunkowanie na odbiorcę, który jest bardziej odmienny kulturowo. (5_NCP_POIE_Ireland)

III.3.3. Dyskurs publiczny o imigrantach i ich organizacjach

W świetle wyników Europejskiego Sondażu Społecznego z lat 2002-2014 opinia na temat imigrantów w Irlandii zmieniała się zgodnie z cyklem ekonomicznym. W latach 2002-2006 można zaobserwować wzrost pozytywnego nastawienia do imigrantów, w latach recesji 2006-2010 następuje gwałtowny spadek pozytywnych opinii, a następnie

w latach 2012-2014 - ponowny wzrost nastrojów przyjaznych imigrantom. Szczególnie wyraźne różnice w opiniach zaobserwować można w odpowiedzi na sondażowe pytanie o wpływ imigrantów na sytuację gospodarczą kraju. Odpowiedzi na to pytanie w okresie recesji wskazują, iż imigranci częściej postrzegani byli jako zagrażający niż przynoszący korzyści dla krajowej gospodarki. Znacznie lepiej w okresie przed i po kryzysie oceniani są imigranci pod kątem korzyści kulturowych. Imigranci postrzegani są jako osoby, które ubogacają życie kulturowe Irlandii i sprawiają, że Irlandia jest lepszym miejscem do życia¹³.

Podobnie jak w większości krajów europejskich, mieszkańcy Irlandii są znacznie bardziej otwarci na imigrantów bliskich kulturowo (pochodzących z tego samego kręgu kulturowego i tej samej rasy) niż na przybyszy z odległych kręgów kulturowych. W roku 2002 niemal 80% Irlandczyków popierało przyjęcie w swoim kraju imigrantów z tej samej rasy/grupy etnicznej, a 65% imigrantów z odmiennych grup. Odsetki te stopniowo malały osiągając odpowiednio 58% i 50% w późniejszych latach. Widoczny spadek dostrzec można w roku 2008 (recesja) i 2014 (kryzys uchodźczy). Kierunek nastawienia do imigrantów w Irlandii kształtuje się w tym okresie odmiennie od innych krajów Europy Zachodniej (EU10), gdzie poziom otwartości na imigrantów nieznacznie się zwiększył.

Najgorsze nastawienie przejawiają Irlandczycy do Romów, którzy kojarzeni są z koczowniczą społecznością *Irish Travellers* (McGreil 2011) nacechowaną negatywnie w opinii społecznej. Tylko 25% zezwoliło by na ich przyjęcie w Irlandii. Mniej przychylnie Irlandczycy postrzegają również muzułman (41% zezwoliłoby na ich przybycie). W świetle 7 rundy sondażu ESS (2014) niemal połowa Irlandczyków wierzyła, iż niektóre kultury są wyższe, niż inne (45%), znacznie mniejszy odsetek wierzy, iż ludzie niektórych ras rodzą się mniej inteligentni (17%). W świetle raportu przygotowanego przez Frances McGinnity i współpracowników (2018) wartości te wskazują na nieco wyższy poziom rasizmu biologicznego i kulturowego niż średnia dla krajów Europy Zachodniej (EU10).

W odniesieniu do polskiej społeczności Irlandczycy wykazali relatywnie duże zainteresowanie zarówno polskim językiem jak i kulturą (Dabaene 2008). W okresie znacznego napływu Polaków do Irlandii przed recesją, wydawano polskojęzyczny 8-stronicowy dodatek do dziennika „Evening Herald” oraz wkładkę do największego tygodnika katolickiego w Irlandii „The Irish Catholic”. Redaktor pisma Michael Kelly podkreślał, iż zarówno gazeta jak i cały Kościół irlandzki chce aby Polacy integrowali się ze społeczeństwem irlandzkim i aktywnie uczestniczyli w życiu irlandzkiego Kościoła. Od roku 2007 wydawano również angielskojęzyczny miesięcznik „Polish Neighbour” dotyczący Polski i Polaków, a przeznaczony dla Irlandczyków. Stacja telewizyjna City Channel emituje od 2005 roku program polski, który powtarzany jest cztery razy w tygodniu, a różne radiostacje irlandzkie zaczęły nadawać polskie programy radiowe.

Po 2010 roku zainteresowanie społecznością polską w mediach irlandzkich spadło; można było usłyszeć głównie wzmianki o wydarzeniach takich, jak Mistrzostwa Europy w piłce nożnej czy o przestępstwach popełnianych wśród społeczności polskiej. W irlandzkich szkolnych podręcznikach do historii o Polsce wspomina się bardzo rzadko i są to wątki raczej poboczne; pojawiają się one przy okazji informacji o Koperniku

¹³Źródło: European Social Survey Cumulative File, ESS 1-7 (2016). Data file edition 1.0. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway (dane z rundy 1-7)

(urodzony w Polsce), przy opisie sytuacji Europy po I wojnie światowej (mapa Europy z konturami Polski), w związku z tematem wybuchu II wojny światowej czy zimnej wojny i wreszcie gdy mowa o obaleniu komunizmu i przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej (MSZ 2012).

Przed nadejściem recesji Polacy w irlandzkich mediach i dyskursie publicznym byli przedstawiani jako wartościowi, ciężko pracujący obywatele (Kropiwiec i King-O'Riain 2006). W szczególności ceniono ich za etykę pracy. Badania pokazują, że migranci z nowych krajów członkowskich nie wypierają z rynku pracy pracowników irlandzkich (Doyle et al. 2006), nie korzystają też zbyt często z systemu opieki społecznej, a korzystne warunki gospodarcze w momencie przybycia tej grupy imigrantów były prawdopodobnie przyczyną stosunkowo przychylnego odbioru polskich migrantów przez społeczeństwo irlandzkie (Roeder 2011). Polacy mają opinię dobrych i rzetelnych pracowników i stosunkowo dobrze integrują się z lokalną społecznością oraz środowiskiem pracy. Większość wykonuje zajęcia związane z niskim statusem społecznym, ale są też cenieni jako architekci, inżynierowie i projektanci budowlani; spotykamy ich również w agencjach pośrednictwa pracy czy w biurach administracji państwowej (MSZ 2012). Polacy rzadko angażują się w działalność związków zawodowych w Irlandii (Turner, D'Art i Cross 2008) co świadczy o tym, iż nie postrzegają siebie jako grupy dyskryminowanej na rynku pracy.

Przed 2010 rokiem w Irlandii stosunkowo rzadko miały miejsce jakiekolwiek napięcia na tle narodowościowym (Quinn, 2010). Zdarzały się jednak pojedyncze incydenty negatywnie oddziałujące na wizerunek Polaków. Takim przykładem są artykuły o nierozważnym, stwarzającym zagrożenie prowadzeniu pojazdów przez Polaków oraz o samochodach zarejestrowanych w Polsce, które były zwolnione z podatku i ubezpieczenia w Irlandii (Haynes et al. 2009). W 2012 roku miał miejsce przykry incydent prasowy, który stawiał polską społeczność w negatywnym świetle. Gazeta „Irish Independent” (Harkin i Costello, 2012), przeinaczając polską wersję artykułu z „Gazety Wyborczej”, opisała historię bezrobotnej kelnerki z Polski, która jakoby bardzo sobie chwaliła życie na zasiłkach w hrabstwie Donegal. Artykuł spowodował lawinę negatywnych, nieprzychylnych polskim imigrantom komentarzy i panikę moralną. Mimo wszystko, w *Raporcie o sytuacji Polaków i Poloniiza granicą* podkreślono, że historia ta ostatecznie miała korzystny wpływ na wizerunek polskiej społeczności w Irlandii, ugruntowując opinię o Polakach jako o sumiennych, uczciwych pracownikach, a przy tym ludziach o serdecznym i otwartym usposobieniu (MSZ, 2012).

Wypowiedzi irlandzkich ekspertów świadczą o tym, iż o Polakach w Irlandii mówi się niezbyt dużo ze względu na ich „bezproblemowość” i swoistą „niewidzialność – pracowitość, szybkie integrowanie się i brak konfliktów na tle etnicznym. Można też zauważyć, iż w ostatnich latach w dyskursie publicznym Polonia zaczęła być częściej dostrzegana, ze względu na jej liczebność oraz coraz bardziej osiedleńczy charakter dużej liczby migrantów. Dostrzegano też, iż przez lata w głównym nurcie debaty publicznej w Irlandii migracja była tematem pobocznym, ponieważ nie wiązały się z nią większe problemy dla funkcjonowania państwa i społeczeństwa irlandzkiego. Politycy wierzyli, że migracja jest kwestią tymczasową. Wątek migracji i obecności imigrantów w Irlandii staje się stopniowo coraz bardziej obecny w publicznej debacie dzięki uświadamianiu sobie przez decydentów, iż pomimo kryzysu gospodarczego imigranci nie opuścili Republiki, a wielu z nich – w tym również Polacy – podjęło decyzję o osiedleniu się w

Irlandii. Głos społeczności imigranckich w Irlandii jest jeszcze stosunkowo słabo słyszalny, ale eksperci prognozują, iż w przyszłości będzie on miał istotne znaczenie w kształtowaniu się polityki imigracyjnej w tym kraju.

Z kolei wypowiedzi przedstawicieli społeczności polskiej świadczą o ogólnie pozytywnym wizerunku Polaków w Irlandii. W potocznej opinii społeczeństwa irlandzkiego Polaków i Irlandczyków łączą podobne doświadczenia historyczne i tradycja migracyjna. Badani zwracali uwagę na język politycznej poprawności w debacie oraz przestrzeni publicznej, który również w codziennych relacjach Polaków ze społecznością przyjmującą nie dopuszczał wypowiedzi rasistowskich, ksenofobicznych czy wrogo nastawionych do imigrantów.

III.3.4. Dominujące postawy społeczeństwa irlandzkiego wobec imigrantów i ich organizacji

Irlandia jest krajem o stosunkowo krótkiej historii imigracji, stąd postawy społeczeństwa irlandzkiego wobec imigrantów, w odróżnieniu od krajów takich jak Wielka Brytania czy Francja, dopiero się kształtują. Z kolei ze względu na długą historię emigracji, która stanowi specyficzny rys kulturowy Irlandii, mieszkańcy Republiki z dużą otwartością podchodzą do imigrantów szukających lepszego życia w ich kraju. Specyfika Irlandii przejawia się w tym, iż dynamiczny napływ imigrantów – w tym Polaków – nastąpił w okresie gwałtownego wzrostu ekonomicznego, co stanowiło korzystne warunki dla integracji imigrantów na rynku pracy (Roeder 2011). Istotne znaczenie ma również fakt, iż większość imigrantów pochodzi z krajów katolickich i są biali, co sprawia że ryzyko dyskryminacji ze względu na religię i kolor skóry jest nieznaczne (Barret, Duffy 2008, Fanning 2011). Napływ imigrantów do Irlandii po roku 2004 miał charakter ekonomiczny. Zakładano więc, iż imigranci skoncentrują się na poprawie statusu materialnego i nie będą obciążać systemu opieki społecznej, co rzeczywiście ma miejsce w przypadku społeczności polskiej. Czynniki te mogą wskazywać, iż integracja imigrantów w Irlandii powinna przebiegać bardziej sprawnie, niż w innych krajach Zachodniej Europy, gdzie kontekst gospodarczy był mniej korzystny, a duża część nowoprzybyłych różniła się znacznie od rodzimej ludności (Roeder 2011).

W licznych badaniach jakościowych Polacy mieszkający w Irlandii podkreślają dużą życzliwość Irlandczyków i chęć niesienia pomocy w codziennych relacjach oraz w instytucjach publicznych (Dzięglewski, [w druku] 2019). Respondentów często zaskakuje bezpośredniość Irlandczyków, ich otwartość i demokratyczny sposób prowadzenia konwersacji w środowisku zawodowym (relacja szef-pracownik). Polacy wysoko oceniają praktyki kulturowe Irlandczyków, w szczególności nawiązywanie konwersacji z nieznanymi w miejscach publicznych (np. na przystanku, czy w autobusie), tzw. *small talks*. Cenią również pogodę ducha, brak pośpiechu, wysoki poziom uspołecznienia i bezstresowy styl pracy.

Z kolei Irlandczycy pozytywnie postrzegają Polaków, co znajduje swój wyraz również w środkach masowego przekazu i dyskursie publicznym i na co składa się głównie etyka pracy polskich migrantów. W badaniach Haynes i współpracowników (2009), przeprowadzonych wśród osób narodowości irlandzkiej, Polacy byli najczęściej wymienianą grupą emigrancką w Irlandii (98% doniesień o emigrantach). Polską społeczność postrzegano również jako najlepiej zorganizowaną (67%). Jako przyczynę

sukcesu Polaków w Irlandii badani podawali: zdolność do ciężkiej pracy (29,2%), podobieństwo kulturowe do Irlandczyków (13,6%), katolicyzm (10,3%) i znajomość języka angielskiego (5,8%). Podobieństwo Polaków i Irlandczyków często również było przedmiotem przekazu w mediach irlandzkich. Wśród negatywnych cech Polaków w Irlandii wskazywano najczęściej niebezpieczną jazdę samochodem z kierownicą po lewej stronie, co było również elementem doniesień medialnych.

W dokumentach MSZ wizerunek Polaków w Irlandii określono jako pozytywny (MSZ 2008). Zwrócono uwagę, iż Polacy postrzegani są jako dobrzy i solidni pracownicy, a pomiędzy obydwojema narodami istnieją podobieństwa historyczne oraz wspólne wyznanie rzymskokatolickie. Antypolskie wystąpienia mają charakter incydentalny i szybko zostają stłumione. Przykładem może być dyskusja zainicjowana przez Partię Pracy w 2006 roku na temat przywrócenia obowiązku pozwolenia na pracę dla przedstawicieli nowych członków UE, w tym – dla Polaków. Propozycja ta jednak została ostro skrytykowana i ostatecznie partia wycofała się z niej. Innym przykładem był zarzut dotyczący opóźniania nauki w szkołach przez dzieci imigrantów nie znające języka angielskiego. W 2008 roku rzecznik do spraw edukacji Brian Hayes należący do opozycyjnej partii *Fine Gael* przedstawił propozycję odseparowania dzieci imigrantów od dzieci irlandzkich i stworzenie dla nich osobnych klas. Zmiany te jednak nie zostały wprowadzone.

Studia przypadków oraz wywiady z ekspertami w zakresie organizacji polonijnych w Irlandii wskazują na bardzo przyjazne postawy Irlandczyków w stosunku do Polaków. Zarówno po stronie społeczności irlandzkiej jak i wśród Polaków mieszkających w Irlandii funkcjonuje głębokie przekonanie o wspólnej płaszczyźnie porozumienia jaką tworzą katolicyzm i podobieństwa historyczne. Respondenci na ogół nie spotkali się z przejawami rasizmu czy dyskryminacji. Ich zdaniem, zdarzenia takie mają charakter incydentalny i w większym stopniu dotyczą imigrantów odmiennych kulturowo, o innym kolorze skóry. Irlandia jawi się im jako kraj promujący różnorodność, w którym każda mniejszość może w sposób pokojowy koegzystować ze społecznością irlandzką i innymi grupami etnicznymi.

W oczach Irlandczyków Polacy najczęściej postrzegani są jako najliczniejsi przedstawiciele imigrantów z Europy Wschodniej. Sposób w jaki przedstawiciele organizacji irlandzkich mówią o społeczności polskiej i polonijnych organizacjach wskazuje z jednej strony na pozytywne jak i negatywne cechy wizerunku Polaków w kontekście funkcjonowania polonijnych organizacji. Z jednej strony eksperci postrzegają Polaków jako dobrze zorganizowanych, samowystarczalnych, profesjonalnych, aktywnych i zaangażowanych w działalność społeczności lokalnych. Z drugiej strony jednak - dostrzegają hermetyczność społeczności polskiej, nieufny stosunek do instytucji państwowych, zamykanie się na innych, nastawienie tylko na podtrzymywanie własnej kultury narodowej i niechęć do integracji. Eksperci irlandzcy mówiąc o dobrej organizacji Polaków nie rozróżniali idei samoorganizacji przedsiębiorczo-komercyjnej od formalnych stowarzyszeń i organizacji pożytku publicznego. Dlatego wśród pozytywnych aspektów wysokiej oceny samoorganizacji Polaków w Irlandii obok formalnych stowarzyszeń polonijnych wymieniali również polskie sklepy, centra medyczne, prasę, polskie szkoły niedzielne i kancelarie prawnicze, które są coraz bardziej widoczne w Irlandii.

Spadek otwartości w stosunku do imigrantów w Irlandii w okresie kryzysu gospodarczego miał charakter krótkookresowy. Na pozytywny stosunek Irlandczyków do

społeczności polskiej wpływają takie czynniki, które w ich oczach wyróżniają ją od innych grup imigrantów (np. Chińczyków): (1) katolicyzm, (2) podobieństwa historyczne, (3) biały kolor skóry, (4) ten sam (chrześcijański) krąg kulturowy, (5) umiejętności integracyjne, (6) wysoki poziom samoorganizacji, (7) etos pracy, (8) „bezproblemowość” – rozumiana jako brak napięć na tle etnicznym, nie nadwyrażanie systemu opieki społecznej.

III.4. Relacje bilateralne między krajem wysyłającym a przyjmującym

III.4.1. Charakterystyka stosunków politycznych w XX i XXI wieku

Relacje pomiędzy Polską i Irlandią nabrały konkretnego kształtu dopiero po otwarciu irlandzkiego rynku pracy dla Polaków w 2004 roku. W okresie międzywojennym i bezpośrednio po II wojnie światowej pomiędzy obu państwami nie były nawiązane stosunki dyplomatyczne, utrzymywano jedynie sporadyczne kontakty handlowe. Dopiero w 1976 roku zawarto porozumienie dyplomatyczne na szczepku ambasad, w rezultacie którego ambasador PRL w Dani został akredytowany w Dublinie, a ambasador Republiki Irlandzkiej w Szwecji i Finlandii – w Warszawie. W roku 1979 odbyły się pierwsze polsko-irlandzkie konsultacje polityczne w irlandzkim Ministerstwie Spraw Zagranicznych. W następnych latach akredytowano ambasadorów PRL w Brukseli (do 1979), Hadze (od 1981) oraz Londynie (w latach 1984-1991). Polska ambasada w Dublinie powstała dopiero w 1991 roku, a pierwszym ambasadorem w Irlandii został Ernest Bryll.

Dwustronna współpraca polityczna ma charakter spotkań szefów rządów, ministrów i parlamentarzystów. Jej celem jest podtrzymywanie dobrego klimatu wokół współdziałania obydwu krajów w zakresie handlu, współpracy naukowo-akademickiej i zapewnienia dobrego, zgodnego z lokalnymi tradycjami i zwyczajami traktowania Polaków przebywających w Irlandii.

Dla Polski i Polaków kluczowe znaczenie w rozwoju wzajemnej współpracy miała decyzja rządu irlandzkiego o otwarciu rynku pracy natychmiast po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Od tego czasu Polska i Irlandia pozostają ważnymi partnerami w sferze ekonomicznej, politycznej i kulturalnej.

III.4.2. Charakterystyka umów i porozumień międzynarodowych między Polską a Irlandią

W zakresie współpracy ekonomicznej przed 2004 rokiem Polska początkowo dostarczała 80% importowanego przez Irlandię węgla. Kolejne irlandzkie misje handlowe w roku 1968, 1971 i 1972 sprawiły, iż Irlandia rozpoczęła eksport wyrobów elektronicznych, tekstyliów, skór i materiałów ogniotrwałych do Polski. Z kolei Polska rozpoczęła import sprzętu i maszyn rolniczych, chemikaliów i tkanin. W 1972 roku Irlandia po raz pierwszy uczestniczyła w Międzynarodowych Targach w Poznaniu (Kałuski 2007).

Dzisiaj współpraca gospodarcza pomiędzy Polską a Irlandią opiera się na zadaniach wspierających wspólną politykę handlową realizowanych w ramach przynależności do Unii Europejskiej. Na forum międzynarodowym Polska i Irlandia współpracują również w ramach członkostwa w organizacjach o charakterze gospodarczym, takich jak: WTO, OECD czy UNIDO. Stosunki gospodarcze pomiędzy obydwojema państwami regulowane są przez Traktat Akcesyjny z 16 kwietnia 2003 roku, wszystkie akty prawne

przyjęte na tej podstawie oraz przez Umowę między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Irlandii w sprawie unikania podwójnego opodatkowania i zapobiegania uchylaniu się od opodatkowania w zakresie podatków od dochodu, sporządzoną w Mardycie, 13 listopada 1995 (Dz. U. 1996 Nr 29, poz. 129). Ponadto w mocy pozostają postanowienia Umowy o Rozwoju Współpracy Gospodarczej, Przemysłowej i Naukowo-Technicznej z 13 czerwca 1977 roku. Umowa dotycząca unikania podwójnego opodatkowania była przedmiotem wielu spekulacji i ożywionej debaty publicznej w Polsce. Rozwiązania przyjęte na mocy tej umowy są korzystne dla osób, które planują powrót do Polski. Na mocy tej umowy migranci powrotni unikają płacenia podatku od dochodów osiągniętych w Irlandii.

Z informacji udzielonych przez Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Dublinie wynika, iż w roku 2008 obroty handlowe pomiędzy Polską i Irlandią osiągnęły rekordową kwotę 1488 mln euro. Na dobry wynik współpracy gospodarczej istotny wpływ mają bardzo dobrze rozwinięte po roku 2004 połączenia lotnicze oraz sieć kontaktów pomiędzy organizacjami działającymi w obszarze gospodarczym. Na szczególną uwagę zasługują takie organizacje jak *Irish Polish Chamber of Commerce* w Dublinie oraz *Enterprise Ireland* z siedzibą w Dublinie i biurem w Warszawie. Obie organizacje aktywnie wspierają działania polskich i irlandzkich firm działających w obydwu krajach. Organizacje wspierają wejście na rynek przedsiębiorców oraz przedsięwzięcia biznesowe oparte na kooperacji.

Ważna dla życia polskich migrantów w Irlandii jest również Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Irlandii o współpracy w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej podpisana w Warszawie, 12 maja 2001 roku (Dz. U. 2006 Nr 103, poz. 701), która obowiązuje od 18 marca 2006 roku. Umowa ta reguluje zakres i warunki polsko-irlandzkiej współpracy policyjnej. Umowa ta w znacznym stopniu ułatwiła Polakom ubieganie się o zatrudnienie w irlandzkiej policji.

Z informacji zawartych na stronie Ambasady RP w Dublinie wynika, iż współpraca z Republiką Irlandii w obszarze kulturalno-naukowym ma charakter stały i wynika z zakresu zadań związanych z dyplomacją publiczną i kulturalną ambasady. W ramach tych zadań ambasada współpracuje z irlandzkimi ministerstwami, w szczególności z Ministerstwem Sztuki, Dziedzictwa Narodowego i Kultury Irlandzkiej. Ponadto współpraca obejmuje również miejscowe ośrodki kultury oraz kluczowe ośrodki naukowo-badawcze w Irlandii. Ambasada angażuje się również w projekty, które służą umacnianiu więzi między polskimi i irlandzkimi twórcami oraz przedstawicielami środowiska akademicko-naukowego. Przykładem aktywnej działalności ambasady w tym obszarze jest organizacja festiwalu *Polska Eire*, spotkania ze znanymi Polakami czy utworzenie wirtualnej galerii polskich fotografików w Irlandii.

Wątek związany z umowami bilateralnymi pomiędzy Irlandią a Polską w ogóle nie pojawił się wypowiedziach ekspertów.

III.4.3. Dominujące wzajemne postawy społeczeństw Polski i kraju przyjmującego

Wzajemne postawy Polaków i Irlandczyków od początku napływu polskich imigrantów do Irlandii kształtowały się pod wpływem dużej sympatii i wzajemnego

zainteresowania. Pozytywny stosunek Irlandczyków do Polaków nie uległ pogorszeniu nawet w okresie recesji, który cechował się wzrostem nastrojów anty-imigranckich. Irlandczycy doceniają fakt, iż w czasie kryzysu Polacy nie wyjechali z Irlandii i pomimo problemów gospodarczych zapuszczają powoli korzenie w nowym kraju (Steen 2010). Polacy to grupa najczęściej wymieniana przez Irlandczyków poproszonych w badaniach o zidentyfikowanie nowych imigrantów (Roeder 2011), na co wpływ ma zapewne liczebność polskiej społeczności oraz częste styczności pomiędzy Polakami i Irlandczykami w środowisku pracy i codziennym życiu. Polacy, zdaniem badanych Irlandczyków, są też grupą najlepiej zintegrowaną ze społeczeństwem irlandzkim. Przyczyną takich pozytywnych postaw i opinii jest wysokie uznanie dla etosu pracy Polaków (Haynes et al. 2009) przekonanie o podobieństwie historycznym i kulturowym pomiędzy obydwoma narodami oraz dominujące rzymsko-katolickie wyznanie. Dane pochodzące z *European Value Survey* potwierdzają tezę o podobieństwach w zakresie ważnych dla Polaków i Irlandczyków wartości. Irlandczycy z jednej strony podążają w wyznaczonym przez Rolanda Ingleharta kierunku wartości postmaterialistycznych (mniejsze przywiązywanie wagi do pracy jako wartości, większe do przyjaciół i samorealizacji), a z drugiej strony odstają zdecydowanie od innych krajów Europy Zachodniej (EU-10) pod względem przywiązania do tradycyjnych wartości religijnych (Inglehart Welzel 2005). Pomimo postępującej sekularyzacji w Irlandii i Polsce – mieszkańców obu krajów łączy przywiązanie do tradycyjnych wartości¹⁴.

Opinie Irlandczyków na temat znacznego poziomu integracji społeczności polskiej w Irlandii wynikające z sondażu, nie są tak jednoznaczne w kontekście wypowiedzi ekspertów irlandzkich oraz wielu badań o charakterze etnograficznym. Z jednej strony eksperci wysoko oceniają aktywność, samoorganizację Polaków w kontekście działalności polonijnych organizacji. Dostrzegają oni też integracyjny profil działalności niektórych z nich. Z drugiej strony - zwracają uwagę na hermetyczność i samowystarczalność niektórych zbiorowości polonijnych, w ramach których Polacy zaspokajają większość swoich potrzeb, nie przejawiając chęci otwarcia się na innych, w tym – rdzennych mieszkańców Republiki.

Tendencja do separacji wśród Polaków mieszkających w Irlandii uchwycona została w przynajmniej kilku badaniach (Dzięglewski 2011, Klimek 2012, Simon 2014, Nolka Nowosielski 2009, Dzięglewski [w druku] 2019). W pierwszej fazie pobytu w Irlandii polscy imigranci biorący udział w badaniach zwracali uwagę na trudności związane z nawiązaniem pogłębionej relacji z Irlandczykami, co tłumaczyli barierą językową oraz faktem, iż w pewnym wieku nie nawiązuje się już tego typu przyjacielskich relacji (Dzięglewski 2011). Ważnym aspektem w życiu Polaków w Irlandii okazał się też charakter sieci społecznych jakie tworzą oni na emigracji. W zdecydowanej większości sieci te opierają się na relacjach z innymi polskimi migrantami i podtrzymywaniu silnych więzi z krajem ojczystym. Charakter sieci społecznych sprawia, iż życie prywatne i społeczne toczy się głównie we własnej grupie etnicznej (Klimek 2012), a styczności i relacje z Irlandczykami najczęściej ograniczają się do środowiska pracy (Nolka, Nowosielski 2009). Niektórzy badacze zwracają również uwagę, iż na separatystyczne postawy Polaków w Irlandii wpływa również silne przywiązanie do tradycji i kultury narodowej

¹⁴ **Źródło:** EVS. (2015). European Values Study Longitudinal Data File 1981-2008 (EVS 1981-2008) (Version 3.0.0). GESIS Data Archive, Cologne.

(Simon 2014). Jeszcze inni badacze zwracają uwagę na fakt stosunkowo słabej znajomości kultury i niewielkie zainteresowanie Polaków kulturą irlandzką (Radiukiewicz et al. 2006, Dzięglewski 2011). Tendencje do swoistej gettoizacji społeczności polskiej współistnieją z trendem integracyjnym promowanym coraz częściej przez organizacje polonijne. Niemniej jednak przez wielu Irlandczyków – o czym świadczą wypowiedzi ekspertów – Polacy postrzegani są jako grupa zamknięta i trzymająca się na uboczu. Przypadki dyskryminacji czy rasizmu w stosunku do Polaków w Irlandii mają charakter incydentalny (MSZ 2009).

Dzięki dużej liczebności Polacy są coraz bardziej znani i popularni w Irlandii. Na popularność Polaków i Polski wskazuje również duża liczba Irlandczyków, którzy odwiedzają Polskę. Częste wizyty ułatwiają bardzo dobrze rozwinięte połączenia lotnicze. Według danych Ambasady Irlandii w Warszawie w 2008 roku Polskę odwiedziło 100 tys. Irlandczyków (MSZ 2009). MSZ podkreśla, iż irlandzkie instytucje, organizacje pozarządowe jak i przedsiębiorstwa bardzo życzliwie odnoszą się do inicjatyw Polaków. Irlandczycy włączają się w różne przedsięwzięcia kulturalne, sportowe, szkoleniowe, a wizerunek Polaków w Irlandii nadal pozostaje pozytywny (MSZ 2012).

III.5. Inne czynniki

W trakcie badań empirycznych ujawniły inne determinanty, które mają wpływ na stan organizacji. Są to:

- (1) polityki migracyjne na szczeblu Unii Europejskiej (dyrektywy, programy), które mają przełożenie na finansowanie działalności organizacji imigranckich, oraz
- (2) rozwój komunikacji i transportu lotniczego.

Pierwszy czynnik ujawnił się podczas wywiadów z ekspertami irlandzkimi w zakresie wdrażania polityki integracyjnej. Badani zauważyli, iż wykorzystanie funduszy unijnych na działalność organizacji pozarządowych w Irlandii obwarowane jest spełnieniem kryteriów dotyczących wsparcia konkretnej grupy – imigrantów spoza Unii Europejskiej. Tym samym organizacje zmuszone są do skoncentrowania się na działalności skierowanej do tych imigrantów, co sprawia, iż społeczności i organizacje imigrantów z nowych krajów członkowskich EU nie mogą być grupą docelową. Czynnik ten w znacznym stopniu wyjaśnia sporadyczne kontakty pomiędzy organizacjami polonijnymi i sektorem pozarządowym w Irlandii.

Drugi czynnik najczęściej nie jest formułowany wprost ale wynika z kontekstu wypowiedzi badanych przedstawicieli polskich organizacji imigranckich. W obszarze komunikacji bardzo ważną rolę odegrały nowe media oraz aktywna kampania umożliwiająca dostęp do informacji na temat pracy w Irlandii. W obszarze transportu kluczową rolę odegrały tanie linie lotnicze, w szczególności irlandzki Ryanair, który zaoferował tanie połączenia do Irlandii (Krings et al. 2009, Luthhra, Platt, Salamońska 2014). Podróż lotnicza za granicę od 2004 roku, w przeciągu niemal kilku lat, stała się zjawiskiem powszechnym, dostępnym dla niemal wszystkich. Od lat 90tych do roku 2017 liczba lotnisk obsługujących ruch pasażerski w Polsce wzrosła z 8 do 15, a liczba obsługiwanych

pasażerów na polskich lotniskach zwiększyła się z 2,5 miliona (1993) do niemal 40 milionów (2017)¹⁵.

IV. Stan a uwarunkowania polskich organizacji imigranckich w Irlandii- konkluzje

IV.1. Stan polskich organizacji w Irlandii a charakterystyka procesu migracyjnego z Polski do Irlandii oraz charakterystyka polskiej zbiorowości w Irlandii

Wpływ determinantów związanych z procesem migracyjnym i charakterystyką społeczności polskiej w Irlandii przedstawiono na poniższym schemacie:

Schemat 1. Proces migracyjny oraz zbiorowość imigrancka jako determinanty kondycji organizacji w Irlandii

Źródło: Opracowanie własne

Stan organizacji polonijnych uwarunkowany jest w znacznym stopniu **charakterystyką procesu migracyjnego i zbiorowości imigranckiej** w Irlandii. Cechami kluczowymi procesu migracyjnego jest jednofalowość i ekonomiczny charakter, a jednocześnie duże zróżnicowanie ze względu na takie cechy migrantów jak wiek wykształcenie i pozycja społeczna. Historia wzmożonej migracji do Irlandii zaczyna się dopiero w 2004 roku i przebiega w sposób gwałtowny, wywołany akcesją Polski do Unii Europejskiej i otwarciem dla Polaków irlandzkiego rynku pracy. Przed rokiem 2004 napływ Polaków do Irlandii był znikomy. Po wojnie społeczność polska liczyła zaledwie kilkaset osób. W latach 80tych dołączyli do niej niezbyt liczni migranci solidarnościowi. W latach 90tych napływ ten nieco się wzmógł, ale w związku z koniecznością posiadania zezwolenia na pracę obejmował zaledwie kilka tysięcy osób, którym takie zezwolenia wydano. Największą liczebność migrantów polskich zaobserwować można w 2007 roku (ok. 200

¹⁵ **Źródło:** Urząd Lotnictwa Cywilnego, [http://www.ulc.gov.pl/pl/regulacja-ryńku/statystyki-i-analizy-ryńku-transportu-lotniczego](http://www.ulc.gov.pl/pl/regulacja-ryнку/statystyki-i-analizy-ryńku-transportu-lotniczego)

tyś.), w okresie recesji liczebność ta nieco spada, osiągając jednak rozmiary, które sytuują ją na pierwszym miejscu wśród wszystkich grup etnicznych zamieszkujących Republikę (112 tys - 2,5 % całej populacji Irlandii). Brak zastanych struktur samoorganizowania się wyjaśnia **nowatorskie formy zrzeszania się** jakie zaobserwować można w Irlandii. Cechują się one dużą elastycznością, brakiem nadmiernego sformalizowania i silnym usieciowieniem. Tworzą one platformę współpracy pomiędzy różnymi organizacjami polskimi i irlandzkimi, a jednocześnie działają na rzecz integracji i aktywizacji Polaków, w przeciwieństwie do „tradycyjnych” organizacji skupionych wokół podtrzymywania kultury i tożsamości narodowej.

Ekonomiczny charakter poakcesyjnej migracji do Irlandii w dużym stopniu wpływa na takie cechy organizacji irlandzkich, jak: **niski stopień zaangażowania społecznego** członków polskiej diaspory w funkcjonowanie stowarzyszeń oraz **niewielka zdolność do dostarczania oferty kulturalnej wzbudzającej zainteresowanie** organizacji. Pierwsze pokolenie Polaków, przybyłe do Irlandii koncentruje się przede wszystkim na osiągnięciu dobrej kondycji ekonomicznej dla siebie i swojej rodziny, w dalszej kolejności - na realizacji innych celów ekonomicznych. W takiej sytuacji, na zaangażowanie w działalność nieodpłatną czy korzystanie z oferty kulturalnej schodzi na plan dalszy.

Fakt, iż w Irlandii przebywa w zdecydowanej większości pierwsze pokolenie imigrantów, a Polonia powojenna i solidarnościowa jest nieznaczna, wpływa na **słabą sytuację finansową** nowych organizacji, które jeszcze nie „dorobiły się” żadnego majątku. Poza organizacją powstałą w latach 80tych, która posiada swoją siedzibę we własnej okazałej nieruchomości – pozostałe organizacje nie posiadają własnej siedziby i zmuszone są do jej wynajmowania, co wiąże się z wysokimi kosztami. Zarówno poakcesyjna społeczność polonijna, jak i organizacje są „na dorobku”. Jedyny majątek większości organizacji stanowi sprzęt biurowy i książki. Warto jednak zaznaczyć, iż niektóre organizacje świadomie rezygnują z posiadania własnej siedziby czy majątku, gdyż nie są one – ich zdaniem – potrzebne aby rozwijać działalność statutową. Wynika to z wysokiego rozwoju i dostępności infrastruktury, szczególnie w dużych miastach, z której członkowie organizacji korzystają w ramach realizowanych projektów. Dzięki takiemu rozwiązaniu ograniczeniu ulega zarówno biurokracja jak i koszty związane np. z utrzymaniem stałej siedziby.

Istotną cechą społeczności polskiej w Irlandii jest jej heterogeniczność ze względu na wykształcenie, zawód, dochód, znajomość języka i wiek co wpływa na szeroką paletę potrzeb różnych grup społeczno-ekonomicznych i bardzo szeroką ofertę organizacji polonijnych w Irlandii. Szerokie pole do zagospodarowania w połączeniu z brakiem (poza dwoma przypadkami) organizacji polonijnych powstałych przed 2004 rokiem, sprawiły iż dynamicznie powstawały nowe organizacje, których działania i inicjatywy nawzajem się uzupełniają. **Różnorodność i komplementarność** działań organizacji wpływa pozytywnie na ich kondycję, gdyż nie muszą one ze sobą konkurować i w większości – nawzajem się wspierają.

Kooperacja organizacji jest widoczna w wielu wspólnych przedsięwzięciach takich, jak: organizacja festiwalu czy wspólne projekty. Członkowie różnych organizacji są silnie usieciowieni i przekazują sobie nawzajem ważne informacje. Promują również nawzajem swoje inicjatywy wśród potencjalnych odbiorców. Badania dowodzą, iż pomiędzy organizacjami **nie ma wyraźnego konfliktu**, co również jest pochodną

krótkiej historii pobytu Polaków w Republice oraz zróżnicowania społeczności polskiej w tym kraju. Szeroka paleta możliwości doprowadziła do powstania organizacji realizujących zadania adresowane do różnych kategorii migrantów, takie jak: organizacje pomocowe, kulturalne, edukacyjne, branżowe, lobbujące, integracyjne, promujące społeczność polską czy pełniące funkcje usługowe. Co ciekawe badania wykazały również brak konfliktów pomiędzy dwoma „starymi” organizacjami, utworzonymi w latach 80tych, a organizacjami powstającymi po roku 2004, jak to ma miejsce na przykład w przypadku Wielkiej Brytanii. „Stare” organizacje włączają w poczet swoich członków migrantów poakcesyjnych i nawet jeśli ich działalność odbiega od profilu „nowych organizacji” starają się z nimi współpracować.

Brak wyraźnego konfliktu pomiędzy organizacjami nie oznacza zupełnego braku napięć pomiędzy poszczególnymi ich członkami, które wynikają z przyczyn personalnych lub ideologiczno-politycznych. Animozyje te nie wpływają w obecnym stadium rozwoju organizacji na ich działalność. Należy jednak przewidywać, iż w przyszłości może dojść do nasilenia się tych napięć w związku z odmiennym kierunkiem działalności organizacji skoncentrowanych na podtrzymywaniu tradycji i kultury narodowej o nie-inkluzywnym charakterze i organizacji nastawionych na integrację społeczności polskiej w Irlandii.

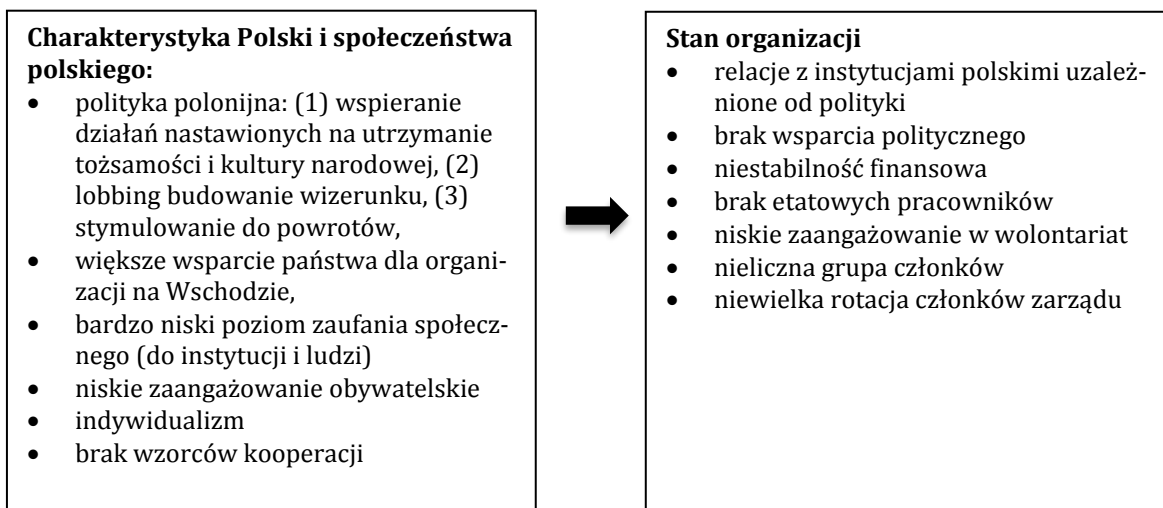
Ważną cechą migracji poakcesyjnej do Irlandii jest również relatywnie młody wiek migrantów. Znaczną liczbę migrantów poakcesyjnych stanowią też absolwenci polskich uczelni. Cechy te mają zasadniczy wpływ na zasoby organizacji, w szczególności na członków zarządu. Badania wskazują na duże **zaangażowanie i profesjonalizm** członków zarządu organizacji. Niektórzy z nich określani byli również jako charyzmatyczni liderzy i silne osobowości. Mocną stroną organizacji polonijnych w Irlandii, która wynika z relatywnie młodego wieku i wykształcenia migrantów, jest **wysoka aktywność organizacji**. Aktywność tą wyznacza przede wszystkim bardzo duża liczba realizowanych projektów i inicjatyw. Działania te są znacznie zróżnicowane i skierowane do różnych odbiorców. Stosunkowo młody wiek członków organizacji wpływa również na elastyczność oferty organizacji, która zmienia się wraz ze zmianą zapotrzebowania na poszczególne typy usług.

Pewien wpływ na słabe relacje polskich organizacji z irlandzkimi organizacjami pozarządowymi ma charakter niektórych skupisk polonijnych, które w oczach irlandzkich ekspertów postrzegane są jako hermetyczne i mocno zorientowane na kraj pochodzenia. Ponadto, przedstawiciele instytucji wdrażających politykę integracyjną dostrzegają i krytycznie oceniają niskie kompetencje obywatelskie Polaków. Sprawia to, iż nie widzą oni wspólnej płaszczyzny działania pomiędzy organizacjami irlandzkimi działającymi w obszarze legislacji i ochrony praw obywatelskich imigrantów, a niektórymi organizacjami polonijnymi działającymi w obszarze kulturalno-społecznym i edukacyjnym.

IV.2. Stan polskich organizacji w Irlandii a charakterystyka Polski jako kraju wysyłającego

Wpływ charakterystyki Polski jako kraju wysyłającego na kondycję organizacji polonijnych w Irlandii przedstawiono na poniższym schemacie:

Schemat 2. Charakterystyka Polski i polskiego społeczeństwa jako determinanty kondycji organizacji polonijnych w Irlandii.

Źródło: Opracowanie własne

Czynniki związane z charakterystyką Polski jako kraju wysyłającego wpływają na kształtowanie się i rozwój organizacji imigranckich poprzez politykę jaką państwo polskie prowadzi wobec polskiej diaspory oraz zinternalizowane wzorce samoorganizacji i zaangażowania obywatelskiego jakie przejawiają migranci. Polityka polska wobec diaspory ma charakter zmienny, a w okresie po 2004 roku jej kierunki zmieniały się kilkakrotnie. Na przełomie XX i XXI wieku dominował typ polityki, w którym relacje pomiędzy państwem a diasporą traktowano w kategoriach moralnych zobowiązań państwa, w szczególności w stosunku do polskich migrantów na Wschodzie. Głównym celem polityki państwa było podtrzymywanie tożsamości i kultury narodowej wśród polskich imigrantów. Od migrantów zaś oczekiwano lojalności wobec kraju pochodzenia.

W pierwszym okresie po akcesji relacje te stopniowo nabierają charakteru partnerstwa. Państwo jest zainteresowane wspieraniem realizacji polityki zagranicznej przez migrantów w ich krajach pobytu, a migranci mogą liczyć na wsparcie w obronie ich interesów w nowej ojczyźnie. W późniejszym okresie powstają programy międzyresortowe mające na celu wspieranie tych Polaków, którzy chcą wrócić do Polski (program „Powrót”). Polityka ta jednak ma charakter reaktywny - nie ukierunkowuje się na stymulowanie powrotów, a jedynie na dostarczanie obywatelom polskim rzetelnych informacji mających pomóc w podjęciu decyzji. Polskich migrantów traktuje się jako racjonalnych mobilnych obywateli, którzy sami decydują o tym, gdzie ostatecznie zamieszkają. Ostatnie lata przyniosły zasadniczą zmianę w tym obszarze. Polityka państwa wobec diaspory jest nastawiona ponownie na podtrzymywanie tożsamości i kultury narodowej wśród polskich migrantów oraz stymulowanie powrotów. Polacy przebywający za granicą są również postrzegani jako aktywne forum, budowania

wizerunku i dbania o dobre imię Polski i Polaków w kraju pobytu. Kolejnym celem polityki wobec diaspory jest również wspieranie silnych struktur polonijnych, które byłyby podmiotem zdolnym do *lobbying* na rzecz interesów państwa polskiego i samej diaspory.

Taki kierunek polityki państwa polskiego wobec diaspory determinuje w znacznej mierze **relacje organizacji polonijnych z instytucjami polskimi**, zakres wsparcia ze strony państwa, a co za tym idzie – sytuację finansową organizacji. Obecny kierunek polityki promuje takie organizacje, które koncentrują się na kształtowaniu patriotycznych postaw oraz edukacji. Nierzadko organizacje takie wspierają tendencje separatystyczne w społeczności polskiej w Irlandii. Z kolei organizacje nastawione integracyjnie nie mogą liczyć na wsparcie, a co za tym idzie – muszą szukać innych źródeł finansowania swojej działalności. Rozbieżność pomiędzy polską polityką migracyjną wobec diaspory a silnie integracyjną polityką imigracyjną w Irlandii sprawia, iż niektóre organizacje są uwikłane w konflikt interesów. Profil integracyjny działalności organizacji sprawia, że mogą one liczyć na wsparcie ze strony instytucji irlandzkich ale nie otrzymują wsparcia ze strony polskiej. Z kolei działalność sprofilowana silnie na podtrzymywanie kultury narodowej nie może liczyć na wsparcie instytucji irlandzkich ze względu na rozbieżność z integracyjnym kierunkiem polityki. Ponieważ kierunki polskiej polityki wobec diaspory relatywnie często się zmieniają powoduje to nieciągłość w systemie finansowania organizacji polonijnych. Wyniki badań dowodzą, iż uzależnienie finansowania organizacji od bieżącego kierunku polityki polonijnej prowadzi do **braku stabilności finansowej** organizacji, a czasem nawet do poważnej zapaści zagrażającej istnieniu organizacji. Organizacje są bardziej skłonne do koncentrowania się na pozyskiwaniu środków od strony irlandzkiej lub polskiej. W studiach przypadku odnaleźć można jednak wątki, które świadczą, iż niektóre organizacje starają się pozyskiwać środki z obydwu źródeł – w zależności od realizowanych celów, a co za tym idzie – zbieżności tych celów z polityką względem diaspory (polską) i polityką imigracyjną (irlandzką).

Część członków organizacji z zadowoleniem odniosła się do wspierania przez rząd działań zmierzających ku wizerunkowemu i *lobbyingowemu* profilowi organizacji polonijnych, jednak dużym problemem dla organizacji polonijnych w Irlandii jest **brak dostatecznego wsparcia politycznego** dla polskiej diaspory. Brak takiego wsparcia związany jest z przeniesieniem punktu zainteresowania rządu na polskie zbiorowości na Wschodzie i traktowania poakcesyjnych migrantów w Irlandii jako mobilnych obywateli UE, którzy nie potrzebują specjalnego wsparcia. Ponadto irlandzka diaspora postrzegana jest jako część Wielkiej Brytanii a nie osobna grupa docelowa rządowych działań. Taki kierunek polityki rządu ma wymierne konsekwencje dla kondycji finansowej organizacji. Niski poziom finansowania działań organizacji innych niż kulturowe/tożsamościowe, wynika z integracyjnego profilu tych organizacji, zmniejszenia puli środków przeznaczonych na organizacje w Zachodniej Europie oraz niedostrzeganie przez rząd specyficznych potrzeb migrantów poakcesyjnych.

Bardzo istotną grupą czynników są wzory samoorganizacji i zaangażowania obywatelskiego. Poziom zaufania społecznego w Polsce jest jednym z najniższych w Europie. Szczególnie niskie zaufanie Polaków zaobserwować można w stosunku do instytucji państwowych. Przyczyny tego zjawiska są złożone. Wielu badanych tłumaczy je dziedzictwem PRL i zinternalizowanymi wzorami antyautorytarnymi, charakterystycznymi w szczególności dla starszego pokolenia Polaków. Niskie zaufanie przekłada się na zaangażowanie obywatelskie – niską frekwencję w wyborach i niechęć do zrzeszania się.

Odnosząc się do silnego indywidualizmu i braku myślenia i działania kooperatywnego badani tłumaczą to zjawisko dynamicznym przebiegiem transformacji w Polsce. Szybko rozwijająca się po 1989 roku gospodarka rynkowa promowała indywidualny sukces i konkurencję. Ponadto sukces rozumiany był w kategoriach ekonomicznych. Idea wolontariatu – jako praca nie przynosząca dochodów – postrzegana jest przez wielu Polaków jako bezwartościowa. W połączeniu z dziedzictwem PRLu całe pokolenia wyrosły z jednej strony w przekonaniu o braku sensu i korzyści płynących z zaangażowania obywatelskiego, a z drugiej strony – w przekonaniu, iż ambitne cele osiąga się tylko w pojedynkę.

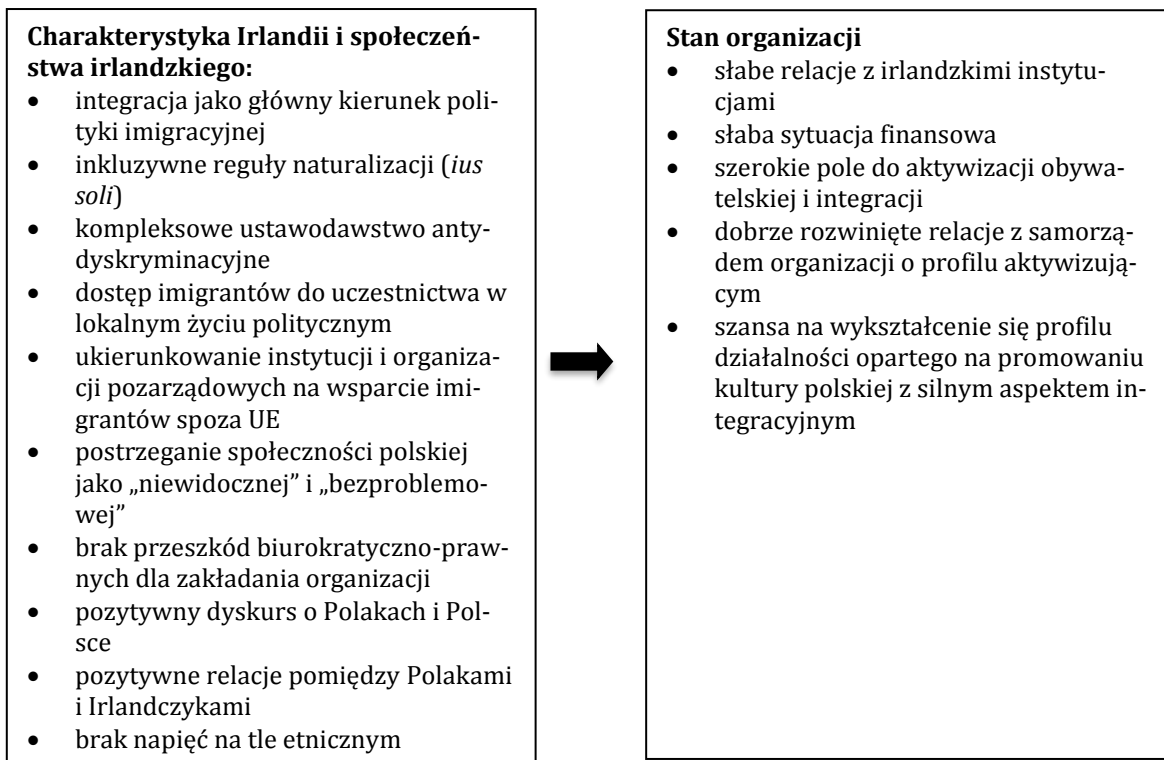
Brak świadomości korzyści wynikających z kooperacji ma zasadniczy wpływ na **niski poziom zaangażowania w działania wolontaryjne** na rzecz organizacji, co w połączeniu z ekonomicznym profilem migracji poakcesyjnej skutkuje trudnościami w zmobilizowaniu odpowiedniej liczby personelu do realizacji statutowych celów organizacji. Niemal wszystkie organizacje polonijne korzystają z pracy wolontariuszy. Ich członkowie podkreślają jednak, iż pozyskanie ich nie jest proste, a wśród wolontariuszy jest też bardzo duża rotacja. Rozwiązaniem wielu problemów organizacji byłoby zatrudnienie pracownika etatowego, ale poza nielicznymi przypadkami organizacje nie posiadają na ten cel wystarczających środków. **Brak pracowników etatowych** wynika ze słabej kondycji finansowej organizacji i skutkuje tym, iż większość pracy organizacyjnej i administracyjnej, a w szczególności żmudnych prac związanych z przygotowaniem wniosków grantowych, spoczywa na najbardziej zaangażowanych członkach zarządu organizacji.

Brak wzorów zrzeszania się jest też czynnikiem wpływającym na **niewielką liczbę członków organizacji** polonijnych w Irlandii. Większość organizacji skupia od 21 do 150 członków. Oprócz braku wzorów samoorganizacji, na taki stan rzeczy wpływ ma również specyfika skupisk polskich migrantów w ramach których zaspokajają oni wszystkie swoje potrzeby. Niedostrzeganie korzyści płynących z działań na rzecz organizacji wyniesione z Polski przyczynia się też do **ograniczonego, nielicznego zaplecza najbardziej zaangażowanych członków organizacji**, którzy zazwyczaj pełnią funkcję członków zarządu. Z wypowiedzi badanych wynika, iż w zarządach wielu organizacji pojawiają się ciągle te same osoby, podejmujące różne funkcje. Sytuacja taka wynika z braku nowych członków organizacji, którzy byliby chętni nieodpłatnie zaangażować się w kierowanie organizacją. Sytuacja taka może w efekcie doprowadzić do zamknięcia się organizacji w gronie tych samych członków lub pewnej stagnacji organizacji związanej z „wypaleniem się” jej najbardziej zaangażowanych członków. W trakcie badań rozpoznano też, iż młodsze pokolenie Polaków wychowane częściowo w Polsce, a częściowo w Irlandii – inaczej postrzega ideę wolontariatu i chętniej angażuje się na rzecz organizacji. Młodzi chętniej jednak angażują się na rzecz irlandzkich organizacji pozarządowych.

IV.3. Stan polskich organizacji w Irlandii a charakterystyka Irlandii jako kraju przyjmującego

Wpływ charakterystyki Irlandii i społeczeństwa irlandzkiego na kondycję organizacji polonijnych przedstawiono na poniższym schemacie:

Schemat 3. Charakterystyka Irlandii i społeczeństwa irlandzkiego jako determinanty kondycji organizacji polonijnych w Irlandii.

Źródło: Opracowanie własne

Irlandia jest krajem, w który przyjęto wielokulturowy model społeczeństwa opartego na obywatelskiej partycypacji. Bogata historia emigracji i doświadczenia wielu pokoleń sprawiają, iż imigranci są postrzegani pozytywnie, a główny kierunek polityki imigracyjnej zakłada integrację wszystkich imigrantów ze społeczeństwem irlandzkim. W dokumentach o charakterze programowym zdefiniowano integrację jako dwukierunkowy proces wzajemnego dostosowania się, który zakłada aktywność zarówno po stronie imigrantów, jak i społeczeństwa przyjmującego. Pomimo braku ustawodawstwa jasno regulującego zakres i przebieg integracji, polityka taka jest wdrażana na szczeblu administracyjnym głównie poprzez instytucje samorządowe. Brak realnych działań na szczeblu centralnym oraz nieefektywna komunikacja pomiędzy instytucjami lokalnymi i centralnymi sprawia, iż wdrażanie polityki integracyjnej nie jest prowadzone w sposób systematyczny i spójny. Można zauważyć, iż integracja jest odmiennie rozumiana przez przedstawicieli lokalnych organizacji, które wdrażają politykę integracyjną. Organizacje te odchodzą od rozumienia integracji jako procesu dwustronnego, a swoje działania koncentrują głównie na świadczeniu usług dla imigrantów oraz ich aktywizacji obywatelskiej. Pomimo braku ustawowego uregulowania polityki imigracyjnej Irlandia posiada kompleksową legislację w zakresie zapobiegania dyskryminacji. W duchu budowania wielokulturowego społeczeństwa obywatelskiego imigranci mają szeroki dostęp do uczestnictwa w lokalnym życiu politycznym poprzez bierny i aktywny udział w wyborach.

Integracyjny kierunek polityki imigracyjnej wpływa na ograniczenia we wsparciu polskich organizacji imigranckich przez instytucje irlandzkie. Wsparcie takie ograniczone jest do tych instytucji, które podejmują działania na rzecz włączenia polskich migrantów do społeczeństwa irlandzkiego na drodze integracji i aktywizacji obywatelskiej. Sytuacja taka sprawia, że niektóre organizacje nastawione nie-inkluzywnie mają **słabe relacje z instytucjami irlandzkimi**, lub w ogóle nie utrzymują z nimi kontaktów. Może to też osłabiać **kondycję finansową** tych organizacji, ponieważ na ogół nie spełniają one kryteriów formalnych dopuszczających je do korzystania z grantów instytucji irlandzkich.

Z kolei organizacje polonijne nastawione pro-integracyjnie i pro-obywatelsko mają **szerokie pole do rozwijania działalności w kierunku aktywizacji obywatelskiej i integracji**. Organizacje takie często korzystają ze wsparcia finansowego instytucji irlandzkich, otrzymują granty i realizują projekty, które są zbieżne z kierunkiem polityki. Niemniej jednak obecna pula środków, którymi dysponują instytucje irlandzkie i które pochodzą z funduszy unijnych ogranicza się do wspierania migrantów spoza Unii Europejskiej. Tym samym, organizacje polskie nie mogą liczyć na zbyt duże wsparcie finansowe ze strony irlandzkiej.

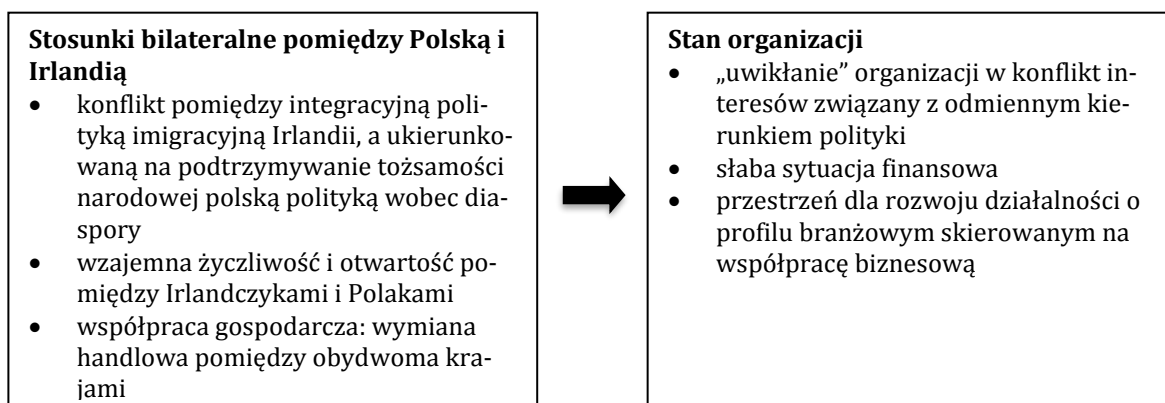
Szereg pozytywnych cech funkcjonowania społeczeństwa irlandzkiego ma znaczący wpływ na relacje polskich organizacji z instytucjami irlandzkimi i sektorem samorządowym. Wśród tych cech wymienić należy brak przeszkód biurokratycznych na drodze legalizacji organizacji pożytku publicznego, pozytywny dyskurs o Polsce i Polakach w przestrzeni publicznej, relacje życzliwości i otwartości pomiędzy Polakami i Irlandczykami oraz brak napięć na tle etnicznym w Irlandii. Paradoksalnie cechy te tylko do pewnego stopnia służą dobrym relacjom organizacji polonijnych z instytucjami irlandzkimi. Tolerancyjne postawy społeczeństwa irlandzkiego wpływają na niskie zapotrzebowanie na organizacje o charakterze rzeczniczym czy reprezentującym. Wizerunek Polaków jako społeczności dobrze zorganizowanej i samowystarczalnej, która szybko się integruje i nie stwarza żadnych problemów sprawia, iż w oczach przedstawicieli instytucji wdrażających politykę integracyjną społeczność polska jest „niewidoczna”. W zgodnej opinii reprezentantów tych instytucji organizacje polonijne oraz cała społeczność imigrancka nie są właściwymi odbiorcami ich działań i nie potrzebują wsparcia. Nawet jeśli eksperci irlandzcy dostrzegają specyficzne potrzeby imigrantów polskich, system alokowania środków unijnych nie pozwala im na finansowanie działalności ukierunkowanej na imigrantów z krajów UE. Czynniki te wyjaśniają sporadyczne kontakty i **słabe relacje organizacji z instytucjami irlandzkimi i sektorem pozarządowym**.

Wyjątkiem od tej reguły są projekty realizowane przez organizacje we współpracy z samorządami i gminami. **Dobrze rozwinięte relacje z samorządami** dotyczą organizacji o silnym profilu integracyjnym i aktywizującym. Do projektów tego typu zaliczyć należy działania mające na celu poznanie przez Polaków irlandzkiego systemu politycznego, zachęcanie polskich obywateli do udziału w wyborach lokalnych oraz kandydowania na radnego. Wysoki poziom społeczeństwa obywatelskiego w Irlandii sprawia, że tego typu działania są silnie popierane finansowo ale i organizacyjnie przez instytucje irlandzkie. Cecha ta przyczynia się również do legitymizacji zakładania i funkcjonowania organizacji imigranckich o różnym profilu.

IV.4. Stan polskich organizacji w Irlandii a bilateralne stosunki między Polską a Irlandią

Wpływ stosunków bilateralnych pomiędzy Polską i Irlandią na kondycję organizacji polonijnych przedstawiono na poniższym schemacie:

Schemat 4. Stosunki bilateralne pomiędzy Polską a Irlandią jako determinanty kondycji organizacji polonijnych w Irlandii

Źródło: Opracowanie własne

Dwustronne stosunki między Polską i Irlandią regulują w znacznym stopniu traktaty akcesyjne. Obydwa kraje przynależą też do różnego rodzaju organizacji międzynarodowych, w ramach których podejmują wspólne przedsięwzięcia polityczne i gospodarcze. Cechą specyficzną relacji dwustronnych jest ich stosunkowo krótka historia. Pierwsze kontakty i umowy dyplomatyczne i gospodarcze podpisano dopiero w latach siedemdziesiątych, a ambasada polska w Irlandii została utworzona dopiero w 1991 roku. Intensyfikacja kontaktów dwustronnych nastąpiła wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej, otwarciem irlandzkiego rynku pracy i gwałtownym napływem dużej liczby Polaków do Irlandii.

Relacje pomiędzy obydwojoma krajami układają się dobrze, a ich efektem jest współpraca w takich obszarach jak gospodarka, handel czy zwalczanie przestępczości zorganizowanej. Wyraźny rozwój dwustronnej współpracy w obszarze gospodarczym stwarza **przestrzeń dla rozwoju działalności branżowej** ukierunkowanej na współpracę biznesową na rynku polskim i irlandzkim,

Istotnym rysem relacji pomiędzy państwami jest wyraźny konflikt interesów i odmienne postrzeganie polskiej społeczności imigranckiej w Irlandii. W interesie Irlandii, realizującej aktywną politykę integracyjną, jest obywatelska aktywizacja polskich imigrantów i włączenie ich w proces formowania się społeczeństwa wielokulturowego opartego na zasadach wzajemnej tolerancji i poszanowania praw obywatelskich. Z kolei bieżąca polityka polska w stosunku do diaspory w Irlandii ukierunkowana jest na podtrzymywanie tożsamości i kultury narodowej Polaków, oraz podtrzymywanie silnych więzi z krajem pochodzenia.

W sytuacji rozbieżności pomiędzy kierunkami polityk Irlandii i Polski, organizacje polonijne zostają **„uwikłane” w niewypowiedziany konflikt interesów** pomiędzy dwoma krajami. Konflikt ten ma swoje reperkusje w postaci **słabej sytuacji finansowej** organizacji, które muszą niejako „lawirować” pomiędzy rozbieżnymi kryteriami przyznawania wsparcia finansowego na ich działalność. Konflikt interesów oddziałuje również niekorzystnie na napięcia, jakie mogą wystąpić pomiędzy organizacjami o różnym profilu. W przyszłości może to doprowadzić do zaprzepaszczenia szansy na wytworzenie silnej struktury polonijnej i utworzenie organizacji parasolowej, która mogłaby reprezentować interesy całej polskiej społeczności w Irlandii.

Trend w kierunku działań integracyjnych zaobserwowany podczas badań wynika z wejścia społeczności polskiej w Irlandii w kolejny etap, który wyznacza dorastanie drugiego pokolenia polskich migrantów. Pokolenie to wychowane w Irlandii będzie miało inne potrzeby oraz odmienne usytuowanie w porównaniu do pokolenia rodziców. Można się spodziewać, iż w przyszłości organizacje o profilu integracyjnym będą odgrywać większą rolę. Z kolei organizacje podejmujące tradycyjną polonijną działalność skupioną na podtrzymywaniu kultury narodowej i nie podejmujące prób otwarcia się na społeczeństwo irlandzkie mogą wpływać na tworzenie się społeczeństwa równoległego i jednocześnie pozostającego na marginesie irlandzkiego życia społecznego. Szansą dla pogodzenia sprzecznych interesów politycznych jest ukształtowanie się w Irlandii profilu działalności opartego na promowaniu kultury polskiej z silnym aspektem integracyjnym.

IV.5. Podsumowanie

Szeroko zakrojone badania pozwoliły na weryfikację przyjętego modelu wyjaśniającego (Nowosielski, Nowak 2016). Przyjęte w modelu determinanty kondycji organizacji imigranckich mają dużą moc wyjaśniającą i są w stosunku do siebie komplementarne. Na podstawie wyników badań nie sposób jednak wskazać jednego zestawu czynników, który w szczególny sposób wyjaśniałby wszystkie aspekty kondycji organizacji imigracyjnych w Irlandii. Dopiero uwzględnienie poszczególnych determinant w połączeniu z cechami organizacji pozwala na pogłębione wyjaśnienie stanu polskich organizacji imigranckich w Irlandii.

Analiza determinant kondycji polskich organizacji imigranckich w Irlandii wskazuje, iż tworzą one specyficzną dla organizacji w tym kraju konstelację. Trzeba zauważyć, iż organizacje te – podobnie jak cała diaspora polska w Irlandii - mają krótką historię. Dostrzec można ich dynamiczne zmiany związane z „okrzepnięciem” polskiej diaspory w Irlandii. Z domniemanej migracji tymczasowej lub intencjonalnie nieprzewidywalnej, poakcesyjna fala migrantów coraz wyraźniej przejawia tendencję do osiedlenia się w tym kraju na dłużej. Świadczą o tym liczne narodziny polskich dzieci w Irlandii oraz zakup nieruchomości przez Polaków.

Perspektywa taka wymusza na organizacjach zmianę profilu działalności oraz adresatów podejmowanych działań. Na ogół członkowie organizacji są tych zmian świadomi i dostosowują stopniowo swoją ofertę do nowej sytuacji. W przyszłości dostrzegają oni konieczność ukierunkowania swojej działalności na integrację i aktywizację obywatelską Polaków, a jako przyszłych adresatów swoich działań wskazują seniorów

oraz młodzież – dorastające drugie pokolenie polskich imigrantów ze swoimi specyficznymi potrzebami.

Pomimo niedostatków finansowych, związanych z wczesnym etapem w cyklu pobytu społeczności polskiej w Irlandii, kondycję polskich organizacji należy uznać za dobrą i prorozwojową. Ich silną stroną jest brak konfliktów, komplementarność działań, zaangażowani i doświadczeni liderzy oraz duża aktywność. Organizacje polonijne w Irlandii mają dużą szansę na wykształcenie silnej struktury polonijnej i stworzenie jednej organizacji parasolowej, tym bardziej, że obecnie funkcjonuje już organizacja powszechnie postrzegana jako potencjalny „parasol”. Dużą szansą dla rozwoju polskich organizacji we wszystkich uwarunkowaniach, w jakie są one uwikłane, jest również prawdopodobieństwo wykształcenia takiego profilu działalności, który będzie oparty na promowaniu kultury polskiej a jednocześnie skoncentrowany na integracji Polaków ze społeczeństwem irlandzkim.

Na kondycję i przyszłe szanse rozwoju polonijnych organizacji w Irlandii – poza determinantami uwzględnionymi w modelu wyjaśniającym – istotny wpływ będą również miały: polityka migracyjna na szczeblu unijnym oraz szersze – globalne zjawiska w tym zakresie – szczególnie związane z rozwojem nowych technologii, komunikacją i transportem. Czynniki te mogą stanowić zarówno wyzwanie jak i szansę dla rozwoju polonijnych organizacji. Polityka unijna względem imigrantów wpływa na kryteria wskazujące te grupy imigrantów, które powinny być objęte wsparciem, a tym samym ma przełożenie na sytuację finansową organizacji. Z kolei rozwój nowych technologii i transportu lotniczego stwarza nowe warunki dla działalności organizacji polonijnych, w sytuacji, kiedy kontakt z krajem pochodzenia staje się bardzo prosty i częsty. Może to prowadzić do zaniku zapotrzebowania na ten typ usług, który wiąże się z podtrzymywaniem relacji imigrantów z krajem pochodzenia, tym samym zanik określonego typu organizacji.

Opisana w niniejszym raporcie i przedstawiona poniżej (schemat 5) konstelacja determinant, które mają wpływ na kondycję polskich organizacji w Irlandii ma charakter dynamiczny, co oznacza, iż poszczególne czynniki lub ich ranga mogą się zmieniać. Stanowi to duże wyzwanie dla przyszłych badaczy, którzy koncentrują się na cyklu życia organizacji i starają się wyjaśnić ich przemiany w kontekście różnych determinant.

Schemat 5. Uwarunkowania kondycji organizacji imigranckich w Irlandii w kontekście modelu wyjaśniającego (Nowak, Nowosielski 2016)

Charakterystyka procesu migracyjnego oraz zbiorowości imigranckiej: • migracja jednofalowa • migracja ekonomiczna • duża liczebność polskiej społeczności • heterogeniczność zbiorowości imigranckiej • relatywnie młody wiek migrantów • brak tradycji samoorganizowania się • brak tradycji zaangażowania społecznego wśród migrantów		Charakterystyka Polski i społeczeństwa polskiego: • polityka migracyjnej: (1) wspieranie działań nastawionych na utrzymanie tożsamości i kultury narodowej, (2) lobbing budowanie wizerunku, (3) stymulowanie do powrotów, • większe wsparcie państwa dla organizacji na Wschodzie, • bardzo niski poziom zaufania społecznego (do instytucji i ludzi) • niskie zaangażowanie obywatelskie • indywidualizm • brak wzorców kooperacji	
➔	• brak konfliktu • komplementarność • nowatorskie formy stowarzyszenia się • niewielka zdolność do dostarczania oferty kulturalnej wzbudzającej zainteresowanie • wysoki stopień aktywności • zaangażowani członkowie zarządów • niski stopień zaangażowania Polaków w stowarzyszenia • słaba sytuacja materialna	• relacje z instytucjami polskimi uzależnione od polityki • brak wsparcia politycznego • niestabilność finansowa • brak etatowych pracowników • niskie zaangażowanie w wolontariat • nieliczna grupa członków • niewielka rotacja członków zarządu	➔
Stan organizacji			
➔	• słabe relacje z irlandzkimi instytucjami • słaba sytuacja finansowa • szerokie pole do aktywizacji obywatelskiej i integracji • dobrze rozwinięte relacje z samorządem organizacji o profilu aktywizującym • szansa na wykształcenie się profilu działalności opartego na promowaniu kultury polskiej z silnym aspektem integracyjnym	• „uwikłanie” organizacji w konflikt interesów pomiędzy związany z odmiennym kierunkiem polityki • słaba sytuacja finansowa • przestrzeń dla rozwoju działalności o profilu branżowym skierowanym na współpracę biznesową	➔
Charakterystyka Irlandii i społeczeństwa irlandzkiego: • integracja jako główny kierunek polityki imigracyjnej • inkluzywne reguły naturalizacji (ius soli) • kompleksowe ustawodawstwo antydyskryminacyjne • dostęp imigrantów do uczestnictwa w lokalnym życiu politycznym • ukierunkowanie instytucji i organizacji pozarządowych na wsparcie imigrantów spoza UE • postrzeganie społeczności polskiej jako „niewidocznej” i „bezproblemowej” • brak przeszkód biurokratyczno-prawnych dla zakładania organizacji • pozytywny dyskurs o Polakach i Polsce		Stosunki bilateralne pomiędzy Polską i Irlandią • konflikt pomiędzy integracyjną polityką imigracyjną Irlandii, a ukierunkowaną na podtrzymywanie tożsamości narodowej polską polityką wobec diaspory • wzajemna życzliwość i otwartość pomiędzy Irlandczykami i Polakami • współpraca gospodarcza: wymiana handlowa pomiędzy obydwojema krajami	

Źródło: Opracowanie własne

V. Literatura

Barret A., Duffy D. (2008) *Are Ireland's immigrants integrating into its labor market?* „International Migration Review” no. 42, s. 597-619.

Bushin N. (2009), *From central and Eastern Europe to Ireland: Children's experiences of migration*, w: N.Laoireii in., *Tell Me About Yourself: Migrant Children's Experiences of Moving To and Living In Ireland*, Cork: University College Cork.

Carbery G. (2013), *Number of Polish weekend schools doubles to 24 over past three years; Demand on the rise as 4,000 students seek to maintain native language skills*, „The Irish Times” 27.08.2013, <http://www.irishtimes.com/news/education/number-of-polish-weekend-schools-doubles-to-24-over-past-three-years-1.1506362/>.

Central Statistics Office (CSO) Ireland, (2008), *Census 2006: Non-Irish Nationals Living in Ireland*, Cork.

Central Statistics Office (CSO) Ireland, (2011), *Highlights from Census 2011, Part 2*,

<http://www.cso.ie/en/newsandevents/pressreleases/2012pressreleases/pressreleasethisisireland-highlightsfromcensus2011part2/> (dostęp: 06.02.16).

Central Statistics Office (CSO) Ireland, (2012), *Census 2011, Profile 6: Migration and Diversity*, Dublin.

Central Statistics Office (CSO) Ireland, (2018a), *Ten nationalities account for 70% of Non-Irish Nationals*, Press Statement, 18.09.2018.

Central Statistics Office (CSO) Ireland, (2018b), *Census 2016: Non-Irish Nationalities Living in Ireland*, <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cpnin/cpnin/polish/> (dostęp 20.09.18).

Debaene E., (2008), *Emigration Versus Mobility. The Case of the Polish Community in France and Ireland* (Chapter 1), w: D. Singleton, V. Regan, E. Debaene, *Linguistic and Cultural Acquisition in a Migrant Community*, Dublin: Trinity College.

Domański H. (2014a), *Zaufanie między ludźmi*, w: Sztabiński, P. B., & Sztabiński, F. (Red.). *Polska-Europa: wyniki Europejskiego Sondażu Społecznego 2002-2012*, Warszawa: Wydawnictwo IFiS PAN, s. 8-17.

Domański H. (2014b), *Zaufanie do instytucji*, w: Sztabiński, P. B., & Sztabiński, F. (Red.). *Polska-Europa: wyniki Europejskiego Sondażu Społecznego 2002-2012*, Warszawa: Wydawnictwo IFiS PAN, s. 18-24.

Doyle N., Hughes G., Wadensjö E. (2006), *Freedom of Movement for Workers from Central and Eastern Europe: Experiences in Ireland and Sweden*, Dublin: Economic and Social Research Institute.

Dzięglewski M. (2011), *Bariery na drodze integracji polskich migrantów poakcesyjnych w Irlandii*, „Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny”, no. 2, 131–148.

Dzięglewski, M. (2015), *Polish Graduates: Migration and Its Media Representations*, „Polish Sociological Review”, no. 2, 171–189.

Dzięglewski, M. [w druku] (2019), *Powroty do (nie)znanego kraju. Strategie migrantów-powrotnych*, Kraków: Wydawnictwo Nomos.

Faas D., Sokołowska B., Darmody M. (2015), „Everybody is Available to Them”: Support Measures for Migrant Students in Irish Secondary Schools, „British Journal of Educational Studies” no. 63.

Fahey T., Fanning B. (2010), *Immigration and socio-spatial segregation in Dublin, 1996-2006*, „Urban Studies” no. 47.

Fanning B. (2011), *Immigration and social cohesion in the Republic of Ireland*, Manchester: Manchester University Press.

Gilmartin M., Mills G.(2008), *Mapping migrants in Ireland: The limits of cartography*, „Translocations” no. 4(1), s. 21-34.

Glynn I. (2014), *An Overview of Ireland's Integration Policies*, „Interact Research Report” no. 2014/10, San Domenico di Fiesole: European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies.

Grabowska I. (2003), *Irish Labour Migration of Polish Nationals: Economic, Social and Political Aspects in the Light of the EU Enlargement*, Warszawa: InstytutStosowanychNauk-SpołecznychUniwersytetuWarszawskiego.

Główny Urząd Statystyczny (GUS) (2017a) *Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004 – 2016*, notatka informacyjna, Warszawa, 16.10.2017.

Główny Urząd Statystyczny (GUS) (2017b). *Rocznik demograficzny 2017*. Warszawa

Grabowska-Lusińska I. (2007), *Analiza irlandzkiego rynku pracy w kontekście procesów migracyjnych po 1 maja 2004 r. ze szczególnym uwzględnieniem napływu Polaków*, „CMR WorkingPapers” no. 25/83.

Harkin G., Costello N. (2012), *Welcome to „good life” on welfare – how Polish waitress embraced La Dole-ce Vita*, „Irish Independent” 1.02.2012.

Haynes A., Devereux E., Breen M. J. (2009), *In the know? Media, migration and public beliefs*, Dublin: Dublin City University.

Immigrant Council of Ireland (ICI) (2003), *Handbook on Immigrants' Rights and Entitlements in Ireland*, Dublin.

Inglehart R., Welzel C. (2005), *Modernization, cultural change, and democracy: the human development sequence*, Cambridge, UK ; New York: Cambridge University Press.

Irish Department of Social and Family Affairs (2008), *Allocation of Personal Public Service Numbers for all Countries from 2000 to 2008*, Dublin.

Kałuski M., (2007), *Śladami Polaków po świecie. Polacy w Irlandii*, [<http://przeglad.australink.pl/literatura/sladamikaluski11.pdf>] (dostęp: 06.02.2016).;

King-O'Riain R. (2008), *Target earning/learning, settling or trampolining? Polish and Chinese immigrants in Ireland*, „Irish Geography” no. 41, s. 211-233.

Klimek Ł. (2012), *Polscy migranci mieszkający w Irlandii, ich strategie akulturacyjne i stosunek wobec integracji*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny” nr 3(38), s. 27-52.

Krings T. et al. (2009), *Migration and Recession: Polish Migrants in Post-Celtic Tiger Ireland*, „Trinity College Dublin Sociological Research Online” no. 14.

Krings T., (2010), *The impact of the economic crisis on migrants and migration policy: Ireland*, w: *Migration and the Economic Crisis: Implications for Policy in the European Union*, Geneva: International Organization for Migration.

Krings T., et al. (2011), *From boom to bust: Migrant Labour and Employers in the Irish Construction Sector*, „Economic and Industrial Democracy” no. 32, s. 459-476.

Krings T., et al. (2013), *New mobilities in Europe: Polish migration to Ireland post-2004*, Manchester: Manchester University Press.

Kropiwiec K., King-O’Riain R. (2006), *Polish Migrant Workers in Ireland*, Dublin: National Consultative on Racism and Interculturalism (NCCRI).

Lesińska M. (2015), *Emigracja i diaspora w dyskursie politycznym w Polsce w latach 1991-2015*, „CMR WorkingPapers” no. 83.

Little D., Lyon Z. (2009), *English Language Support in Irish Post-Primary Schools: Policy, challenges and deficits*, Dublin: Trinity College Dublin.

Luthra R., Platt L., Salamońska, J. (2014), *Migrant diversity, migration motivations and early integration: the case of Poles in Germany, the Netherlands, London and Dublin*, „LEQS Paper”no. 74/2014, <http://eprints.lse.ac.uk/57605/1/LEQSPaper74.pdf> (dostęp: 6.02.2016).

McGinnity F. et al. (2014), *Annual Monitoring Report on Integration 2013*, Dublin: Economic and Social Research Institute and The Integration Centre.

McGinnity F., Grotti R., Russell H., Fahey É. (2018), *Attitudes to Diversity in Ireland*, Dublin: Economic and Social Research Institute and Irish Human Rights and Equality Commission.

MacGreil, M. (2011), *Pluralism and Diversity in Ireland: Prejudice and related Issues in Early 21st Century Ireland*, Dublin: Columbia Press.

Migrant Careers and Aspirations (MCA) (2010), *MCA Newsletter No.4: Polish Migration to Ireland: New Mobilities in an Enlarged EU*, Dublin: Trinity Immigration Initiative/Employment Research Centre.

Migrant Right Centre Ireland (MRCI) (2012), *Immigration Status*, <http://mrci.ie/wp-content/uploads/2012/10/Immigration-Status.pdf/>.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych (MSZ) (2009), *Raport o sytuacji Polonii i Polaków za granicą*, Warszawa;

Ministerstwo Spraw Zagranicznych (MSZ), (2012), *Raport o sytuacji Polonii i Polaków za granicą*, Warszawa.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych (MSZ) (2014), *Atlas polskiej obecności za granicą*, Warszawa.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych (MSZ) (2015) *Rządowy Program współpracy z Polonią i Polakami za Granicą*.

Mühlau P., Kaliszewska M., Roeder A. (2011), *Polonia in Dublin. Preliminary Report of Survey Findings: Report No 1, Demographic Overview*, Dublin: Trinity College Dublin.

Mühlau P., (2012), *The Employment and Earnings Mobility of Polish Migrants in Ireland in the Recession*, „Annales Universitatis Pedagogicae Cracoviensis. Studia Sociologica”, no. 2, s. 81-94.

Niessen J., Huddleston T., Citron L. (2007), *Migrant Integration Policy Index*, Brussels: British Council and Migration Policy Group.

Nolka A., Nowosielski M. (2009), *Poles Living in Ireland and their Quality of Life*, „Journal of Identity and Migration Studies” no. 3, s. 28-46.

Nordon S. (2009), *Fundacje/organizacje pożytku publicznego i ich finansowanie w Irlandii*, w: M. Arczewska (red.), *Rola i modele fundacji w Polsce i Europie*, Warszawa, s. 109-122.

Nowak W., Nowosielski M. (2016), *Zarys uwarunkowań funkcjonowania organizacji imigranckich – propozycja modelu wyjaśniającego*, „Studia Migracyjne - Przegląd Polonijny”, no. 3, 31–52.

O’Connell P. J., McGinnity F. (2008), *Immigrants at Work: Nationality and Ethnicity in the Irish Labour Market*, Dublin: Equality Authority/ESRI.

Office of the Minister for Integration (2008), *Migration Nation statement on integration strategy and diversity management*, [http://www.integration.ie/website/omi/omi-webv6.nsf/page/AXBN-7SQDF91044205-en/\\$File/Migration%20Nation.pdf](http://www.integration.ie/website/omi/omi-webv6.nsf/page/AXBN-7SQDF91044205-en/$File/Migration%20Nation.pdf) (dostęp: 6.02.2016).

Olszewska K. (2011), *Transgressing the Nation: Cultural Practices of Polish Migrants in Ireland*, „Canadian Slavonic Papers/Revue Canadienne des Slavistes” no. 53(1), s. 25—43, <http://www.jstor.org/stable/25822281> (dostęp: 6.02.2016).

Philanthropy Ireland, *Guide to Setting up a Foundation in Ireland*, http://philanthropy.ie/images/uploads/Guide_to_Setting_up_a_Foundation_in_Ireland.pdf (dostęp: 6.02.2016).

Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny (POSK) (b.r.), *AboutUs*, w: „PoskDublin.org”, <http://en.poskdublin.org/p/about-us.html> (dostęp: 6.02.2016).

Quinn E., (2010), *Country Profile: Ireland. Focus Migration*, [<http://focus-migration.hwwi.de/Ireland.6269.0.html?&L=1>] (dostęp: 06.02.2016).

Radiukiewicz A., Bieliński J., Larkowska M. (2006), *Emigracja zarobkowa Polaków do Irlandii*, Warszawa: Związek Biur Porad Obywatelskich.

Roeder R. (2011), *Polish migration to Ireland: A literature review*, Dublin: Trinity College Dublin.

Simon J. (2014), *Ireland, from boom to bust: to what extent has the downfall in the Irish economy impacted on Polish migrants living and working in Ireland?* promotorzy: H. O'Connor, J. Goodwin J., Leicester: University of Leicester.

Steen A. (2010), *Polish migrants post-crisis in Ireland: is there no place like home?* „Cafe Babel: The European Magazine” 24.02.2010.

Titely G. (2009), *Media transnationalism in Ireland: an examination of Polish media practices*, „Translocations” no. 3(1), s. 29-49.

The Wheel (2015), *Setting up a Charity: A guide for individuals and groups*, <https://www.wheel.ie/sites/default/files/Forming%20A%20Charity%202015-SEPT%202015.pdf> (dostęp: 6.02.2016).

Turner T., D'Art D., Cross C., (2008), *Polish workers in Ireland: A contented proletariat?*, „Labor Studies Journal” no.r 34, s. 112-126.